

Közjavak

A kormányzat kihívásai a mai piacgazdaságban

XII. évf.

***

2. szám

***

2026. április-június

A DE Köszolgáltatási Kutatócsoport tudományos folyóirata

A SZÁM TARTALMA

Állam és közpénzügyek

Vértesy László: Közjavak és közös erőforrások a 21. században: új megközelítések a jöszágtaxonómiában

Pardavi László: A magyar vámjogi szankciók változásai 1995-től napjainkig

Bordás Péter: A pénzügyi jog fogalma a közpénzügyek változó rendszerében

Fekete Dóra - Reinspach Kristóf Boldizsár: Az adóoptimalizálás jelensége és (köz)pénzügyi hatásai Európában

Trendek és kihívások

Halász Zsolt: Az értékpapírok új formája: az elosztott főkönyvön nyilvántartott értékpapírok és azok szabályozási példái egyes európai országokban

Vezendi-Varga Judit: PPP-piaci trendek (2018-2024)

Bottyán Béla: Az integritási jog önállósága

Fórum

Hernádi Ákos Péter: Csábító pénzügyi ajánlatok: hazárdjáték vagy biztonságos befektetés?

IMPRESSZUM

FELELŐS SZERKESZTŐ:

Bartha Ildikó

SZERKESZTI A SZERKESZTŐBIZOTTSÁG:

Bartha Ildikó (szerkesztő)

Bordás Péter (szerkesztő)

Vezendi-Varga Judit (olvasószerkesztő)

Horváth M. Tamás (a Szerkesztőbizottság elnöke)

KIADJA:

DE Közzolgáltatási Kutatócsoport

Kiadásért felelős: Horváth M. Tamás, kutatócsoport-vezető

4028 Debrecen, Kassai út 26.

Levelezési cím: 4002 Debrecen, Pf. 400.

Tel/FAX: (52) 512-701/77119

E-mail: kozzszolg.kut@law.unideb.hu

A folyóirat elektronikus oldala: kozjavakfolyoirat.hu

Blog oldal: kozjavak.hu

Megjelenik negyedévente

ISSN 2598-7190

© 2026 DE Közzolgáltatási Kutatócsoport.

A mű szerzői jogilag védett. Minden jog, így különösen a sokszorosítás, terjesztés és fordítás joga fenntartva. A mű a szerzők írásbeli hozzájárulása nélkül részeiben sem reprodukálható. Idézni, szöveges tartalmat átvenni csak a forrásra való hivatkozással szabad.

TARTALOMJEGYZÉK

<i>Szerkesztői előszó</i>	3

ÁLLAM ÉS KÖZPÉNZÜGYEK

<i>Közjavak és közös erőforrások a 21. Században: új megközelítések a jószágtaxonómiában</i>	4
<i>A magyar vámjogi szankciók változásai 1995-től napjainkig</i>	21
<i>A pénzügyi jog fogalma a közpénzügyek változó rendszerében</i>	29
<i>Az adóoptimalizálás jelensége és (köz)pénzügyi hatásai Európában</i>	40

TRENDEK ÉS KIHÍVÁSOK

<i>Az értékpapírok új formája: az elosztott főkönyvön nyilvántartott értékpapírok és azok szabályozási példái egyes európai országokban</i>	56
<i>PPP-piaci trendek (2018-2024)</i>	74
<i>Az integritási jog önállósága</i>	83

FÓRUM

<i>Csábító pénzügyi ajánlatok: hazardjáték vagy biztonságos befektetés?</i>	97
<i>Szerzőink figyelmébe</i>	107

SZERKESZTŐI ELŐSZÓ

A Miskolci Egyetem Állam-és Jogtudományi Kar Államtudományi Intézet Pénzügyi Jogi Tanszéke jubileumon, 2026. február 3-án tartotta a Pénzügyi Jogot Oktatók Konferenciáját *"PJOK 20: A pénzügyi jogtudomány 20 éve – Változások, kihívások"* címmel. Aprópója ennek, hogy a PJOK története 20 évvel ezelőtt, 2006. november 30-án, Miskolcon indult útjára Erdős Éva akkori tanszékvezető asszony és Nagy Zoltán professzor úr kezdeményezésére.

Nagy ötletük volt! A pénzügyekkel foglalkozók tömegében csak a jogászoké maga is rendkívül heterogén. Az államháztartás körében tevékenykedők elsősorban a közigazgatás, illetve a törvényhozás költségvetési döntéseit készítik elő, hajtják végre, illetve felügyeletüket végzik. E közjogi érintettséggel ellentétben a pénzügyi magánjog a kereskedelmi szerződések nagy részének világa, a magánvállalatok tevékenységének kardinális része. Külön nagy terület a pénzügyi piacok szabályozása a bankjoggal összefüggésben. A gazdasági szabályozás pedig olyan sokféle területeket összefoglaló eszközrendszer, ami az indirekt gazdaságirányítástól, a piacsabályozáson át az Európai Unió ún. politikáiig ível – döntő részben közvetett pénzügyi eszközökkel, elsősorban a magántulajdonosi érdekeltségekre hatva.

E burjánzó sűrűsége és terjengő sokféleségben lehetetlen lett volna eligazodni, a szereplőket megszólítani, ehhez egyetemnek nem lett volt elegendő súlya és eszköze. A felsőoktatás azonban kínált egy metszetet, ami mentén az addig áthatolhatatlan bozótban egy hasznos ösvényt lehetett vágni.

Ez volt a pénzügyi jog oktatása. Első látásra ez a jogi karok vadászterülete. De nem, hiszen a gazdasági, számviteli, agrár, továbbá igazgatási és más képzések épp annyira érdekeltek benne. Jó példa erre az adójog ismeretét közvetítő tárgyak sokféle tanítása és a legkülönbözőbb képzésekbe való beépítése. Eltérő hangsúlyokkal valósul meg ugyan, de éppen ezáltal sokféle csapoló kapcsolódásokkal más területek szakmai tartalmához.

Eleinte úgy tűnt csak a jogi karok fonnak magukhoz „kisöccsöket” más szakokról. Később, előnyére, változott a helyzet, mert az érdeklődés a kezdeményezés iránt szertáágazó lett. A kapcsolatok interaktivitása továbbá tartalmilag is visszahatott az eredeti kiindulást jelentő körre. Az ismétlődőn ülések tematikája elmozdult, a hogyan csináljuk a tanítást kérdéséről a közösen értelmezhető szaktárgyi problémák kibeszélése felé. Ez az inspiráló hatás a jogi kari jogászoknak sem ártott.

A *Közjavak* jelen tematikus száma a PJOK szerencsére máig ható sokféleségét és benne a szakterületek: közgazdaság, jog, piacsabályozás, versenyzgazdaság, vagyonmenedzsment kapcsolatát élő módon mutatja fel. Nem formálisan emlékezünk tehát az eltelt húsz év kezdetére. Csak annyiban, hogy nagy ötlet volt: máig nyerünk vele, és tovább.

Horváth M. Tamás
a szerkesztőbizottság elnöke

KÖZJAVAK ÉS KÖZÖS ERŐFORRÁSOK A 21. SZÁZADBAN: ÚJ MEGKÖZELÍTÉSEK A JÓSZÁGTAXONÓMIÁBAN*

Vértesy László¹

A közgazdaságtani jószágtaxonómia klasszikus dimenziói – a rivalizálás és a kizárhatóság – a digitális gazdaságban már nem tekinthetők exogén, technológiailag adott tulajdonságoknak. A digitális platformok, az adatalapú üzleti modellek, a mesterséges intelligencia és a blokkláncalapú rendszerek megjelenése azt mutatja, hogy e jellemzők egyre inkább intézményileg és technológiailag konstruált, mérnökölt (engineered) attribútumokká válnak. Ennek következtében a magánjavak, klubjavak, közjavak és közös erőforrások közötti határok elmosódnak, és új, hibrid jószágtípusok jelennek meg. Ez négy jelenségen keresztül demonstrálható: az adatok és a mesterséges intelligencia által felerősített nem rivalizálás; a platformok által technológiailag újratermelt kizárhatóság; a digitális közjavak intézményesülése; valamint az új közös erőforrások – különösen a figyelem, az adat és a hálózati kapacitások – megjelenése segítségével. A digitális gazdaságban a jószágtulajdonságok nem adottságok, hanem szabályozási, technológiai és üzleti döntések eredményei. A jószágtaxonómia statikus, kategorizáló kerete kihívásokkal néz szembe, a 21. századi javak elemzéséhez dinamikus, intézményi megközelítés szükséges, amely képes megragadni a tulajdonságok endogenitását és változékonyságát.

1. Bevezetés

A közgazdaságtan alapvető bevezető témakörébe tartozik a jószágok vagy javak meghatározása és rendszerezése, csoportosítása, azaz elhelyezésük az ún. jószágtaxonómiában. A digitális forradalommal azonban nemcsak újabb és újabb típusok jelentek meg, főként a 21. században, hanem – a társadalmi és globális változások, kihívások eredményeként – a hagyományosabb kategóriák újraértelmezése is szükségessé vált. A klasszikus, rivalizálás és kizárhatóság mentén felépülő jószágtaxonómia továbbra is fontos analitikai keretet nyújt, ugyanakkor egyre kevésbé képes megragadni a digitális gazdaság sajátosságait.² Az olyan jelenségek, mint az adatok és a mesterséges intelligencia által előállított tartalmak, a digitális platformok által technológiailag újratermelt

---

* DOI 10.21867/KjK/2026.2.1.

¹ Dr. habil. Vértesy László, tanszékvezető egyetemi docens, Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem, Közgazdaságtudományi Tanszék; Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Lőrincz Lajos Közigazgatási Jogi Tanszék.

² Hill, Peter (1999): Tangibles, intangibles and services: a new taxonomy for the classification of output. *The Canadian journal of economics. Revue canadienne d'Economique*, Vol. 32., No. 2., 426-446.

kizárhatóság, a digitális közjavak (*digital public goods*), valamint az új típusú közös erőforrások – mint a figyelem, az adat vagy a hálózati infrastruktúrák – olyan tulajdonságkombinációkat mutatnak, amelyek nem illeszkednek egyértelműen a hagyományos kategóriákba.

A 21. században megjelenő digitális és hálózati jellegű javakat a jószágtaxonómia keretein belül szükséges újraértelmezni és rendszerezni, mivel ezek a javak a rivalizálás és kizárhatóság dimenzióinak átalakulásán keresztül új típusú közjavakat és közös erőforrásokat hoznak létre. Ennek megfelelően a tanulmány négy kulcsterületre fókuszál: (i) a nem rivalizálás új jelentésére az adatok és a mesterséges intelligencia kontextusában; (ii) a kizárhatóság technológiai újratermelésére a digitális platformok esetében; (iii) a digitális közjavak megjelenésére és intézményi sajátosságaira; valamint (iv) az új közös erőforrások – különösen a figyelem, az adat és a hálózati kapacitások – gazdasági értelmezésére.

2. A jószágok csoportosítása és taxonómiája

Gazdasági értelemben jószág minden olyan dolog (a szó köznapi értelmezésével szemben, ami leginkább haszonállat), amely közvetve vagy közvetlenül emberi szükségletek kielégítésére alkalmas. Tehát ilyen értelemben hasznos tulajdonságokkal rendelkeznek, még akkor is, ha akár ártalmasak az emberi egészségre, a társadalomra vagy a természeti környezetre.

1. táblázat

Jószágtaxonómia: Rivalitás – kizárhatóság mátrix

	Kizárható	Nem kizárható
Rivális	Magánjavak pl. élelmiszer, ruházat, lakhatás, autó, mobiltelefon, tokenek és NFT (<i>non-fungible token</i>)	Közös erőforrások pl. halállomány, legelő, figyelem - mint erőforrás, közösségi média idő, Wi-Fi hotspotok, közösségi rollerek
Nem rivális	Klubjavak pl. kábeltévé, mozi, edzőterem, autópálya-használat, Wolt/Foodora, adat, Netflix, Microsoft 365, digitális oktatás, felhőalapú számítási kapacitás	Közjavak pl. tiszta levegő, közbiztonság, közvilágítás, viharjelző rendszer, tűzijáték, nemzetvédelem, digitális közjavak, nyílt forráskódú szoftverek (Linux), Wikipedia, kiberbiztonság, ingyenes GPS-jel

Forrás: saját szerkesztés³

³ Vértessy László – Villányi Judit (2026): *Mikroökonómia a neoklasszikus szintézisen innen és túl: alapösszefüggések és 21. századi kihívások*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 68-69.

A javak csoportosítása elsődlegesen dologi jogi megközelítésű, a tulajdonjogból indul ki. Az uratlan dolgok (*res nullius*) vagy *szabad javak* egy részét a természet közvetlenül, kész állapotban és korlátlanul biztosítja az emberiség számára. Ide tartozik például a levegő, a napfény, a víz, a természeti környezet. Mivel elvileg korlátlan mennyiségben állnak rendelkezésre a természetben és nem emberi munkával állítják elő, így ezek bárki számára ingyenesen hozzáférhetők. Eltulajdonításuk John Locke eredeti szerzőismódján, az ún. *homestead principle*-n alapul.⁴ Mivel nem kell őket előállítani és nincs rájuk kereslet gazdasági értelemben, a szabad javak nem képeznek piaci árakat, így általában nem tartoznak a gazdasági javak körébe. Azonban, ha valamilyen okból korlátozottá válnak (tiszt a levegő a szennyezés miatt), gazdasági jószággá lényegülhetnek át. Napjainkra azonban a szabad javak korlátlansága és „szabad” jellege egyre inkább megkérdőjelezhető. A modern termelés környezetkárosító hatása már veszélyezteti az emberiséget, éppen ezért a mai közgazdasági gondolkodás nem hagyhatja figyelmen kívül a szabad javak és a természeti környezet fenntartható gazdálkodásának kérdéseit sem.

A szükségletek túlnyomó többségének kielégítése azonban nem szabad javakkal, hanem a termelés során előállított javakkal történik, amelyeket *gazdasági javak*nak nevezünk, melyek tulajdonviszonyaik és fogyasztási jellemzőik alapján magán- és közjavakra oszthatók, illetve vegyes forma is elképzelhető. Ezzel kapcsolatban már az 1990-es években Malkin és Wildavsky felhívja a figyelmet arra, hogy a megkülönböztetés inkább társadalmi konstrukció.⁵ Szerintük ugyanis, hogy mi közjószág és mi magánjószág, nem rögzített kritériumok határozzák meg, hanem a társadalom dönti el. Így az, ami egy közösségben közjószág, egy másikban magánjószág lehet. Ez a köz- és magánjószágok közötti mozgatható határ teszi elengedhetetlenül szükségessé, hogy a köz- és gazdaságpolitikát az értékek alapján elemezzük, és ne a közjavak látszólag technikai fogalma mögé rejtve.

A közgazdaságtani *jószágtaxonómia* a javakat két fő jellemző alapján osztja négy kategóriába: a rivalizálás, rivalitás (*rivalry*): versengés a fogyasztásban, mivel mennyiségük csökkenek a mások általi fogyasztással;⁶ és a kizárhatóság (*excludability*): jellemzően a fizetéshez kötöttség mértéke szerint. Ezek kombinációját egy 2×2-es rivalitás – kizárhatóság mátrixban lehet ábrázolni.

---

⁴ Locke, John (1823): *Two Treatises of Government*. McMaster University, London, 116. “Whatsoever, then, he removes out of the state that Nature hath provided and left it in, he hath mixed his labour with it, and joined to it something that is his own, and thereby makes it his property.”

⁵ Malkin, Jesse - Wildavsky, Aaron (1991): Why the traditional distinction between public and private goods should be abandoned. *Journal of theoretical politics*, Vol. 3., No. 4., 355-378.

⁶ Havard, Cody T. (2020): *Rivalry in sport: Understanding fan behavior and organizations*. Palgrave MacMillan, 9-35.

1. táblázat

Jószágtaxonómia: Rivalitás – kizárhatóság mátrix

	Kizárható	Nem kizárható
Rivális	Magánjavak pl. élelmiszer, ruházat, lakhatás, autó, mobiltelefon, tokenek és NFT (<i>non-fungible token</i>)	Közös erőforrások pl. halállomány, legelő, figyelem - mint erőforrás, közösségi média idő, Wi-Fi hotspotok, közösségi rollerek
Nem rivális	Klubjavak pl. kábeltévé, mozi, edzőterem, autópálya-használat, Wolt/Foodora, adat, Netflix, Microsoft 365, digitális oktatás, felhőalapú számítási kapacitás	Közjavak pl. tiszta levegő, közbiztonság, közvilágítás, viharjelző rendszer, tűzijáték, nemzetvédelem, digitális közjavak, nyílt forráskódú szoftverek (Linux), Wikipedia, kiberbiztonság, ingyenes GPS-jel

Forrás: saját szerkesztés⁷

A rivalitás – kizárhatóság mátrix négy alapvető jószágtypust különít el, amelyekhez a klasszikus példák mellett a 2020-as évek új típusú javainak megjelenését is hozzárendelhetjük. A *magánjavak* riválisak és kizárhatók, vagyis fogyasztásuk másokat kizár, és a hozzáférés korlátozható; klasszikusan ilyen az élelmiszer, a ruházat vagy a lakhatás, míg a közelmúltban ide sorolhatók a járványok idején szűkössé vált maszkok és oltóanyagok is. A *közjavak* ezzel szemben nem riválisak és nem kizárhatók: mindenki hozzáférhet hozzájuk anélkül, hogy mások fogyasztása csökkenne. Ilyen például a tiszta levegő, a közbiztonság vagy a nemzeti védelem, míg a digitális korszakban a nyílt forráskódú tudásbázisok, digitális közjavak és a globális éghajlat-stabilitás tekinthetők modern közjavaknak. A *klubjavak* nem riválisak, de kizárhatók, vagyis többen élvezhetik őket egyszerre, de a hozzáférés díjhoz köthető; mesterségesen szűkösek (*artificially scarce*). Ide tartoznak a mozik, a Netflix vagy a fizetős autópályák, illetve a 2020-as években a felhőszolgáltatások, az online oktatási platformok és a nagy számítási kapacitást biztosító infrastruktúrák.⁸ Az adat is ilyen nem rivális, de (korlátozottan) kizárhatók belőle más felhasználók. Végül a *közös erőforrások* riválisak, de nem kizárhatók: fogyasztásuk csökkenti a többiek hozzáférését, miközben nehéz őket korlátozni. Klasszikus példák a halállomány, a legelők vagy az erdők, a 21.

⁷ Vértessy László – Villányi Judit (2026): *Mikroökonómia a neoklasszikus szintézisen innen és túl: alapösszefüggések és 21. századi kihívások*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 68-69.

⁸ Adams, Roy D. - McCormick, Ken (1987): Private goods, club goods, and public goods as a continuum. *Review of Social Economy*, Vol. 45., No. 2., 192-199.

században pedig ilyen a figyelem – amelyért a digitális platformok versenyeznek –, a közösségi médiahasználat ideje, valamint a ritkaföldfémek, lásd lítiumkészletek.

3. A rivalitás és a kizárhatóság új jelenségei

3.1. A nem rivalizálás új jelentése

A számítástechnika robbanásszerű fejlődése a javak területén is számos újdonságot hozott. Az *adatok* többször is felhasználhatók anélkül, hogy kimerülnének (erőforrás?).⁹ Így egyre hangsúlyosabbá válik a nem rivális (rivalizálásmentes) javak gazdasági fogalma, amely olyan javakat, szolgáltatásokat vagy ötleteket ír le, amelyeket egy személy elfogyaszthat anélkül, hogy csökkentené a mások számára elérhető mennyiséget. A rivális (rivalizáló, versengő) javakkal ellentétben (például egyetlen szelet pizza) a nem rivális javakat több személy is használhatja egyszerre anélkül, hogy a rendelkezésre állásuk csökkenne, mint például egy nyilvános park vagy egy megosztott szoftveralgoritmus. Ez a jellemző a közjavak egyik kulcsfontosságú sajátossága, és különösen releváns a nem megfogható tételek, például az információk, ötletek és adatok esetében. A rivalizálásmentesség főbb jellemzői: (i) egyidejű fogyasztás: sokan használhatják a jóságot egyszerre; (ii) nincs kimerülés: egy személy használata nem „használja fel” a jóságot, ami azt jelenti, hogy nem merül ki; (iii) nulla határköltség: a jóság egy további személy számára történő biztosításának költsége gyakran nulla vagy elhanyagolható.¹⁰

A *tokenek* (digitális zsetonok, kriptográfiai alapú eszközök) megfelelnek a gazdasági jóság ismérveinek: szűkösek, hasznossággal bírnak, rendelkeznek alternatív költséggel és piaci árral. Különlegességük abban áll, hogy digitálisan programozott szűkösség áll mögöttük, és hasznosságuk nem mindig fizikai fogyasztásban, hanem jogokban, hozzáférésben vagy digitális tulajdonban nyilvánul meg.

A mesterséges intelligenciával a *generatív tartalom* előállítása – figyelmen kívül hagyva a jelentős energiaigényt¹¹ – közel nulla (határ)költségű, ugyanakkor a számítási kapacitás, az energia és a minőségi adatok továbbra is szűkös javak maradnak (drága szűk keresztmetszetek). A mesterséges

---

⁹ Demchenko, Yuri - Los, Wouter - de Laat, Cees (2018): Data as economic goods: Definitions, properties, challenges, enabling technologies for future data markets. *ITU Journal: ICT Discoveries*, Vol. 2., No. 23., 1-10.

¹⁰ Jones, Charles I. - Tonetti, Christopher (2020): Nonrivalry and the Economics of Data. *American Economic Review*, Vol. 110., No. 9., 2819-2858.

¹¹ O'Donnell, James - Crownhart Casey (2025): Climate change and energy: We did the math on AI's energy footprint. Here's the story you haven't heard. *MIT Technology Review*.

intelligencia általános célú technológiaként (General-Purpose Technology, GPT) értelmezve új növekedési és egyenlőségi dilemmákat vet fel. Egyes irányzatok a felhasználói adatelőállítást munkaként értelmezik, amelyhez munkapiaci analógiák illeszthetők.¹² A gépi tanulás (*machine learning*) és a nagy nyelvi modellek (*Large Language Models*, LLMs) az adatokon alapuló, önfejlesztő algoritmusok rendszere, amely képes mintázatok felismerésére és döntések automatizálására explicit programozás nélkül.¹³ A digitális gazdaságban e rendszerek nemcsak új típusú szolgáltatásokat hoznak létre, hanem az adatot mint nem rivális erőforrást stratégiai, részben rivalizáló gazdasági jószággá alakítják, tovább erősítve a jószágtulajdonságok intézményi és technológiai meghatározottságát.

3.2. A kizárhatóság technológiai újratermelése

A digitális gazdaság egyik meghatározó jelensége a kizárhatóság technológiai újratermelése, amely révén olyan javak is magánjószággá alakíthatók, amelyek eredendően nem rivalizáló jellegűek. A blokkláncalapú technológiák, különösen a nem helyettesíthető tokenek (NFT-k), lehetővé teszik a digitális javak egyediségének és tulajdonjogának hiteles rögzítését, ezáltal mesterséges szűkösséget hozva létre. Így, akár a közjószágként használható lehetőségekből klubjavak lesznek: a nem fizetők vagy nem tagok kizárhatók a fogyasztásból, ugyanakkor továbbra is nem rivális (vagy csak részben rivalizáló) marad, mert egy további fogyasztó belépése bizonyos kapacitásig nem csökkenti mások fogyasztását. A digitális tartalom előállításának magas fix költségei mellett a reprodukció határköltsége közel nulla, így jelentős felhasználói létszámig nem jelentkezik kapacitáskorlát. Ezek esetében (i) létezik árképzés és tagsági díj, (ii) a határköltség gyakran alacsony, (iii) a fő közgazdasági kérdés az optimális klubméret (Buchanan-féle klubelmélet). A klubjószág tehát a magánjószág és a közjószág közötti kategória. A modern gazdaságban különösen a digitális és hálózati szolgáltatások tartoznak ebbe a kategóriába, ahol a kizárhatóság technológiai eszközökkel biztosított, miközben a rivalizálás csak kapacitási korlátoknál jelenik meg.

A digitális gazdaságban a *Buchanan-féle klubelmélet* különösen releváns, mivel számos platformalapú szolgáltatás – például streaming- vagy

---

¹² Posner, Eric A. (2024): Invisible Work and Labor Market Power; Or, Why Labor Should Be Commodified. *University of Chicago Coase-Sandor Institute for Law & Economics Research Paper*, 1011.; Jonker, J. D. (2025): Is Data Labor? Two Conceptions of Work and the User-Platform Relationship. *Business Ethics Quarterly*, Vol. 35., No. 2., 153-186.

¹³ Talbi, El-Ghazali (2021): Machine learning into metaheuristics: A survey and taxonomy. *ACM computing surveys (CSUR)*, Vol. 54., No. 6., 1-32.

felhőszolgáltatások – pontosan ezen logika mentén működik.¹⁴ Ezekben az esetekben a nem rivalizálás csak addig érvényesül, amíg a technológiai kapacitások elegendőek, míg a kizárhatóságot digitális eszközök (előfizetés, hozzáférési kontroll) biztosítják. A klubjavak nem csupán átmeneti kategóriát jelentenek, hanem a modern gazdaság egyik domináns jószágtypusává váltak, különösen a digitális infrastruktúrák és szolgáltatások esetében.

A *digitális platformok* a 21. századi gazdaságban nem pusztán új típusú vállalatokként vagy közvetítői struktúrákként értelmezhetők, hanem olyan intézményi mechanizmusokként, amelyek aktívan formálják a jószágok gazdasági tulajdonságait. Ezek az adatok újrafelhasználásából és a hálózati hatásokból merítik erejüket, ami új versenypolitikai kihívásokat jelent. Ezek olyan online felületek (szolgáltatások), amelyek digitális technológiák segítségével teremtenek kapcsolatot a felhasználók, vállalkozások és más szereplők között, lehetővé téve számukra a kommunikációt, tranzakciókat és az információcserét. Az UNESCO szerint általános értelemben a digitális platform olyan online infrastruktúráként értelmezhető, amely különböző felhasználói csoportok – például fogyasztók, termelők, hirdetőik vagy fejlesztők – közötti interakciókat, tranzakciókat és információcserét tesz lehetővé.¹⁵ A klasszikus közgazdasági megközelítés a rivalizálást és a kizárhatóságot a javak inherens, technológiailag adott jellemzőinek tekinti, a digitális platformok működése azonban azt mutatja, hogy e dimenziók egyre inkább endogén módon, intézményi és technológiai eszközök révén kerülnek kialakításra.¹⁶ A platformok algoritmikus szabályozása, hozzáférési rendszerei és adatkezelési gyakorlatai lehetővé teszik a nem rivális digitális javak felett a kizárhatóság mesterséges létrehozását, miközben a felhasználói interakciók és hálózati hatások révén új típusú rivalizáló erőforrások – például adatok – jönnek létre. A digitális platformok tehát nem csupán piacok, hanem jószágtulajdonság-tervező (*goods-attribute engineering*) rendszerek, amelyek egyszerre alakítják a hozzáférés feltételeit és a fogyasztás szerkezetét. A rivalizálás és kizárhatóság dimenziói a platformgazdaságban dinamikusan, intézményileg meghatározottá válnak, következésképpen azok új típusú hibrid javakat és közös erőforrásokat hoznak létre, amelyek értelmezése csak a jószágtaxonómia kiterjesztésével lehetséges.

A *blokkláncalapú eszközök*, különösen a helyettesíthető tokenek (*fungible tokens*, például Bitcoin vagy más kriptovaluták) és a nem helyettesíthető

---

¹⁴ Buchanan, James M. (1965): An Economic Theory of Clubs. *Economica*, Vol. 32., No. 125., 1–14.; Buchanan, J. M. (2024). An economic theory of clubs. In: Cowen, Tyler (ed.): *Public Goods and Market Failures. A Critical Examination*. Routledge, New York, 193–208.

¹⁵ UNESCO (2026): Digital platform. Elérhető: <https://www.unesco.org/en/query-list/d/digital-platform#term-definition> (letöltés dátuma: 2026. április 30.).

¹⁶ Nicholson, Brian et al. (2022): Digital public goods platforms for development: The challenge of scaling. *The Information Society*, Vol. 38., No. 5., 364–376.

tokenek (NFT-k, vagy akár az online játékokban NFT-alapú skinek)¹⁷ tovább erősítik azt a jelenséget, hogy a jóságok alapvető tulajdonságai egyre inkább intézményileg és technológiailag konstruáltak. A fungible tokenek esetében a digitális térben mesterségesen létrehozott szűkösség figyelhető meg: bár technológiailag korlátlanul másolható információról van szó, a blokkláncprotokollok kriptográfiai és konszenzusmechanizmusok révén biztosítják a kínálat korlátozását és a tulajdonjog egyértelmű nyilvántartását. Ezáltal a nem rivális digitális információ rivalizálónak válik, és klasszikus értelemben vett gazdasági jószággá alakul. A kriptovaluták jószág értelmezéséhez hozzájárul, hogy az Európai Bíróság a C-264/14. sz. Hedqvist ügyben úgy döntött, hogy a hagyományos és virtuális devizák közötti átváltási tevékenység nem termékértékesítés, hiszen nem kézzelfogható, birtokba vehető dolgok átadása történik, így ezen tevékenység csak szolgáltatásnyújtás lehet.¹⁸ Továbbá a nem hagyományos devizákat – vagyis az egy vagy több országban törvényes fizetőeszköztől eltérő pénzeket – érintő ügyletek pénzügyi ügyletnek minősülnek annyiban, amennyiben e devizákat az ügylet felei a törvényes fizetőeszköz alternatívájaként elfogadták, és azoknak nincs más céljuk, mint az, hogy fizetőeszközként használják őket. A HÉA-irányelv 135. cikke (1) bekezdésének e) pontját (fizető eszközök, deviza) úgy kell értelmezni, hogy az e rendelkezés értelmében vett HÉA-mentes ügyletnek minősülnek az olyan szolgáltatásnyújtások, mint amelyek az alapeljárás tárgyát képezik, és hagyományos devizák „bitcoin” virtuális devizaegységekre, olyan összeg megfizetése ellenében való át- és visszaváltását foglalják magukban, amely egyrészt az érintett gazdasági szereplő által a devizák vásárlásakor fizetett ár, másrészt az ügyfeleivel szemben alkalmazott eladási ár közötti különbséget képező haszonkulcsnak felelnek meg. Viszont a 135. cikke (1) bekezdésének d) és f) pontját (közvetítés, átutalás, illetve részvények, kötvények vagy egyéb értékpapírok) úgy kell értelmezni, hogy az ilyen szolgáltatásnyújtások nem tartoznak e rendelkezések hatálya alá.¹⁹

Az NFT-k a kizárhatóságot még tovább viszik az egyediség irányába: egy adott digitális eszköz (például műalkotás, játékon belüli tárgy vagy digitális

---

¹⁷ Az online videojátékokban vásárolható egyedi digitális eszközök, például az NFT-alapú skinek esetében a hozzáférés kizárható, mivel a tulajdonjog blokkláncon kerül rögzítésre, és csak a jogosult felhasználó rendelkezhet az adott digitális tárggyal. Ezzel párhuzamosan a jószág rivalizálónak is válik, hiszen az adott egyedi digitális eszköz egyszerre csak egy játékoshoz tartozhat.

¹⁸ C-264/14. sz. ügy: A Bíróság ítélete (ötödik tanács), 2015. október 22. Skatteverket kontra David Hedqvist. Előzetes döntéshozatal – Közös hozzáadottértéktadó-rendszer (héta) – 2006/112/EK irányelv – A 2. cikk (1) bekezdésének c) pontja és a 135. cikk (1) bekezdésének d) – f) pontja – Ellenérték fejében teljesített szolgáltatások – A bitcoin virtuális deviza hagyományos devizákra való átváltását képező ügyletek – Adómentesség.

¹⁹ A Tanács 2006/112/EK irányelve (2006. november 28.) a közös hozzáadottértéktadó-rendszeréről.

tartalom) egyedi, nem helyettesíthető tulajdoni reprezentációját hozzák létre, amely egyszerre biztosít kizárhatóságot és rivalizálást.

Ezek a fejlemények szorosan kapcsolódnak a digitális platformok működéséhez és a Buchanan-féle klubelmélethez. Egyrészt a tokenek tipikusan platformökoszisztémákon belül nyerik el gazdasági jelentőségüket, ahol a hozzáférés, a tranzakciók és a használati jogok intézményileg szabályozottak. Másrészt a tokenalapú rendszerek gyakran klubjellegű struktúrákat hoznak létre, ahol a részvétel – például tokenbirtokláshoz kötve – kizárható, miközben a hálózati hatások révén a tagság értéke növekszik. Ebben az értelemben a blokkláncalapú javak nem csupán új eszköztípusok, hanem a jószágtulajdonságok „programozhatóságának” extrém példái: a rivalizálás és kizárhatóság nem adottság, hanem kódolt szabályrendszer eredménye.

A digitális gazdaságban a klubjavak egyik tipikus példáját a *streaming-előfizetések* jelentik, mint amilyen a Netflix vagy a Spotify. E szolgáltatások esetében a hozzáférés egyértelműen kizárható, mivel kizárólag az előfizetéssel rendelkező felhasználók férhetnek hozzá a tartalmakhoz, miközben a fogyasztás a legtöbb esetben nem rivalizáló jellegű. Ugyanilyen tulajdonságokkal bírnak a *felhőszolgáltatások* is, például a vállalati adatbázis-hozzáférések. Ezek esetében a hozzáférés jogosultsághoz kötött, tehát a kizárhatóság technológiai eszközökkel biztosított. A fogyasztás ugyanakkor csak bizonyos kapacitáshatárig nem rivalizáló: amennyiben a rendelkezésre álló szerverkapacitás elegendő, egy további felhasználó nem rontja mások szolgáltatási szintjét. Rivalizálás csak akkor jelenik meg, amikor a rendszer eléri technikai korlátait, ami jól mutatja, hogy a klubjavak esetében a rivalizálás gyakran mennyiségi és nem minőségi kérdés.

Hasonló logika figyelhető meg a fizikai infrastruktúrán alapuló klubjavak esetében is, például a zárt lakóparkok közös létesítményeinél. Ezekhez a szolgáltatásokhoz – mint a park, a medence vagy a parkoló – csak a lakók férnek hozzá, tehát a kizárhatóság biztosított, ugyanakkor használatuk részben rivalizáló, mivel a kapacitáskorlátok elérése esetén telítettség és zsúfoltság léphet fel. A kizárhatóság tehát nem csupán adottság, hanem egyre inkább tervezhető tulajdonság, amely alapvetően formálja a jószágok gazdasági természetét és besorolását.

4. Közjóságok és közös erőforrások

4.1. Hagyományos és digitális közjavak

A közjavak (közjóságok) azok a javak, amelyek mindenki számára rendelkezésre állnak, senki sem zárható ki a használatukból, vagyis kisebb-nagyobb közösség fogyaszthatja el. Ezek a javak nem oszthatóak az adott

közösségen belül. Tehát olyan javak vagy szolgáltatások, amelyeket egyszerre több ember is igénybe vehet anélkül, hogy ez csökkentené a mások számára elérhető mennyiséget vagy minőséget, és amelyek fogyasztásából nem lehet senkit ésszerűen kizárni. Itt elsősorban az alultermelés és az alulfinanszírozás a legnagyobb kihívás. Hagyományos példái a közrend, a közbiztonság, a honvédelem, védőoltások, a környezetvédelem, világítótornyok vagy a folyók mentén épített gátak. A közjavak fogalma tehát már régóta ismert a közgazdaságtanban, elméleti alapjait Paul A. Samuelson amerikai közgazdász fektette le 1954-ben.²⁰ Ő mutatott rá arra, hogy bizonyos javakat csak kollektív döntéshozatallal lehet hatékonyan biztosítani, és ezeknél a piaci mechanizmus nem működik kielégítően.

Az *alapkutatási eredmények* esetében érvényesül, hogy a publikált tudás – például az mRNS-technológia elméleti alapjai – széles körben hozzáférhető, és egy kutató felhasználása nem csökkenti mások számára a hozzáférés lehetőségét. A tudás tehát klasszikus értelemben nem rivalizáló jóság.²¹ A globális közjavak körébe sorolható a *klímavédelem* is, különösen az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése. A stabilabb éghajlat előnyei minden országra kiterjednek, miközben egyetlen ország erőfeszítése sem csökkenti más országok hasznát. Ugyanakkor e jóság esetében különösen erőteljesen jelentkezik a kollektív cselekvési probléma, amely a közjavak biztosításának egyik alapvető kihívása.

A COVID-19 és a 2020-as évek inflációja újraélesztette a kutatást az alapvető (élelmiszer, energia, egészségügy) és nem alapvető javak elkülönítéséről, valamint a fogyasztási szerkezet válság alatti átrendeződéséről. Az egészségügyi eszközök, a félvezetők és az energiaellátás stratégiai fontosságúvá váltak, kvázi közjósággként értelmezve őket, az új ellátási láncok stratégiai javakra épülnek. A modern társadalmakban és a fejlett gazdaságokban elvárás az univerzális alapszolgáltatásokhoz (*universal basic services*, UBS) való hozzáférés; így a készpénzes transzferek mellett hangsúlyt kap a mindenki számára garantált hozzáférés alapvető szolgáltatásokhoz (egészségügy, lakhatás, közlekedés, digitális kapcsolódás).

A digitális korszakban számos olyan jóság azonosítható, amely jól illusztrálja a klasszikus közjavak tulajdonságait. A honvédelem analógiájára, a *nemzeti kibervédelem* például olyan szolgáltatásként értelmezhető, amelyből az adott ország valamennyi szereplője részesül, függetlenül attól, hogy közvetlenül hozzájárult-e annak finanszírozásához. E jóság fogyasztásából senki sem

---

²⁰ Samuelson, Paul A. (1954): The pure theory of public expenditure. *The review of economics and statistics*, Vol. 36., No. 4., 387-389.

²¹ Yang, Xiaowei - Haoyun, Zhang - Zhiyong, Huang (2024): Negative rivalry in use: toward a knowledge-sharing perspective in the digital economy era. *Journal of Knowledge Management*, Vol. 28., No. 9., 2590-2609.

zárható ki, és egy adott vállalat vagy intézmény védelme nem csökkenti más szereplők biztonságát, így a kibervédelem a digitális korszakban a klasszikus honvédelem modern megfelelőjeként értelmezhető. Hasonló tulajdonságokat mutatnak az internet működését biztosító *nyílt forráskódú alapprotokollok*, mint például a TCP/IP. Ezek a rendszerek mindenki számára hozzáférhetők, és használatuk nem korlátozza más felhasználók hozzáférését, így globális digitális közjószágként értelmezhetők. A klasszikus világítótornyok digitális megfelelőjeként értelmezhető a *GPS-alapjel*, amely globálisan hozzáférhető, és amelynek használata nem csökkenti más felhasználók számára a jel minőségét vagy elérhetőségét. A digitális technológiák számos esetben új formában reprodukálják a hagyományos közjavak tulajdonságait.

A digitális közjavak (*digital public goods*, DPGs): a nyílt szoftverek, adatkészletek, mesterséges intelligencia-modellek mint új típusú közjavak, amelyek globális együttműködést és stabil intézményi kereteket igényelnek. Az ENSZ megfogalmazása szerint DPGs olyan nyílt forráskódú szoftverek, nyílt adatok, nyílt mesterséges intelligencia-modellek, nyílt szabványok vagy nyílt tartalmak, amelyek a közérdeket szolgálják, de figyelembe kell venniük az adatvédelmi és más jogszabályokat, valamint kerülniük kell a károkozást, és hozzá kell járulniuk a fenntartható fejlődési célok (SDG-k) eléréséhez. Az UNICEF közzétette, hogy egy digitális közjózágnak meg kell felelnie a DPG Standard 9 fő indikátorának, melyek: (1) a fenntartható fejlődési célok előmozdítása; (2) jóváhagyott nyílt licenc használata; (3) egyértelmű tulajdonjog; (4) platformfüggetlenség; (5) dokumentáció; (6) az adatok kinyerésének mechanizmusa; (7) az adatvédelem és az alkalmazandó törvények betartása; (8) a szabványok és a legjobb gyakorlatok betartása; (9) a károsítás elkerülése elvének bevezetése (beleértve az adatvédelem, a biztonság, a nem megfelelő és illegális tartalmak, valamint a zaklatás elleni védelem kezelésére irányuló lépéseket).²²

A modern példák ellenére, továbbra is kihívás, hogy a közjavak előállítása és finanszírozása általában állami vagy közösségi feladat, mivel az piaci alapon nem jövedelmező, és az egyéni hozzájárulásra nem épülő rendszer – Samuelson szerint – könnyen a *potyautas probléma* megjelenéséhez vezethet.²³ A potyautas (*free rider*) az, aki ugyan részesül a közjószág hasznaiból, de nem járul hozzá annak költségeihez, ezzel torzítva az elosztást és aláásva az előállítás fenntarthatóságát. Mivel mindenki potenciálisan potyautas lehet, és a közjavak előállítása alulmarad az optimálishoz képest, így itt is kialakulhat – Garrett Hardin (1968) szóhasználatával – a közjavak tragédiája (*tragedy of the*

---

²² UNICEF (2026): Digital public goods. Elérhető: <https://unicef.github.io/publicgoods-accelerator-guide/about-dpgs/what-is-a-dpg/> (letöltés dátuma: 2026. április 30.).

²³ Samuelson (1954): *i.m.*

commons).²⁴ Mindkettő jól szemlélteti, hogy a közjavak sajátos fogyasztási módja egy különös viselkedési mintát eredményez: az emberek hajlamosak elkerülni az előállítás költségeinek viselését, ugyanakkor szívesen élvezik a szolgáltatás előnyeit. Ez a szabadság tragédiája, a közjó pusztulása az egyéni érdek miatt.

Az új típusú közjavak biztosításában az utóbbi időszakban látványosan felértékelődött a *jótekonyság* és az *önkéntes adományozás* szerepe, amely egyre inkább digitális platformokon keresztül szerveződik. A *crowdfunding* mechanizmusok lehetővé teszik, hogy nagyszámú egyén kis összegű hozzájárulásai aggregálódjanak, ezáltal finanszírozva olyan projekteket, amelyek piaci alapon nem lennének életképesek. Ennél is tovább mennek a blokkláncalapú decentralizált autonóm szervezetek (*decentralized autonomous organizations*, DAO-k), amelyek a közjavak finanszírozását és irányítását is kollektív döntéshozatalra és tokenalapú ösztönzőkre építik. Ezek a struktúrák nem egyszerűen kiegészítik az állami és piaci mechanizmusokat, hanem részben versenyre is kelnek velük, mivel képesek a kollektív cselekvés problémáját digitális koordináció és programozott ösztönzők révén kezelni. A DAO-k esetében a közjavak finanszírozása és allokációja nem politikai döntéshozatal vagy piaci ármechanizmus eredménye, hanem kódba ágyazott szabályrendszerek szerint történik, ahol a részvétel és a döntési jog tokenizált formában jelenik meg. Az újrászervezett közjóság előállítási intézményi logikában a közösségi finanszírozás és a tokenalapú kormányzás egy olyan proto-közpénzügyi rendszert hoz létre, amely a klasszikus állami újraelosztás funkcionális alternatívájaként értelmezhető. Ez a fejlemény radikálisan megkérdőjelezi azt a hagyományos feltevést, miszerint a közjavak biztosítása szükségszerűen állami feladat. A digitális gazdaságban ugyanis a kollektív cselekvés nem kizárólag hierarchikus (állami) vagy piaci koordináció révén valósul meg, hanem egyre inkább hálózati, platformalapú és kódolt intézményi struktúrákon keresztül.

4.2. Új közös erőforrások

A közös erőforrásokra (*common-pool resources*, CPRs) hagyományosan olyan javakként tekint a közgazdaságtan, amelyek esetében a fogyasztás rivalizáló, miközben a hozzáféréstől való kizárás költséges vagy nehezen megvalósítható. Ez a kategória a közjóság és a magánjóság közötti sajátos eset, ahol a fő

---

²⁴ Hardin, Garrett (1968): The tragedy of the commons: the population problem has no technical solution. It requires a fundamental extension in morality. *Science*, Vol. 162., No. 3859., 1243-1248.; Hardin, Garrett (2013): The tragedy of the commons. In: Hale, Benjamin (ed.): *Routledge Environmental Ethics*, Routledge, New York, 185-196.; Brunnhuber, Stefan (2022): The Real Tragedy of the Commons – Garrett Hardin (1968) Revised. *Problemy Ekorozwoju*, Vol. 17., No. 2., 19-23.

probléma a túlhasználat (ennyiben hasonló a közjavakhoz), a kimerülés és az ún. közlegelő tragédiája. A piaci mechanizmus önmagában nem biztosít optimális allokációt, szükség lehet szabályozásra, kvótára, tulajdonjogok kijelölésére vagy közösségi önszabályozásra, olyan területeken is mint a figyelem, az adat, vagy a hálózatok.

Garrett Hardin közlegelő tragédiája arra utal, hogy a közös erőforrások esetében az egyéni racionalitás kollektív irracionalitáshoz vezethet. Amennyiben az egyes gazdasági szereplők saját rövid távú hasznukat maximalizálják, az erőforrás kimerülése elkerülhetetlenné válik. A probléma lényege, hogy az egyéni haszon privatizált, míg a költségek szétterülnek a közösség egészére, így az erőforrás túlhasználata strukturálisan beépül a rendszer működésébe. A közlegelő tragédiája ezért nem csupán környezeti jelenség, hanem általános koordinációs kudarc, amely intézményi megoldásokat – például szabályozást, tulajdonjogok kijelölését vagy közösségi önszabályozást – tesz szükségessé.

Elinor Ostrom munkássága megkérdőjelezte Hardin korábbi, a közlegelő tragédiája elméletét, empirikus kutatásokkal bizonyítva, hogy a helyi közösségek önszabályozással képesek hatékonyan kezelni a közös erőforrásokat.²⁵ A halászati ágazatban a jogosultságalapú gazdálkodás (*rights-based management*) jelentős sikereket hozott; kimutatták, hogy a kvótamegosztás (*catch shares*) mérsékli az állományok összeomlásának kockázatát.²⁶ Ezek empirikusan is alátámasztják Ostrom örökségét, továbbfejlesztve azt a közjavak ösztönző-kompatibilis szabályozására és a nagyszabású politikai kontextusokra. A 2000-es évek nyersanyagpiaci szuperciklusai (*commodity supercycles*), boomja együtt járt a nyersanyagok pénzügyiesedésével: az indexalapok révén a nem energiahordozók is szorosabban kapcsolódtak a globális makrociklusokhoz,²⁷ ami új kutatási irányt nyitott az árvolatilitás, a fedezeti stratégiák és az exportőrök pénzügyi kitettségének vizsgálatában.

Az ezredfordulót követően a környezeti és hálózati infrastruktúrák egyre hangsúlyosabban jelennek meg. A klímaváltozással, hosszú szárazságokkal összefüggésben – mára – idetartozik a felszín alatti vízkészlet is, amelyhez való

---

²⁵ Ostrom, Elinor (1990): *Governing the commons: The evolution of institutions for collective action*. Cambridge University Press, Cambridge.

²⁶ Costello, Christopher - Gaines, Steven D. - Lynham, John (2008): Can catch shares prevent fisheries collapse? *Science*, Vol. 321., No. 5896., 1678-1681.; Ben-Hasan, Abdulrahman - De La Puente, Santiago et al. (2021): Constrained public benefits from global catch share fisheries. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, Vol. 118., No. 39.; Garlock, Taryn - Anderson, James et al. (2022): Global insights on managing fishery systems for the three pillars of sustainability. *Fish and Fisheries*, Vol. 23., No. 4., 899-909.

²⁷ Tang, Ke - Xiong, Wei (2012): Index investment and the financialization of commodities. *Financial Analysts Journal*, Vol. 68., No. 6., 54-74.

hozzáférés sok esetben nehezen korlátozható, ugyanakkor használata rivalizáló jellegű. A túlzott vízkivétel csökkenti a vízszintet, ezáltal más felhasználók számára kevesebb erőforrás marad, ami hosszabb távon akár a készletek kimerüléséhez is vezethet. Hasonló logika érvényesül az urbanizáció miatt a városi közutak esetében csúcsforgalomban. Amennyiben nincs útdíj vagy más korlátozó mechanizmus, a közút használatából senki sem zárható ki, ugyanakkor a használat egyértelműen rivalizáló: minden további jármű növeli a torlódást, csökkenti a közlekedés sebességét, és negatív externáliákat – például idővesztést és környezetszennyezést – generál. A légkör, mint szennyezési befogadó közeg, szintén tipikus közös erőforrásként értelmezhető. A kibocsátók kizárása nehéz, különösen globális szinten, miközben az egyik gazdasági szereplő kibocsátása csökkenti a többiek számára rendelkezésre álló szennyezési kapacitást.

A digitális gazdaságban azonban e kategória nem csupán kibővül, hanem minőségileg is átalakul: a figyelem, az adat és a hálózati kapacitások a 21. század új közlegelőiként jelennek meg. A figyelem ebben az értelemben a digitális korszak szűkös alaperőforrása, amelyért a platformok és tartalomelőállítók intenzív versenyt folytatnak, miközben a felhasználók kognitív kapacitása korlátozott. Az adat – bár technológiai értelemben nem rivális – gazdasági és hatalmi értelemben rivalizálónak válik, amennyiben annak értéke az exkluzív hozzáférésekből és feldolgozási képességből származik.²⁸ A hálózati infrastruktúrák, beleértve a sávzsélességet, számítási kapacitást és platformhozzáférést, szintén ilyen közös erőforrásként működnek, ahol a túlhasználat torlódáshoz, minőségromláshoz és koncentrációhoz vezet.

Ebben a keretben a „közlegelők tragédiája” nem csupán környezeti probléma, hanem a digitális gazdaság strukturális sajátossága: a túlzott figyelemkivonás, az adatmonopolizáció és az információs túlterhelés mind ennek modern megnyilvánulásai. A digitális közös erőforrások így nem a bőség, hanem a rejtett szűkösség terepe, ahol a rivalizálás és kizárhatóság nem adottság, hanem platformok és intézmények által formált jelenség. Következésképpen a közös erőforrások kezelése a 21. században nem pusztán szabályozási kérdés, hanem a digitális gazdaság alapvető politikai-gazdaságtani problémájává válik, amely új intézményi válaszokat követel.

***

A közgazdaságtani jószágtaxonómia klasszikus dimenziói a 21. század digitális gazdaságában már nem tekinthetők változatlan, exogén adottságoknak. A digitális gazdaságban a rivalizálás és kizárhatóság nem pusztán a javak

²⁸ Wang, Kaidong et al. (2025): Non-Rival Data as Rival Products: An Encapsulation-Forging Approach for Data Synthesis. *arXiv preprint arXiv:2511.06610*.

természetéből fakadó külső, természeti adottság, hanem technológiai, intézményi és szabályozási döntések eredménye. A digitális platformok, az adatalapú üzleti modellek, a mesterséges intelligencia, valamint a blokkláncalapú rendszerek működése azt mutatja, hogy e tulajdonságok egyre inkább intézményileg, technológiailag és szabályozási eszközök révén alakított, megtervezett, mérnökölt (engineered) jellemzőkké válnak. A javak besorolása így nem pusztán technikai kérdés, hanem társadalmi, gazdaságpolitikai és hatalmi viszonyok által meghatározott folyamat.

A digitális gazdaságban a nem rivalizálás és a kizárhatóság dinamikusan változó tulajdonságokká váltak: az adat és a mesterséges intelligencia a bőség logikáját erősíti, miközben a platformok és tokenizált rendszerek mesterséges szűkösséget és kizárhatóságot hoznak létre. Ezzel párhuzamosan új jószágtypusok jelennek meg: a digitális közjavak globális együttműködést igénylő kollektív erőforrásokká válnak, míg a figyelem, az adat és a hálózati kapacitások a 21. század új közös erőforrásaiként működnek, amelyek esetében a közlegetők tragédiája már nemcsak fizikai, hanem digitális térben is megjelenik. Mindez arra utal, hogy a jószágtaxonómia hagyományos, statikus kategóriarendszere egyre kevésbé alkalmas a modern gazdaság jelenségeinek megragadására. A közjavak, klubjavak és közös erőforrások közötti határok elmosódnak, és helyüket egy olyan dinamikus rendszer veszi át, ahol a jószágok tulajdonságai folyamatosan újrakonfigurálódnak a technológiai fejlődés és az intézményi innováció hatására.

A 21. század közgazdaságtanának egyik kulcskérdése így nem az, hogy egy adott jószág melyik kategóriába tartozik, hanem az, hogy ki, milyen eszközökkel és milyen célból alakítja a jószág tulajdonságait. Ebben az értelemben a jószágtaxonómia nem lezárt osztályozási rendszer, hanem a gazdasági és társadalmi folyamatok által folyamatosan formált analitikai keret. A digitális gazdaság megértéséhez ezért nem elegendő a klasszikus kategóriák alkalmazása: szükség van egy olyan megközelítésre, amely a rivalizálás és kizárhatóság endogenitását, valamint ezek intézményi és technológiai meghatározottságát helyezi az elemzés középpontjába.

Források jegyzéke:

- Adams, Roy D. - McCormick, Ken (1987): Private goods, club goods, and public goods as a continuum. *Review of Social Economy*, Vol. 45., No. 2., 192-199.
- Ben-Hasan, Abdulrahman - De La Puente, Santiago et al. (2021): Constrained public benefits from global catch share fisheries. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, Vol. 118., No. 39.

- Brunnhuber, Stefan (2022): The Real Tragedy of the Commons – Garrett Hardin (1968) Revised. *Problemy Ekorozwoju*, Vol. 17., No. 2., 19-23.
- Buchanan, James M. (1965): An Economic Theory of Clubs. *Economica*, Vol. 32., No. 125., 1–14.
- Buchanan, J. M. (2024): An economic theory of clubs. In: Cowen, Tyler (ed.): *Public Goods and Market Failures. A Critical Examination*. Routledge, New York, 193-208.
- Costello, Christopher - Gaines, Steven D. - Lynham, John (2008): Can catch shares prevent fisheries collapse? *Science*, Vol. 321., No. 5896., 1678-1681.
- Demchenko, Yuri - Los, Wouter - de Laat, Cees (2018): Data as economic goods: Definitions, properties, challenges, enabling technologies for future data markets. *ITU Journal: ICT Discoveries*, Vol. 2., No. 23., 1-10.
- Garlock, Taryn - Anderson, James et al. (2022): Global insights on managing fishery systems for the three pillars of sustainability. *Fish and Fisheries*, Vol. 23., No. 4., 899-909.
- Hardin, Garrett (1968): The tragedy of the commons: the population problem has no technical solution. It requires a fundamental extension in morality. *Science*, Vol. 162., No. 3859., 1243-1248.
- Hardin, Garrett (2013): The tragedy of the commons. In: Hale, Benjamin (ed.): *Routledge Environmental Ethics*, Routledge, New York, 185-196.
- Havard, Cody T. (2020): *Rivalry in sport: Understanding fan behavior and organizations*. Palgrave MacMillan.
- Hill, Peter (1999): Tangibles, intangibles and services: a new taxonomy for the classification of output. *The Canadian journal of economics. Revue canadienne d'Economie*, Vol. 32., No. 2., 426-446.
- Jones, Charles I. - Tonetti, Christopher (2020): Nonrivalry and the Economics of Data. *American Economic Review*, Vol. 110., No. 9., 2819-2858.
- Jonker, J. D. (2025): Is Data Labor? Two Conceptions of Work and the User-Platform Relationship. *Business Ethics Quarterly*, Vol. 35., No. 2., 153-186.
- Locke, John (1823): *Two Treatises of Government*. McMaster University, London.
- Malkin, Jesse - Wildavsky, Aaron (1991): Why the traditional distinction between public and private goods should be abandoned. *Journal of theoretical politics*, Vol. 3., No. 4., 355-378.

- Nicholson, Brian et al. (2022): Digital public goods platforms for development: The challenge of scaling. *The Information Society*, Vol. 38., No. 5., 364-376.
- O'Donnell, James - Crownhart Casey (2025): Climate change and energy: We did the math on AI's energy footprint. Here's the story you haven't heard. *MIT Technology Review*.
- Ostrom, Elinor (1990): *Governing the commons: The evolution of institutions for collective action*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Posner, Eric A. (2024): Invisible Work and Labor Market Power; Or, Why Labor Should Be Commodified. *University of Chicago Coase-Sandor Institute for Law & Economics Research Paper*, 1011.
- Samuelson, Paul A. (1954): The pure theory of public expenditure. *The review of economics and statistics*, Vol. 36., No. 4., 387-389.
- Talbi, El-Ghazali (2021): Machine learning into metaheuristics: A survey and taxonomy. *ACM computing surveys (CSUR)*, Vol. 54., No. 6., 1-32.
- Tang, Ke - Xiong, Wei (2012): Index investment and the financialization of commodities. *Financial Analysts Journal*, Vol. 68., No. 6., 54-74.
- Vértessy László – Villányi Judit (2026): *Mikroökonómia a neoklasszikus szintézisen innen és túl: alapösszefüggések és 21. századi kihívások*. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- Wang, Kaidong et al. (2025): Non-Rival Data as Rival Products: An Encapsulation-Forging Approach for Data Synthesis. *arXiv preprint arXiv:2511.06610*.
- Yang, Xiaowei - Haoyun, Zhang - Zhiyong, Huang (2024): Negative rivalry in use: toward a knowledge-sharing perspective in the digital economy era. *Journal of Knowledge Management*, Vol. 28., No. 9., 2590-2609.
- UNESCO (2026): Digital platform. Elérhető: <https://www.unesco.org/en/query-list/d/digital-platform#term-definition> (letöltés dátuma: 2026. április 30.).
- UNICEF (2026): Digital public goods. Elérhető: <https://unicef.github.io/publicgoods-accelerator-guide/about-dpgs/what-is-a-dpg/> (letöltés dátuma: 2026. április 30.).

A MAGYAR VÁMJOGI SZANKCIÓK VÁLTOZÁSAI 1995-TŐL NAPJAINKIG*

Pardavi László¹

A tanulmány a magyar vámjogi szankciórendszer 1995 és 2026 közötti fejlődését mutatja be, kiemelve az európai uniós csatlakozás és az Unió Vámkódex hatását a hazai szabályozásra. Áttekinti a vámigazgatási, büntetőjogi és polgári jogi jogkövetkezmények alakulását, valamint a Nemzeti Adó- és Vámhivatal szerepének változását. Elemzi a jelenlegi szankciórendszer jogelméleti alapjait, különös tekintettel a represszív, preventív és reparatív funkciók együttes érvényesülésére. A tanulmány végül javaslatokat fogalmaz meg a magyar vámjogi szankciórendszer továbbfejlesztésére, különös figyelemmel a differenciált szankcionálásra, az eljárási garanciák erősítésére és a jogkövető magatartás ösztönzésére.

1. Bevezetés

A vámjogi szankciók rendszere kulcsfontosságú eleme minden olyan állam jogrendszerének, amely jelentős nemzetközi kereskedelmi forgalmat bonyolít. Magyarország esetében ez a szankciórendszer 1995-től kezdve jelentős fejlődésen ment keresztül, amely szorosan összefügg az európai integrációval, az uniós jogrendszerhez való igazodással, valamint a közigazgatási szerkezet átalakulásával. Jelen tanulmány célja, hogy áttekintse a hazai vámjogi szankciók típusait, jogszabályi kereteit és fejlődésének főbb szakaszait 1995-től napjainkig.

Természetesen tudomással bírok arról, hogy a nemzetközi szerződések más jogkövetkezményeket is előírhatnak, azonban most csak a magyarországi szankciókat vizsgálom.

2. A vámjogi szankciórendszer fejlődésének főbb szakaszai

2.1. 1995-2003: A nemzeti vámjog dominanciája

A magyar vámjogi szankciórendszer fejlődése a klasszikus, nemzeti szabályozáson alapult a vámjogról, a vámeljárásról, valamint a vámigazgatásról szóló 1995. évi C. törvény elfogadásáig, amely átfogóan szabályozta a vámeljárásokat, a vámtartozás keletkezését, és az ezekhez kapcsolódó jogkövetkezményeket. A szankciók magukban foglalták az áruk lefoglalását, elkobzását, pénzbírságokat, valamint büntetőjogi fellépést bizonyos esetekben,

---

* DOI 10.21867/KjK/2026.2.2.

¹ Dr. Pardavi László, egyetemi docens, Széchenyi István Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kar Közigazgatási és Pénzügyi Jogi Tanszék.

például csempészetnél. Ekkor még kizárólag nemzeti hatáskörben zajlott a vámigazgatási szankcionálás, de már megjelent az európai normákhoz való igazodás igénye.²

2.2. 2004-2013: Az uniós vámjog bevezetése

2004. május 1-jével Magyarország csatlakozott az Európai Unióhoz, ami gyökeresen átalakította a vámjogi szabályozást. A közösségi vámjog végrehajtásáról szóló 2003. évi CXXVI. törvény megteremtette a közösségi vámjog végrehajtásának jogi alapját. Ettől kezdve a vámjogi szankciók többsége uniós jogon³ alapult, míg a magyar jogszabályok végrehajtási jellegűvé váltak.

E korszakban erősödött a pénzügyi-közigazgatási bírságok szerepe, és az adójogi szankciók logikája kezdte jellemezni a vámeljárásokat is. A legsúlyosabb esetekben azonban továbbra is a büntetőjogi szankciók alkalmazása volt az irányadó.

2.2.1. 2011-től: NAV és az egységes szankciórendszer

2011-ben a 2010. évi CXXII. törvénnyel létrejött a NAV, amely egyesítette az adó- és vámigazgatási szerveket. Ez az integráció a vámjogi szankciók gyakorlatát is összehangolta, közelebb hozva azt az adóigazgatási eljárások rendszeréhez.

A NAV vámigazgatási jogkörben jár el a vámtartozások megállapításában, behajtásában, illetve a bírságolásban. A rendszer a kockázatalapú ellenőrzésre és a mérlegelési lehetőségekre épül, amely nagyobb rugalmasságot biztosít a hatóságnak a szankciók alkalmazásában.

2.2.2. 2016-tól: Az Uniós Vámkódex alkalmazása

Az Európai Parlament és a Tanács 952/2013/EU rendelete (2013. október 9.) az Uniós Vámkódex létrehozásáról⁴ 2016-os bevezetésével az uniós szintű vámjogi keretek átfogó és részletes szabályozását biztosítja a vámtartozás keletkezéséről, megszűnéséről. A 42. cikk kötelezi arra a tagállamokat, hogy a vámjogszabályok betartásának elmulasztásáért hatékony, arányos és visszatartó erejű szankciókat alkalmazzanak. Ezek lehetnek:

---

² 1994. évi I. törvény a Magyar Köztársaság és az Európai Közösségek és azok tagállamai közötti társulás létesítéséről szóló, Brüsszelben, 1991. december 16-án aláírt Európai Megállapodás kihirdetéséről.

³ A Tanács 2913/92/EGK rendelete (1992. október 12.) a Közösségi Vámkódex létrehozásáról, HL L 302., 1992.10.19., 1–50.

⁴ Az Európai Parlament és a Tanács 952/2013/EU rendelete (2013. október 9.) az Uniós Vámkódex létrehozásáról, HL L 269., 2013.10.10., 1–101.

- a) a vámhatóságok által kiszabandó pénzbírság, beleértve adott esetben a büntetőjogi szankció helyébe lépő vagy azt felváltó pénzfizetési kötelezettséget;
- b) az érintett személy által birtokolt valamely engedély visszavonása, felfüggesztése vagy módosítása.

Ebből következően a konkrét szankciók meghatározása tagállami hatáskörben maradt. Az Unió Vámkódex két reparatív következményt mégis szabályoz, az egyik a fizetési könnyítésekhez kapcsolódó hitelkamat (112 cikk), de miután ez jogsértést nem tételez fel, ezért nem tekinthető valódi szankciónak. A másik viszont a 114. cikkben rögzített késedelmi kamat, melyet a behozatali vagy kiviteli vám összegére kell felszámítani az előírt időtartam lejártának napjától a megfizetés napjáig. Ezek mellett az Unió Vámkódexben azért találunk jogvesztést eredményező szankciókat is, mint például az engedélyezett gazdálkodói státusz elvesztése (39. cikkben).

A magyar vámigazgatási szabályozás az uniós vámjog végrehajtásáról szóló 2017. évi CLII. törvény⁵ révén illeszkedik az Unió Vámkódex struktúrájába, részletesen meghatározva a szankciók típusait, azok mértékét, valamint az eljárási garanciákat. A NAV felelős ezen intézkedések végrehajtásáért.

3. A jelenlegi vámjogi szankciórendszer főbb jellemzői (2024-2026)

A vámjogi szankciók elsődleges célja a vámjogszabályok betartásának kikényszerítése, a jogsértő magatartások megelőzése, valamint a költségvetési bevételek védelme. A szankció alkalmazásának feltétele mindig a jogellenesség, vagyis a norma tudatos megsértése, vagy figyelmen kívül hagyása.⁶

A vámjogi szankciórendszer vizsgálata érdekében indokolt figyelemmel lenni Árva Zsuzsanna azon megállapításaira,⁷ amelyek a közigazgatási szankcionálás jogelméleti kereteit tárják fel. Árva szerint a közigazgatási szankciók nem csupán represszív funkciót töltenek be, hanem preventív és helyreállító célt is szolgálhatnak, sőt, ezek együttes jelenléte a szankciók „hibrid” természetére utal.⁸

Ez a szemlélet közvetlenül alkalmazható a vámjogi szankciókra is, amelyek – miként az a NAV gyakorlata alapján is megállapítható – egyszerre célozzák a jogsértő magatartások visszaszorítását (represszió), a jogkövetés ösztönzését (prevenció), illetve a jogsértések által okozott hátrányok kompenzálását

⁵ 2017. évi CLII. törvény az uniós vámjog végrehajtásáról.

⁶ Patyi András – Varga Zs. András (2008): *Általános Közigazgatási Jog*. Mandamus Publishing, Budapest, 108.

⁷ Árva Zsuzsanna (2025): A közigazgatási szankció represszív funkciója a globális jogi térben. *KözigazgatásTudomány* 5. évf., 1. sz., 5–17.

⁸ Árva Zsuzsanna (2023): A közigazgatási szankcionálás új irányai és a hatékonyság. *KözigazgatásTudomány*, 3. évf., 2. sz., 5–23.

(helyreállítás). Árva tanulmányában különösen hangsúlyos a közigazgatási és büntetőjogi szankciók közötti határvonalak elmosódása, amely az EU jogfejlődése során egyre inkább előtérbe került. A vámjogi szankciók e határterületi jellege különösen az *Engel-kritériumok*, a *ne bis in idem* elv, illetve a *Jussilia-ügy* alapján értelmezhető.

Árva arra is rámutat, hogy az uniós jog egységesítési törekvései nem mindig igazodnak a tagállami dogmatikai különbségekhez, ami jogbizonytalansághoz vezethet. Ennek tükrében a vámjogi szankciók magyar szabályozásában is célszerű fokozott figyelmet fordítani a szankciók fogalmi meghatározására, az eljárás garanciák biztosítására, és az uniós elvárásokkal való koherenciára.

Kiemelendő továbbá Árva azon javaslata is, amely szerint a „*criministrative law*” mint új, *kevert szankciótípus* lehet a jövő útja az olyan határterületi szankcióknál, mint amilyen a vámjogi is.

A hátrányos következményeket okozó vámjogi szankciók három fő kategóriába sorolhatók: igazgatási, büntetőjogi és polgári jogi szankciók.

A) Igazgatási szankciók

A leggyakrabban alkalmazott szankciók közé tartoznak. Ide sorolható a vámigazgatási bírság, a pótlék, a késedelmi kamat, valamint az engedélyek módosítása, visszavonása vagy felfüggesztése.

A jelenlegi gyakorlat szerint a NAV széles eszköztárral rendelkezik a vámjogsértések szankcionálására. A leggyakoribb szankció a vámigazgatási bírság, amely jellemzően a vámhiány 50%-ától akár 200%-ig – és bizonyos esetekben 5.000.000 Ft-ig – is terjedhet súlyos jogsértések alkalmával.

Ezt a szankciót már a 1995. évi C. törvény 141. §-a is szabályozta, elsősorban vámeljárási szabályok megsértéséhez kapcsolódóan. Az uniós csatlakozást közvetlenül követő 2004 és 2008 közötti időszakban Magyarországon nem alkalmazták a vámigazgatási bírságot. Ez az időszak az uniós csatlakozást követő évekre esik, amikor is a magyar vámjog átalakult a Közösségi Vámkódexhez való igazodás érdekében. Ebben az időszakban a magyar jogalkalmazás úgy értelmezte, hogy nincs felhatalmazása a vámigazgatási bírság alkalmazására, mivel az uniós szabályozás elsődlegesen nem tartalmazta kifejezetten ezen szankciót, ugyan nem is tiltotta meg a tagállamoknak önálló szankciók bevezetését.

A vámigazgatási bírságot Magyarországon újra a 2003. évi CXXVI. törvény 61/A. §-a rögzítette kifejezetten önálló szankcióként 2008. január 1-jei hatállyal, majd a 2017. évi CLII. törvény 84–89. §-i szabályozzák nagyon részletesen. A jogsértés minősítése során figyelembe kell venni az elkövető szándékosságát, a kár mértékét, az áru típusát és a jogsértés ismétlődését. Adójogi szempontból viszont figyelmet érdemel, hogy a törvény 84. § (10) bekezdése – ellenben az adóbírsággal – olyan jogsértésekhez vagy mulasztásokhoz is vámigazgatási bírságot rendel, melyek következményeként vámhiány nem is keletkezik.

A 2017. évi CLII. törvény szerint igazgatási szankcióként alkalmazandók még:

- az áru lefoglalása vagy elkobzása (90. §),
- az engedélyek felfüggesztése, módosítása vagy visszavonása (91. §),
- a 2021/2116 Európai Parlamenti és Tanácsi rendelet IV. cím III. fejezetének végrehajtása körében előírt bírság (206. §),
- az engedély visszavonása, amennyiben bűncselekmény állt fenn (pl. csempészet, hamis nyilatkozat, pénzmosás stb.) a vámhatóság visszavonja az érintett személy részére kiadott engedélyt, ha a feltárt jogsértéssel összefüggésben az engedélyes vagy alkalmazottja ellen indított büntetőeljárás a bíróság büntetőjogi felelősséget megállapító jogerős ítéletével zárult (91. § (2) bekezdés).

B) Büntetőjogi szankciók

A legsúlyosabb vámjogsértések (például vámszabálysértés, vámszabálysértés elkövetőjének segítése, költségvetési csalás)⁹ esetében szabálysértési vagy büntetőeljárás is indulhat. Ezeket a szabálysértési törvény és a Btk. szabályozza, melyek súlyos szankciókat, akár szabadságvesztést is kilátásba helyezhetnek.

C) Polgári jogi következmény

Amennyiben a jogsértés közvetlen és egyéb módon nem fedezett vagyoni kárt okoz, a vámhatóság követelheti annak megtérítését is.

4. Konklúzió

A magyar vámjogi szankciórendszer 1995-től napjainkig tartó fejlődése jól tükrözi az európai integráció hatását, valamint a közigazgatási szankcionálás általános átalakulását. A kezdetben nemzeti alapokon nyugvó, erősen represszív jellegű rendszer fokozatosan egy uniós keretrendszerbe illeszkedő, komplex és differenciált szankcióstruktúrává vált.

A vizsgált időszak egyik legnagyobb eredménye, hogy a vámjogi szankciók mára nem kizárólag büntető funkciót töltenek be, hanem egyre hangsúlyosabbá válik a preventív és reparatív céljuk. Ez különösen a vámigazgatási bírságok, az engedélyezési jogkövetkezmények és a kockázatalapú ellenőrzési mechanizmusok elterjedésében érhető tetten. A Nemzeti Adó- és Vámhivatal létrehozása tovább erősítette ezt az egységes, adójogi logikához közelítő szemléletet.

---

⁹ A csempészet önálló tényállása a Btk-ban 2012. január 1-je óta nem létezik; a korábbi Btk. 312. § hatályon kívül helyezése után ez a cselekmény ma a költségvetési csalás (Btk. 396. §) fogalomkörébe tartozik, csak úgy, mint a vámmorgazdaság.

Ugyanakkor a rendszer nem mentes a problémáktól. Kritikaként megfogalmazható, hogy az uniós vámjog és a tagállami szankciórendszerek közötti munkamegosztás jogbizonytalanságot eredményezhet. Bár az Uniós Vámkódex keretszabályokat állít fel, a konkrét szankciók meghatározása tagállami hatáskörben maradt, ami az uniós jog egységes alkalmazásával kapcsolatos kérdéseket vet fel. A vámigazgatási bírság széles mérlegelési tartománya – különösen a vámhiány hiányában is alkalmazható szankciók esetén – a jogalanyok számára kiszámíthatatlanságot okozhat.

További problémát jelent a közigazgatási és büntetőjogi szankciók közötti határ elmosódása. A vámjogi szankciók „hibrid” jellege – amelyet az uniós joggyakorlat, így az Engel-kritériumok és a *ne bis in idem* elv is érint – fokozott eljárási garanciákat igényelne. Ezek azonban a gyakorlatban nem minden esetben jelennek meg kellő súllyal.

Javaslatként megfogalmazható, hogy a magyar vámjogi szabályozásban indokolt lenne a (i) vámigazgatási szankciók fogalmi elhatárolásának további pontosítása, különösen a büntetőjogi jogkövetkezményekhez való viszonyuk tekintetében. (ii) Fontos volna a szankciók kiszabásához kapcsolódó mérlegelési szempontok részletesebb, normatív rögzítése a jogbiztonság erősítése érdekében. (iii) A szankciók alkalmazása végső eszköz legyen, ne a tőlük való félelem motiválja az ügyfelet jogkövetésre! (iv) A jogkövetkezmények épüljenek az ügyféllel való együttműködésre, cél lehetne a jogtudatosság felé haladás. A szigorú bírságolás hatástalan, ha az ügyfél nem ismeri magatartásának jogsértő mivoltát. Ezért a szankció nem tölti be preventív funkcióját, csupán utólagos állami, büntető beavatkozás lesz. (v) Továbbá lényeges volna az eljárási garanciák – így a jogorvoslathoz való jog és az arányosság követelményének – hangsúlyosabb érvényesítése.

A vámjogi szankciórendszer jövőbeli fejlődése szempontjából különös jelentősége van a digitalizáció és az automatizált hatósági döntéshozatal térnyerésének is. A vámigazgatási eljárások egyre nagyobb része elektronikus adatkezelésre, kockázatelemző rendszerekre és előzetes adatellenőrzésre épül, amely nemcsak az ellenőrzések hatékonyságát növeli, hanem a szankcionálás logikáját is átalakítja. A hangsúly ugyanis fokozatosan eltolódik az utólagos represszióról a megelőző kontroll irányába: a hatóság már a vám eljárás korai szakaszában képes kiszűrni a hibás, hiányos vagy kockázatos nyilatkozatokat.

Ez a változás a jogalanyok oldalán is új követelményeket támaszt. A gazdálkodó szervezetek részéről ma már nem elegendő a jogszabályok pusztá ismerete; elvárható a belső megfelelési mechanizmusok, ellenőrzési pontok és dokumentációs rendszerek kiépítése is. A vámjogi megfelelés így a vállalati compliance részévé válik, amelynek hiánya önmagában is fokozhatja a jogsértések bekövetkezésének veszélyét. Ebből következően a szankciórendszernek nemcsak büntető, hanem orientáló funkciója is van: olyan jogkövető vállalati magatartást kell ösztönöznie, amely hosszú távon csökkenti az állami beavatkozás szükségességét.

Lényeges szempont továbbá, hogy a vámjogi szankciók alkalmazása során az arányosság követelménye ne csupán elvi, hanem ténylegesen érvényesülő mérce legyen. A jogsértések között ugyanis jelentős különbségek lehetnek aszerint, hogy az érintett magatartás szándékos csalárd jellegű volt-e, vagy csupán adminisztratív mulasztásból, értelmezési bizonytalanságból, esetleg technikai hibából fakadt. A differenciált szankcionálás ezért a jogállami működés egyik alapfeltétele. Különösen indokolt ez olyan esetekben, amikor vámhiány ténylegesen nem keletkezik, mégis sor kerülhet bírság kiszabására.

A jogorvoslati rendszer hatékonysága szintén meghatározó eleme a vámjogi szankciórendszer legitimitásának. A szankcióval érintett ügyfél számára biztosítani kell, hogy a hatósági mérlegelés, a szankció mértéke és a minősítés jogszerűsége érdemben felülvizsgálható legyen. Ennek hiányában a szankciórendszer könnyen elveszítheti kiszámíthatóságát, ami végső soron a jogkövetési hajlandóság gyengüléséhez vezethet. A jogbiztonság tehát nem a szankcionálás akadály, hanem annak előfeltétele.

***

Összességében megállapítható, hogy a magyar vámjogi szankciórendszer fejlődése a modern közigazgatási büntetőhatalom általános tendenciáit követi: összetettebbé, differenciáltabbá és egyben technikaibbá válik. A jövő kihívása az lesz, hogy e rendszer egyszerre tudjon hatékony maradni a költségvetési érdekek védelmében, ugyanakkor megfeleljen a jogállamiság, az átláthatóság és az ügyféli jogok fokozott védelmére vonatkozó követelményeknek. A vámjogi szankciók csak akkor tölthetik be rendeltetésüket, ha nem pusztán represszív eszközként működnek, hanem a jogkövető magatartás elősegítőiként is értelmezhetők.

Források jegyzéke:

- Árva Zsuzsanna (2023): A közigazgatási szankcionálás új irányai és a hatékonyság. *KözigazgatásTudomány*, 3. évf., 2. sz., 5–23.
- Árva Zsuzsanna (2025): A közigazgatási szankció represszív funkciója a globális jogi térben. *KözigazgatásTudomány*, 5. évf., 1. sz., 5–17.
- Patyi András – Varga Zs. András (2008): *Általános Közigazgatási Jog*. Mandamus Publishing, Budapest.
- A Tanács 2913/92/EGK rendelete (1992. október 12.) a Közösségi Vámkódex létrehozásáról, HL L 302., 1992.10.19., 1–50.
- Az Európai Parlament és a Tanács 952/2013/EU rendelete (2013. október 9.) az Uniós Vámkódex létrehozásáról, HL L 269., 2013.10.10., 1–101.

- 1994. évi I. törvény a Magyar Köztársaság és az Európai Községek és azok tagállamai között társulás létesítéséről szóló, Brüsszelben, 1991. december 16-án aláírt Európai Megállapodás kihirdetéséről
- 2017. évi CLII. törvény az uniós vámjog végrehajtásáról

A PÉNZÜGYI JOG FOGALMA A KÖZPÉNZÜGYEK VÁLTOZÓ RENDSZERÉBEN*

Bordás Péter¹

Az egyes jogrendszerek és tudományos iskolák eltérően határozzák meg, hogy mit értenek pénzügyi jog alatt, az miként viszonyul az adójoghoz, valamint milyen kapcsolatban áll a közigazgatási joggal. E részben dogmatikai, részben gyakorlati kérdés mindmáig szakmai vita alapját képezi a pénzügyi joggal foglalkozók körében.

A globalizáció, az egyre bonyolultabb élethelyzetek a normatív jogi szabályozás dinamikájának erősödését hozta magával, mely az egyes jogterületek, jogágak szerepét is érinti, átalakítja. Az egyre növekvő mennyiségű joganyag egyre inkább differenciálja a jogágakat, s új jogterületek hoz létre. E keretek között e rövid áttekintő tanulmány célja annak bemutatása, hogy a nemzetközi jogtudomány különböző irányzatai milyen módon közelítik meg a pénzügyi jog fogalmát és tartalmát. A vizsgálat középpontjában az a kutatási kérdés áll, hogy az újabb szakmai diskurzusok miként értelmezik a pénzügyi jogot, mennyiben tekintik annak részének az adójogot, illetve hogyan határozzák meg a pénzügyi jog és a közigazgatási jog viszonyát tekintettel az elmúlt évtizedekben jelentkező változásokra.

1. A pénzügyi jog jogági besorolása és funkciója

A pénzügyi jog fogalmának és helyének meghatározása a jogtudományban mindmáig vitatott. A vita középpontjában az áll, hogy a pénzügyi jog pusztán a közpénzek technikai igazgatásának joga-e, avagy az állami szuverenitás egyik alapvető jogi kifejeződése. A különböző szerzői álláspontok eltérően válaszolják meg e kérdést, és eltérő hangsúlyokat helyeznek a pénzügyi jog tárgyára, funkciójára és jogági önállóságára.

A pénzügyi jog jogági besorolása a jogelmélet egyik klasszikus vitakérdése. A jogágak elkülönítésének hagyományos kritériumai – a szabályozás tárgya, módszere és funkciója – eltérő eredményre vezethetnek a pénzügyi jog esetében. Tárgyi szempontból a pénzügyi jog a közpénzekkel kapcsolatos jogviszonyokat szabályozza; módszerét tekintve döntően imperatív, hatósági jellegű normákból áll; funkcionálisan pedig az állami működés anyagi feltételeinek biztosítását szolgálja.

E sajátosságok alapján a pénzügyi jog a közjogon belül helyezhető el, ugyanakkor több szerző hangsúlyozza, hogy funkcionális értelemben nem

---

* DOI 10.21867/KjK/2026.2.3.

¹ Dr. Bordás Péter, habilitált egyetemi docens, Debreceni Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Pénzügyi Jog és Közmenedzsment Tanszék

pusztán a közigazgatási jog egyik technikai alágáról van szó, hanem olyan jogterületről, amely közvetlen kapcsolatban áll az alkotmányos hatalommegosztással és a demokratikus legitimitációval. Jelen írás keretei között ezen eltérő elméleti nézőpontokat kívánom bemutatni.

A pénzügyi jogot a nemzetközi szakirodalom egyrészt a közjog egyik ágaként (public financial law), másrészt a pénzügyi piacok működését meghatározó, funkcionális szabályként (financial law) írja le. A fogalmi eltérések mögött az húzódik meg, hogy az egyik megközelítés az állami pénzügyi tevékenységre, míg a másik a pénzügyi piacok magánjogi-közjogi, mondhatni „hibrid” szabályozására helyezi a hangsúlyt.²

A közpénzügyi jog vagy közösségi pénzügyek joga (public financial law) jellemzően úgy jelenik meg, mint a közjog azon ága, amely az állam, önkormányzatok és más állami intézmények, közttestületek pénzeszközeinek keletkezését, elosztását és felhasználását szabályozza.³ A pénzügyi jog magánjogi területe (private financial law) alatt sok szerző a bankjogot, tőkepiaci jogot, derivatív ügyletek és befektetéskezelés jogát érti, vagyis a pénzügyi szektor teljes magánjogi-közjogi normarendszerét.⁴ A nemzetközi pénzügyi jog (international financial law) pedig kifejezetten a nemzetközi pénzügyi technikák (kölsönök, kötvények, részvények, derivatívák) szerződéses és kollíziós jogi kerete.⁵

1.1. A pénzügyi jog helye a közjogban

A pénzügyi jog szabályai általános, közérdekű célok érdekében keletkeznek, vagyis leszögezhetjük, hogy a pénzügyi jogalkotás a közpénzek védelmét, elosztását és ellenőrzését szolgálja, nem pedig individuális, magánérdekeket. A jogviszonyok egyik alanya tipikusan az állam vagy más közhatalommal felruházott szervezet, amely imperatív módon, egyoldalú aktusokkal (adómegállapítás, hatósági döntés, támogatási szerződés stb.) érvényesíti a pénzügyi hatalmat.

---

² Tsindelian, Imeda A. – Miroshnik, Svetlana V. - Bit-Shabo, Inessa V. – Selyuko, Anatoly D. – Proshunin, Maxim M – Rybakova, Svetlana V. – Kostikova, Ekaterina G. – Tropkaya, Svetlana S. (2019): Financial Law as a Public Law Branch: A Fresh Look at the Signs of Publicity. *Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues*, 2019 Vol: 22 Issue: 5., 1-4.; Pistor, Katharina (2013a): A Legal Theory of Finance, Columbia Law School, Public Law & Legal Theory Working Paper Group, May 9, 2013. Elérhető: <http://ssrn.com/abstract=2262936>

³ Ștefănoaia, Mariana-Alina (2023): The Importance of Financial Law in the Public Law System. *Legal Sciences in the New Millennium*. Vol. 18., No. 1. 19-22.; Alterio, Elisa D. (2025): Public Finance Law and Public Administration, Routledge, London, 5-12.

⁴ Berman, George (2022): Importance and understanding of the financial law, *International Journal of Law and Legal Studies*, Volume 10, Issue 2., 1-2.

⁵ Paech, Philipp (2017): Introduction: International Financial Law. *SSRN*, October 2, 2017., 3-7. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3043171>; Mugasha, Agasha (2011): International Financial Law: Is the Law Really "International" and Is It "Law" Anyway? *Banking and Finance Law Review*, 26. pp. 381-449.

Számos szerző a közjog alágazatai között sorolja fel a pénzügyi jogot az alkotmányjog, a közigazgatási jog, a büntetőjog, az eljárásjogok, az európa-jog és a nemzetközi közjog mellett. Egyes rendszerezések pedig a pénzügyi jogon belül is megkülönböztetik a „fiskális” részt (adó-, költségvetési, vámjog) és a „nem fiskális”, de közjogi jellegű részt (monetáris jog, pénzügyi piacok felügyelete), de mindkettőt közjoginak tekintik.

A legtöbb közjogi irányultságú szerző a pénzügyi jogot egyértelműen a közjog körébe sorolja, mivel fő tárgya a közpénzek képzése, elosztása és védelme. A „public finance law” fogalom alatt tipikusan a következő részterületeket sorolják fel: adójog, költségvetési jog, államadósság-jog, valamint a közpénzek felhasználásának ellenőrzési rendszere. Egyes elemzések kiemelik, hogy a pénzügyi jog közjogi jellege abból fakad, hogy a jogviszonyok egyik pólusán rendszerint az állam vagy közhatalommal felruházott szervezet áll, és a jogsértések a „közérdeket” sértik.⁶

Az angolszász „law and finance” irányzatok a pénzügyi jogot funkcionális területnek tekintik, amely a bankszektor, tőkepiacok, biztosítás, derivatívák és befektetésekezelés működéséhez szükséges jogi infrastruktúrát foglalja magában. E felfogás szerint a pénzügyi jog „három pillére” a piaci gyakorlat, a bírói gyakorlat és a szabályozás, amelyek együttesen teremtik meg a pénzügyi rendszer jogi keretét.⁷ Egyes szerzők rámutatnak, hogy a pénzügyi eszközök lényegében szerződéses konstrukciók, így a kötelmi jog, dologi jog, fizetéseképtelenségi jog és a nemzetközi magánjog alapvető jelentőségű.⁸

A nemzetközi pénzügyi jogot egyes szerzők úgy határozzák meg, mint a nemzetközi pénzügyi technikák (kölcson, kötvény, részvény, származtatott ügyletek) és a határokon átnyúló pénzügyi tranzakciók jogi keretét. A hangsúly itt azon van, hogy több jogrendszerrel érintő ügyletekben a szerződésjog, tulajdonjog, fizetéseképtelenségi jog és kollíziós jog szabályai hogyan kombinálódnak a pénzügyi piacok sajátos kockázataival. A nemzetközi pénzügyi standardok (Bázel, IOSCO stb.) jogi természetét vizsgáló művek rámutatnak, hogy ezek gyakran a klasszikus normatív és a puha, szabályozási normák határára helyezkednek el.⁹

A közjogi irányultságú szerzők, mint például Alterio (2025), Tsindeliani és társai (2019), vagy épp Ștefănoaia (2023) közpénzügyi joggal foglalkozó munkáik a pénzügyi jogot, mint a közpénzügyi hatalom gyakorlását és a

---

⁶ Tsindeliani (2016): *i.m.*, 3937-3946.; Balko, Ladislav (2005): Legal Regulation of Banks Is A Part Of Financial Market Law, *BIATEC*, Volume XIII, 4/2005., 10-11.

⁷ Haentjens, Matthias (2020): *Financial Collateral: Law and Practice*, Oxford University Press, Oxford, 2020, 12-20.; Petri Mäntysaari (2010): *The Law of Corporate Finance: General Principles and EU Law*, Springer, Heidelberg, 2010, 11-21.

⁸ Berman (2022): *i.m.*, 1-2.; Ștefănoaia (2023): *i.m.*, 19-22

⁹ Tietje, Christian - Lehmann, Matthias (2010): The role and prospects of international law in financial regulation and supervision, *Journal of International Economic Law* 13(3), 663-682. doi:10.1093/jiel/jgq030.; Zaring, David (2019): *The Globalized Governance of Finance*, Cambridge University Press, 2019., pp. 122-141.

közpénzekkel való gazdálkodást szabályozó normarendszert definiálják és ide sorolják az adójogot, költségvetési jogot, ellenőrzési jogot.

A „legal theory of finance” elméleti irányzat képviselői a pénzügyi jogot úgy írják le, mint amely a teljes pénzügyi rendszer jogi konstrukciójaként jelenik meg, és egyszerre stabilizálja és generálja a pénzügyi instabilitást.¹⁰

A pénzügyi jog elméleti sajátosságát az adja, hogy közvetlenül az állami fiskális szuverenitás megnyilvánulási formája. Az adók kivetése és a költségvetés elfogadása történetileg a parlamenti hatalom kialakulásának egyik alapja volt. Ebből következően a pénzügyi jog normái erőteljes alkotmányos meghatározottság alatt állnak, ami indokolja önálló dogmatikai kezelésüket. E megközelítés szerint a pénzügyi jog nem csupán igazgatási technika, hanem az állami legitimáció egyik jogi alapintézménye.

A pénzügyi jogot tehát azért sorolhatjuk a közjog körébe, mert tárgya a közpénzek feletti állami pénzügyi hatalom gyakorlása, és ennek szabályozása döntően közérdekű, imperatív jellegű normákkal történik. Tsindelianian és szerzőtársai szerint a pénzügyi jogban túlsúlyban vannak azok a jogviszonyok, ahol az állam közhatalmi pozícióban lép fel, és a jogsértés a társadalom egészének érdekeit sérti.¹¹ A pénzügyi jog normái elsődlegesen a „public interest”, azaz a közérdek védelmét és a közpénzekkel való felelős gazdálkodást szolgálják, nem pedig egyes magánszemélyek individuális érdekeit.¹² A közpénzek (adók, járulékok, vámok, költségvetési kiadások, államadósság) kezelése a modern állam egyik alapfunkciója, ezért e terület szabályozása a közjog magva köré szerveződik.

1.2. A pénzügyi jog és az adójog viszonya

Az adójog és a pénzügyi jog viszonya a nemzetközi jogtudomány egy másik vitatott kérdése. Egyes rendszerekben az adójog egyértelműen a pénzügyi jog részeként jelenik meg, míg másutt teljesen önálló jogágként kezelik. A különbségek mögött részben történeti okok, részben az adójog dogmatikai fejlettsége áll.

Általános tendencia, hogy minél komplexebb és részletesebb az adójogi szabályozás, annál inkább elkülönül az adójog a pénzügyi jog egészétől. Ennek ellenére elméleti szinten az adójog továbbra is az állami pénzügyi szuverenitás egyik legfontosabb eszköze, amely a pénzügyi jog központi elemének tekinthető.

Éppen ezért azt a nemzetközi szakirodalomi domináns álláspont vallom én is, hogy a pénzügyi jog és az adójog között rész–egész viszony áll fenn, mégpedig úgy, hogy a pénzügyi jog (financial law) tágabb kategória, ezen belül az adójog (tax law) az egyik – kiemelten fontos – jogterület. Ugyanakkor több

¹⁰ Pistor (2013a): *i.m.*; Ștefănoaia (2023): *i.m.*, 19-22.

¹¹ Tsindelianian (2016): *i.m.*, 3937-3946.,

¹² Ștefănoaia (2023): *i.m.*, 20.

szerző az adójog önálló jogág voltát hangsúlyozza, miközben továbbra is a pénzügyi jog, illetve a közpénzügyi jog körébe sorolja tartalmilag.¹³

Mint fentebb már utaltam rá, a pénzügyi jog fogalmat a nemzetközi munkák rendszerint úgy határozzák meg, mint a közpénzügyi hatalom (adóztatás, költségvetés, államadósság) és a pénzügyi rendszer egészének jogát. E körbe sorolják külön jogterületekként a költségvetési jogot, adójogot, vámjogot, közpénzügyi ellenőrzési jogot, sok esetben a bank- és tőkepiaci jog közjogi részét is.

Egyes szerzők kifejezetten úgy fogalmazzák, hogy az adójog a pénzügyi jogon belüli, jól elkülönülő, de nem tőle független terület.¹⁴ Az adójog mint önálló jogág minősítése kapcsán komoly dogmatikai vita vehető ki a tudományos diskurzusban. A kontinentális szakirodalomban megjelent az az irány, amely az adójogot önálló jogágnak minősíti, jelezve sajátos alapelveit, rendszerét (általános és különös rész, anyagi és eljárási adójog, adójogi szankciók stb).¹⁵ Ugyanakkor ezen elméletek sem vonják ki az adójogot a közpénzügyi összefüggésből, az adójog – akár alágazatként, akár önálló jogágként – a közpénzügyek, így a pénzügyi jog központi eleméhez kapcsolódik.¹⁶ A közpénzügyi jog definíciói rendszerint kifejezetten nevesítik, hogy a közpénzügyi jog a „tax law vagy fiscal law” szabályait éppúgy magában foglalja, mint a költségvetési és számviteli normákat.

A pénzügyi alkotmányosságot, közpénzügyi alkotmányos elveket tárgyaló művek az adójogi szabályokat a közpénzügyi rendszer elsődleges bevételi pilléreként kezelik, azaz a pénzügyi jogi rendszer nélkül az adójog funkciója sem értelmezhető.¹⁷

A legelfogadottabb felfogás szerint tehát a pénzügyi jog tágabb fogalom, lényegében úgy foghatjuk fel, mint egy „közpénzügyi ernyő”, amelynek része az adójog; a tudományos vita inkább arról szól, hogy az adójogot ezen belül alágazatnak vagy dogmatikailag önálló, de közpénzügyi beágyazottságú jogágnak célszerű-e tekinteni.

---

¹³ Berman, D. M. - Haneman, V. J. (2014): *Making Tax Law*. Durham, Carolina Academic Press, 325 p., Qiu, D. (2014): *Interpretation of Tax Law in China: Moving Towards the Rule of Law?* *Hong Kong Law Journal*, 2, 34-46.

¹⁴ Tsindelian (2016): *i.m.*, 3937-3946.; Barashyan, Liana R. (2016): *The Relation of Financial, Tax and Administrative Responsibility*, *International Review of Management and Marketing*, 2016, 6(S6) pp. 235-240.

¹⁵ Radvan, Michal (2014): *Tax Law as an Independent Branch of Law in Central and Eastern European Countries*, *Lex Localis - Journal of Local Self-Government*, 12(4), pp. 813-827. <https://doi.org/10.4335/12.4.813-827>(2014)

¹⁶ Minatta, Olivia – Mamberti, Maria Emilia – Chaparro, Sergio (2021): *Constitutional Principles of Public Finance Law and Comparative Jurisprudence*. Series of Complementary Documents to the Principles for Human Rights in Fiscal Policy N° 5, 2021, pp. 6-8.

¹⁷ Minatta – Mamberti – Chaparro (2021): *i.m.*, 7.

1.3. A pénzügyi jog és a közigazgatási jog elhatárolása

A két jogág közötti elhatárolás kiindulópontja, hogy a korábbi nézetek még úgy tartották, hogy a pénzügyi jog a közigazgatási jog részterülete. Majd a mai modern – különösen közép- és kelet-európai – pénzügyi jogi irodalom ezt a felfogást meghaladottnak tekinti, és a pénzügyi jog önálló jogági státuszát hangsúlyozza.¹⁸ A különbségtétel fő érve, hogy a pénzügyi jog egységét nem a közigazgatási szervezet, hanem a pénzügyi funkció (közbevételek, közkiadások, pénzügyi rendszer stabilitása) adja, ezért saját, a közigazgatási jogtól elkülöníthető dogmatikával és rendszerezéssel rendelkezik.¹⁹

A nemzetközi szakirodalomban a pénzügyi jog és a közigazgatási jog viszonyát úgy írják le, hogy a pénzügyi jog önálló közjogi ág, amely tartalmilag nagyon szoros, „határterületi” kapcsolatban áll a közigazgatási joggal, de nem olvad bele abba. A pénzügyi jogot gyakran a pénzügyi közigazgatás jogaként írják le (ahogyan az hazánkban is a XX. század közepéig elfogadott dogmatikai álláspont volt), ugyanakkor külön jogági státuszát ma már kifejezetten hangsúlyozzák. A közigazgatási jog szabályozza a közpénzekkel gazdálkodó szervek (például minisztériumok, adóhatóságok, önkormányzatok, kincstár, költségvetési szervek) szervezetét, hatásköreit, eljárását, míg a pénzügyi jog e szervek pénzügyi tevékenységét (bevétel-képzés, költségvetés, ellenőrzés) rendezi. Több szerző szerint a közjog területén pénzügyi joghoz legközelebb eső ág a közigazgatási jog, mivel mindkettő az állami cselekvést, hatósági tevékenységet szabályozza, csak eltérő tárggyal.²⁰

Ahogy korábban is utaltam rá, a modern koncepciók – melyet magam is követek – külön hangsúlyozzák, hogy a pénzügyi jog önálló jogági rendszerrel (saját tárgya, saját alapelvei, saját intézményrendszer) rendelkezik, így nem egyszerűen speciális közigazgatási jog.

A közigazgatási jogi szabályok (például a szervezeti és eljárási normák) sokszor hordozói a pénzügyi jogi tartalomnak, például adó-, vám- vagy költségvetési hatóságok eljárási rendje közigazgatási jogi, míg az alkalmazott anyagi szabályok pénzügyi jogi jellegűek.²¹ Ez alapján a két jogág kapcsolatát úgy fogalmazhatjuk meg, hogy a közigazgatási jog keretet ad a pénzügyi

---

¹⁸ Zajcc, Dariusz (2015): *Financial Law as a separate branch of law. Zeszyty Naukowe DWSPiT. Studia z Nauk Społecznych*, 2015 (8), pp. 223–232.; Hulkó, Gábor – Radvan, Michal (2022): *Regulation of Public Finances in the Czech Republic in Light of Financial Constitutionality*. In: Zoltán Nagy (ed.): *Regulation of Public Finances in Light of Financial Constitutionality*. 1. ed. Miskolc – Budapest, Central European Academic Publishing, 2022. pp. 57–81.

¹⁹ Ștefănoaia (2023): *i.m.*, 19–20.

²⁰ Mrkývka, Petr (2015): *Introduction to The Contemporary Issues of The System of Financial Law*. In: Petr Mrkývka (ed.): *System of Financial Law General Part*, Acta Universitatis Brunensis, Brno, 2015, pp. 22–23.

²¹ Mrkývka (2015): *i.m.*, 23.; Alterio, Elisa D. (2025): *Public Finance Law and Public Administration*, Routledge, London, 5–12.

igazgatás számára, míg a pénzügyi jog meghatározza, milyen pénzügyi döntéseket hozhat és hogyan gazdálkodhat a közigazgatás a közpénzekkel.

A pénzügyi jog egységét az állami pénzügyi tevékenység (közbevételek, közkiadások, államadósság, ellenőrzés) adja, míg a közigazgatási jog ennél szélesebb körű, a teljes közigazgatási apparátus működését átfogja. Éppen ezért a legtöbb szakirodalom is inkább szoros rokonságról, semmint alá-fölérendeltségről beszélne.²²

Nem vitatható tehát, hogy a pénzügyi jog és a közigazgatási jog között szoros kapcsolat áll fenn, mivel mindkettő közjogi jellegű, és az állami közhatalom gyakorlásához kötődik. A pénzügyi jogi normák jelentős része közigazgatási jogi módszerekkel érvényesül, különösen az adóigazgatás és a költségvetési gazdálkodás területén. Ugyanakkor a pénzügyi jog sajátos alkotmányos funkciója – különösen a bevételek és kiadások parlamenti ellenőrzése – indokolja bizonyos fokú önállóságát. Ennek alapján a pénzügyi jog a közigazgatási joghoz kapcsolódó, de attól funkcionálisan és dogmatikailag is - részben - elkülönült jogágként értelmezhető.

1.4. A pénzügyi jog és magán pénzügyek

A pénzügyi jog közjogi besorolása mellett a szakirodalom elismeri, hogy egyes részterületei (adó jog, bank jog, értékpapír jog, közbeszerzések joga, állami támogatások joga stb.) magánjogi technikákat, szerződéses megoldásokat is használnak, így kevert jellegűek. Ezt azonban nem teszi önálló, magánjogi ággá, hanem a köz jog pénzügyi ágazatán belüli módszertani sokszínűségként értelmezhetjük, a közérdek elsődlegessége, az állami pénzügyi hatalom jelenléte és a szankcionálás közjogi jellege miatt a pénzügyi jog egésze továbbra is a köz jog részének minősül.

Az ezzel kapcsolatos szakirodalom abból indul ki, hogy ahol a magánjogi (diszpozitív, szerződéses) módszer nem képes a közérdek biztosítására, ott „erős, imperatív” közjogi módszerre van szükség, mely különösen igaz az adóztatás, költségvetés, pénzügyi ellenőrzés területén.

A pénzügyi jogi szabályok megsértése rendszerint nem pusztán szerződésszegéshez, hanem közigazgatási, adott esetben büntetőjogi szankciókhoz, pénzügyi jogi felelősséghez vezet, ami szintén a közjogi karaktert támasztja alá. A pénzügyi fegyelem megsértése a társadalom egészének érdekeit sérti (közszolgáltatások finanszírozása, fiskális stabilitás), ezért az állami fellépés közjogi eszközökkel történik.

A modern szakirodalom azt is hangsúlyozza, hogy még a magánpénzügyek (pl. bankrendszer, tőkepiac, biztosítási piac) területén is erős közjogi kontroll

---

²² Tsindeliani (2016): *i.m.*, 3937-3946.

érvényesül, ha ott aggregált magánérdekekből közérdek keletkezik (például rendszerkockázat, fogyasztóvédelem, pénzmosás elleni fellépés stb.).²³

Emiatt a pénzügyi jogot olyan közjogi ágnak tekintik, amely a közpénzek mellett a magánpénzügyek felett is közérdekű, felügyeleti-szabályozási funkciót lát el, tehát a közjogi jelleg a vegyes (köz-magán) területeken is fennmarad.

3. A pénzügyi jog fogalma

Kelet-közép-európai nézőpontból, a magyar jogrendszer és történeti fejlődés sajátosságait is figyelembe véve a pénzügyi jog fogalmát a fentebb bemutatotthoz képest, az alábbiak szerint pontosítani szükséges.

A pénzügyi jog önálló közjogi jogág, mely szabályozásában magánjogi elemek is megjelennek. Másfelől, a pénzügyi jog tárgyát a pénzügyi források keletkezésével, áramlásával és felhasználásával összefüggő jogviszonyok adják, azaz mindazok a közjogi és magánjogi jogi normák összessége, amelyek a tág értelemben vett közpénzeket és a pénzügyi piacokat strukturálják.

Hagyományosan tehát a pénzügyi jog hazai fogalma leginkább a nemzetközi szakirodalomban használt közpénzügyi jog (vagy közösségi pénzügyek joga) kifejezéssel írható le, amelyet az állam pénzügyi tevékenységének jogára használnak. Ennek tárgya különösen az állam és egyes intézmények pénzügyi hatalma (adóztatás, hitelfelvétel, költségvetés-alkotás), a közpénzek keletkezése (adók, díjak, járulékok, állami hitelek, állami vagyontól származó bevételek) és elosztása (költségvetési kiadások, támogatások, állami beruházások), végezetül a közpénzek felhasználásának ellenőrzése, számvitele és az ezt végző szervek szabályozása. E nézőpontból az adójog a közpénzügyi jog alá tartozó terület.

A pénzügyi jog, mint a pénzügyi piacok joga (vagy pénzpiaci jog) úgy fogható meg, mint a pénzügyi intézmények és piacok működését szabályozó közjogi és magánjogi normák, jogviszonyok összessége. Tárgya ebben a felfogásban a bankok, befektetési vállalkozások, biztosítók és egyéb pénzügyi közvetítők jogállása és engedélyezése; másrészt a pénzügyi piacokon létrejövő ügyletek (például hitelek, kötvények, részvénykibocsátás, fizetési és elszámolási rendszerek) szerződéses és dologi jogi keretei; harmadrészt a prudenciális és piaci magatartási szabályok, felügyeleti hatáskörök, szankciók jogi normái, valamint a rendszerkockázat kezelése a jog eszközeivel.

A nemzetközi pénzügyi jog fogalma alatt pedig a határon átnyúló pénzügyi tranzakciók és intézmények szabályozást adó jogi normák összességét értjük. Így a teljesség igénye nélkül ide értjük egyrészt az államközi és nemzetközi intézmények (így például: IMF, Világbank, EU) pénzügyi jogi joganyagát, másrészt a határokon átnyúló piaci ügyletek (például: nemzetközi kölcsönök, kötvény- és részvénykibocsátások, adó- és vámszabályozás) köz- és magánjogi

---

²³ Koziel, Michal (2025): Public Finances as Integral Part of Financial Law. In: Petr Mrkvka (ed.): *System of Financial Law General Part*, Acta Universitatis Brunensis, Brno, 2015, pp. 92-95.

kérdéseit, valamint a több jogrendszert érintő felügyeleti és válságkezelési mechanizmusok szabályozását is.

A pénzügyi jog tárgyának közös gyökere tehát a pénzügyi erőforrások feletti hatalom és az azokhoz kapcsolódó kockázatok jogi formalizálása. Ide tartozik mind a közpénzek fölötti döntéshozatal (adóztatás, költségvetés-alkotás), mind a pénzügyi intézmények és ügyletek szabályozása, amelyek együtt határozzák meg a gazdasági-pénzügyi rendszer jogi szerkezetét.

***

A pénzügyi jog mai fejlődését világszerte a digitalizáció és a pénzügyi innováció által kiváltott strukturális átalakulás határozza meg, amely egyszerre kényszeríti ki a pénzügyi piacok és a közpénzügyek szabályozásának újragondolását. A fintech-szolgáltatások, a kriptoeszközök és a központi bankok által felügyelt digitális pénzek (Central Bank Digital Currency) elterjedése a pénzügyi jog számára olyan alapvető fogalmi kérdéseket vet fel, mint a pénz, a jövedelem, az értékpapír és a fizetési szolgáltatás újradefiniálása. Dogmatikailag a pénzügyi jog mint önálló közjogi jogág egyszerre küzd azzal, hogy tárgyköre a klasszikus közpénzügyek (adóztatás, költségvetés, államadósság) mellett a pénzügyi piacok – részben magánjogi – szabályozására is kiterjed, így a köz- és magánjogi módszerek folyamatosan keverednek. Módszertani szempontból további kihívást jelent a szabályozási lemaradás (ún. regulatory lag) kezelése, a gyors technológiai innovációra adott rugalmas eszközök megtalálása és a pénzügyi jog normavilágában való adaptálása. Így bár e folyamatok a fogalmak újragondolását, alakítását, tágítását igényelhetik, mindeközben a hagyományos formák és modellek új típusú jelenségekre történő alkalmazása is meggondolandó számos esetben. Kétségtelen tehát, hogy a szabályozás tárgya folyamatosan bővül, a kérdés inkább az, hogy miképpen képes a pénzügyi jog lépést tartani a szabályozási kihívásokkal, s mindezt az elméleti kutatásokba és a gyakorlati oktatásába adaptálni.

Források jegyzéke:

- Alterio, Elisa D. (2025): Public Finance Law and Public Administration, Routledge, London, 5-12.
- Armour, John – Deakin, Simon - Mollica Viviana – Siems, Mathias M. (2010): Law And Financial Development: What We Are Learning From Time-Series Evidence. Centre for Business Research, University Of Cambridge Working Paper No. 399.
- Balko, Ladislav (2005): Legal Regulation of Banks Is A Part Of Financial Market Law, *BIATEC*, Volume XIII, 4/2005., 10-11.

- Barashyan, Liana R. (2016): The Relation of Financial, Tax and Administrative Responsibility, *International Review of Management and Marketing*, 2016, 6(S6) pp. 235-240.
- Berman, D. M. - Haneman, V. J. (2014): Making Tax Law. Durham, Carolina Academic Press, 325 p., Qiu, D. (2014): Interpretation of Tax Law in China: Moving Towards the Rule of Law? *Hong Kong Law Journal*, 2, 34-46.
- Berman, George (2022): Importance and understanding of the financial law, *International Journal of Law and Legal Studies*, Volume 10, Issue 2., 1-2.
- Haentjens, Matthias (2020): *Financial Collateral: Law and Practice*, Oxford University Press, Oxford, 2020, 12-20.; Petri Mäntysaari (2010): *The Law of Corporate Finance: General Principles and EU Law*, Springer, Heidelberg, 2010, 11-21.
- Hulkó, Gábor – Radvan, Michal (2022): Regulation of Public Finances in the Czech Republic in Light of Financial Constitutionality. In: Zoltán Nagy (ed.): *Regulation of Public Finances in Light of Financial Constitutionality*. 1. ed. Miskolc – Budapest, Central European Academic Publishing, 2022. pp. 57-81.
- Kozieł, Michal (2025): Public Finances as Integral Part of Financial Law. In: Petr Mrkývka (ed.): *System of Financial Law General Part*, Acta Universitatis Brunensis, Brno, 2015, pp. 92-95.
- Liener, Ian (2014): *Extra-Budgetary Funds in France*, International Budget Partnership, Case Study - Full Report, 2014, pp. 6-10.
- Minatta, Olivia – Mamberti, María Emilia – Chaparro, Sergio (2021): *Constitutional Principles of Public Finance Law and Comparative Jurisprudence*. Series of Complementary Documents to the Principles for Human Rights in Fiscal Policy N° 5, 2021, pp. 6-8.
- Mrkývka, Petr (2015): Introduction to The Contemporary Issues of The System of Financial Law. In: Petr Mrkývka (ed.): *System of Financial Law General Part*, Acta Universitatis Brunensis, Brno, 2015, pp. 22-23.
- Mugasha, Agasha (2011): International Financial Law: Is the Law Really "International" and Is It "Law" Anyway? *Banking and Finance Law Review*, 26. pp. 381-449.
- Paech, Philipp (2017): Introduction: International Financial Law. SSRN, October 2, 2017., 3-7. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3043171>
- Pistor, Katharina (2013a): A Legal Theory of Finance, Columbia Law School, Public Law & Legal Theory Working Paper Group, May 9, 2013. Elérhető: <http://ssrn.com/abstract=2262936>
- Pistor, Katharina (2013b): Towards a Legal Theory of Finance, *Columbia Law and Economics Working Paper* No. 434, 2013., 3-6., SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2178066>

- Radvan, Michal (2014): Tax Law as an Independent Branch of Law in Central and Eastern European Countries, *Lex Localis - Journal of Local Self-Government*, 12(4), pp. 813-827. [https://doi.org/10.4335/12.4.813-827\(2014\)](https://doi.org/10.4335/12.4.813-827(2014))
- Ștefănoaia, Mariana-Alina (2023): The Importance of Financial Law in the Public Law System. *Legal Sciences in the New Millennium*. Vol. 18., No. 1. 19-22.
- Tietje, Christian & Lehmann, Matthias (2010): The role and prospects of international law in financial regulation and supervision, *Journal of International Economic Law* 13(3), 663–682. doi:10.1093/jiel/jgq030.
- Tsindeliani, Imeda A. – Miroschnik, Svetlana V. - Bit-Shabo, Inessa V. – Selyuko, Anatoly D. – Proshunin, Maxim M – Rybakova, Svetlana V. – Kostikova, Ekaterina G. – Tropskaya, Svetlana S. (2019): Financial Law as a Public Law Branch: A Fresh Look at the Signs of Publicity. *Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues*, 2019 Vol: 22 Issue: 5., 1-4.
- Tsindeliani, Imeda A. (2016): Tax Law System, *International Journal of Environmental & Science Education*, 2016, Vol. 11, No.10, pp. 3937-3946.
- Zaring, David (2019): *The Globalized Governance of Finance*, Cambridge University Press, 2019., pp. 122-141.

AZ ADÓOPTIMALIZÁLÁS JELENSÉGE ÉS (KÖZ)PÉNZÜGYI HATÁSAI EURÓPÁBAN*

Fekete Dóra - Reinspach Kristóf Boldizsár¹

A tanulmány az adóoptimalizálás jelenségét vizsgálja a globalizált gazdaság kontextusában, különös tekintettel annak jogi, gazdasági és közpénzügyi összefüggéseire Európában. A kutatás bemutatja az adóztatási szuverenitás korlátait, az adóparadicsomok működését, valamint az adótervezés és az adóelkerülés közötti határvonal problematikáját. Rávilágít arra, hogy a multinacionális vállalatok által alkalmazott nyereségáthelyezési technikák jelentős mértékben hozzájárulnak az adóalap-erózióhoz, amely az állami bevételek csökkenéséhez vezet.

A tanulmány kiemeli, hogy az adóoptimalizálás hatásai nem kizárólag az állami költségvetés szintjén jelentkeznek, hanem közvetetten az önkormányzatok pénzügyi helyzetét is befolyásolják. A csökkenő központi források szűkítik a helyi önkormányzatok mozgásterét, ami fokozza a hatékony és legitim erőforrás-felhasználás iránti igényt. Ennek kapcsán a dolgozat vizsgálja a részvételi mechanizmusok – különösen a részvételi költségvetés – szerepét, mint a demokratikus kontroll és a közpénzek átlátható felhasználásának eszközeit.

A következtetések szerint az adóoptimalizálás egyszerre jelent gazdasági, jogi és demokratikus kihívást, amelynek kezelése komplex megközelítést igényel. A nemzetközi szabályozási együttműködés és a helyi szintű demokratikus innovációk együttes alkalmazása járulhat hozzá a közpénzügyi rendszerek stabilitásának és legitimitásának erősítéséhez.

1. Bevezetés

Az adóztatás minden állam működésének alapját jelenti, hiszen ebből származnak azok a bevételek, amelyek a közfeladatok ellátásához szükségesek. Ugyanakkor az utóbbi évtizedek gazdasági folyamatai – elsősorban a globalizáció és a nemzetközi integráció erősödése – jelentősen átalakították azt a környezetet, amelyben az államok az adóztatási jogukat gyakorolják.

A multinacionális vállalatok térnyerésével és a tőke egyre szabadabb mozgásával párhuzamosan olyan adótervezési megoldások is elterjedtek, amelyek kifejezetten az egyes országok adórendszerei közötti különbségekre

---

* DOI 10.21867/KjK/2026.2.4.

¹ Dr. Fekete Dóra, PhD hallgató, Károli Gáspár Református Egyetem, Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola.

Dr. Reinspach Kristóf Boldizsár, egyetemi tanársegéd, Károli Gáspár Református Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Pénzügyi Jog Tanszék.

építenek. Ennek következtében a vállalatok sok esetben úgy csökkentik az adóterheiket, hogy közben formálisan nem sértik meg a jogszabályokat.

Az adóoptimalizálás tehát önmagában nem jogellenes, ugyanakkor a gyakorlatban gyakran felmerül a kérdés, hogy meddig tekinthető elfogadhatónak. Az agresszív adótervezési technikák, valamint az adóparadicsomok alkalmazása hozzájárulhat az adóalap csökkenéséhez és a nyereségek átcsoportosításához, ami végső soron az állami bevételek mérséklődéséhez vezet.

Jelen tanulmány célja, hogy áttekintse az adóoptimalizálás jogi és gazdasági összefüggéseit európai szinten, különös tekintettel az adóztatási szuverenitás korlátaira, valamint az adóoptimalizálás és az adóelkerülés közötti határvonal kérdésére. Emellett arra is kitér, hogy ezek a folyamatok milyen hatással vannak a közpénzügyek működésére.

Külön figyelmet érdemel az a kérdés is, hogy mindez miként jelenik meg helyi szinten. A bevételek csökkenése ugyanis közvetetten az önkormányzatokat is érinti, amelyek sok esetben eleve szűkös forrásokból gazdálkodnak. Ez a helyzet felveti a források felhasználásának hatékonyságát és átláthatóságát, és ezen keresztül a döntéshozatal legitimitásának kérdését is.

2. Az adóztatás gazdasági és jogi háttere, valamint az adótervezés dilemmái

A fejezet áttekinti az adóztatás gazdasági és jogi hátterét, különös tekintettel a nemzeti szuverenitásra, a tőkemobilitásra és a vállalati adótervezés metszetében felmerülő ellentmondásokra. Rendszerezi az adóoptimalizálás eszközeit és az elhatárolási problémákat, valamint elemzi a jóhiszeműség és a gazdasági tartalom elvét, illetve a legális adótervezés és az agresszív/visszaélésszerű gyakorlat közötti határvonalat.

2.1. Az adóztatási szuverenitás és korlátai

Az adóztatási szuverenitás az államok azon alapvető joga, hogy saját területükön meghatározzák az adórendszerüket és beszedjék a szükséges adóbevételeket. Ez a jogosultság a nemzetállami szuverenitás egyik legfontosabb megnyilvánulása, amely biztosítja az állami feladatok finanszírozását. Ugyanakkor a globalizált gazdasági környezetben ez a szuverenitás jelentős korlátokba ütközik. A nemzetközi tőkemozgások és a multinacionális vállalatok tevékenysége gyakran kihívást jelent a nemzeti adórendszerek számára, mivel a gazdasági szereplők kihasználják a joghatóságok közötti különbségeket, hogy minimalizálják adófizetési kötelezettségüket. Ez a jelenség szükségessé teszi a nemzetközi együttműködést és az adóztatási szabályok harmonizációját. Megállapítható, hogy a nemzetközi adóelkerülés lényege, hogy mind a vállalatok, mind a magánszemélyek a különböző országok adórendszereinek eltéréseit kihasználva csökkentik

adófizetési kötelezettségüket. Ennek fő eszközei az adóparadicsomok, amelyek alacsony adóterheikkel és korlátozott átláthatóságukkal lehetővé teszik a jövedelmek elrejtését, ezáltal akadályozva a nemzeti adóhatóságok hatékony fellépését.

Itt fontos megemlíteni azt is, hogy adóztatási szuverenitás korlátozottsága nemcsak állami szinten jelentkezik, hanem a decentralizált kormányzási rendszerekben közvetetten az önkormányzatok pénzügyi autonómiáját is érintheti. A központi költségvetési bevételek csökkenése – amely részben az adóoptimalizálási gyakorlatok következménye – szűkítheti az önkormányzatok újraelosztási lehetőségeit, ezáltal korlátozva a helyi politikai döntések mozgásterét.

2.2 A globalizáció és a tőkemobilitás hatása a nemzeti adórendszerekre

Az adóparadicsomok létrejöttének egyik meghatározó oka a nemzetközi adójog szabályozási hiányosságaiban keresendő. A kettős adóztatást elkerülő egyezmények, a nemzeti adórendszerek eltérései, valamint a társasági jog és a pénzügyi szabályozás közötti különbségek olyan joghézagokat teremtettek, amelyek lehetővé tették a nyereség mesterséges átcsoportosítását kedvezőbb adókulcsú joghatóságokba. Az Európai Unió és az OECD értékelése szerint az adóparadicsomok nem pusztán gazdasági ösztönzőként működnek, hanem jelentős kockázatot jelentenek a tagállamok adóbevételeire, torzítják a versenyt, és hozzájárulhatnak a pénzmosás, valamint a terrorizmus finanszírozásának elősegítéséhez. E felismerés nyomán az elmúlt két évtizedben felerősödtek a nemzetközi szintű szabályozási törekvések, ideértve az OECD BEPS-projektjét, valamint az EU által bevezetett, nem együttműködő adózási joghatóságokat tartalmazó listát.

2.3. Az adóoptimalizálás (adótervezés) fogalma és eszközei

Az adóoptimalizáció olyan gazdasági és jogi eszközrendszer, amely segítségével az adóalany – legyen az vállalat vagy magánszemély – a jogszabályok keretei között maximalizálni tudja gazdasági előnyeit az adófizetés terén. Ez magában foglalhatja a jogi struktúrák, szerződések, illetve nemzetközi egyezmények tudatos kihasználását annak érdekében, hogy az adóterhek minimalizálása a lehető legális úton történjen. Azonban az optimalizáció és az agresszív adótervezés közötti határvonal gyakran elmosódik, különösen azokban az esetekben, amikor sokrétű nemzetközi struktúrák és adóparadicsomok bevonásával történik az adótervezés.

Az adóoptimalizálás szerves része az adóparadicsomok jogi kereteinek tudatos kihasználása. Az adóparadicsomok biztosítják azokat a pénzügyi jogi feltételeket (pl. alacsony adókulcs, banktitok, rugalmas társasági jog), amelyek lehetővé teszik a multinacionális cégek számára, hogy:

- átcsoportosítsák a profitot olyan entitásokhoz, amelyek kedvezőbb adózási feltételekkel rendelkeznek;
- elrejtsek a valós tulajdonosi szerkezetet és pénzügyi tranzakciókat a hatóságok elől, kihasználva a banktitok szigorát;
- alkalmazzanak hibrid struktúrákat, amelyek a nemzetközi pénzügyi jog különböző szabályait kerülik meg vagy kombinálják;
- egyszerűen változtassák meg székhelyüket vagy működési struktúrájukat a pénzügyi és adójogi környezet változásaihoz alkalmazkodva.

Ez a kapcsolat azonban feszültségeket szül a nemzetközi pénzügyi jogban, mivel az adóparadicsomok által kínált kedvezmények és jogi lehetőségek sokszor összeférhetetlenek a nemzetközi adótranszparencia és az igazságos adóztatás alapelveivel.

Az adóoptimalizálás tehát nem csupán vállalati stratégia, hanem olyan folyamat, amelynek közvetett hatásai a közszféra különböző szintjein is érvényesülnek. A csökkenő adóbevételek következtében így közvetett úton például a helyi önkormányzatok forrásai is szűkülnek, ami fokozza a hatékony és legitim erőforrás-felhasználás iránti igényt.

2.4. Jóhiszeműség és gazdasági tartalom elve

A magyar adójogban – összhangban az uniós és OECD-szintű normarendszerekkel – meghatározó szerepet töltenek be a jóhiszeműség elve és a gazdasági tartalom elve.

A jóhiszeműség és tisztesség elvének alapját a 2013. V. törvény a Polgári Törvénykönyv (továbbiakban Ptk.) 1:3. §-a és az adóigazgatási eljárásban az adózás rendjéről szóló 2017. évi CL. törvény (továbbiakban: Art.) rendelkezései képezik, megköveteli, hogy az adózó és az adóhatóság egymással szemben jogos érdekeiket figyelembe véve, együttműködésre törekedve, a jogszabályok céljának megfelelően járjanak el. Ez az elv kizárja a joggal való visszaélést és a kizárólag formális, a jogalkotói cél megkerülésére irányuló ügyleteket.

A gazdasági tartalom elve, amelyet az Art. 2. § (1) bekezdése is rögzít, továbbá szoros kapcsolatban áll az OECD BEPS-akciótervben foglalt elvekkel, előírja, hogy az adóhatóság az egyes jogügyleteket azok tényleges gazdasági tartalma és a felek valós szándéka szerint minősítse, nem pedig pusztán azok jogi formája alapján.

A fentiekben részletezett két alapelv együttes alkalmazása különösen indokolt olyan esetkörökben, ahol a nyereség átcsoportosítására, a transzferárok mesterséges befolyásolására vagy más, agresszív adótervezési technikákra kerül sor. Az elvek funkciója, hogy áttörjék a mesterséges jogi konstrukciók formális burkát, feltárják azok tényleges gazdasági realitását, és ezáltal biztosítsák a közteherviselés rendszerének objektív és arányos érvényesülését. Az elvek alkalmazása megfelel az Európai Unió Bíróságának ítélkezési gyakorlatának –

így különösen a C-255/02 Halifax-ügyben kifejtetteknek –, valamint az OECD által a BEPS-akcióterv keretében megfogalmazott normatív irányelveknek, melyek célja a káros adóverseny és az agresszív adóelkerülési mechanizmusok visszaszorítása.

2.5. A káros adóverseny, az adóelkerülés, az adóoptimalizáció és az adócsalás elhatárolása

A nemzetközi adózásban különböző, egymással összefüggő, de elkülönítendő fogalmak jelennek meg. A káros adóverseny olyan államok közötti versengést jelent, amelynek során az adóhatóságok egymás alá menve csökkentik adókulcsaikat, vagy kedvező feltételeket biztosítanak bizonyos gazdasági szereplőknek, gyakran az átláthatóság és a jogkövetés rovására. Az adóelkerülés ennél agresszívebb, jogi kiskapukat kihasználó magatartás, amely a nemzetközi szabályok kijátszásával csökkenti az adófizetési kötelezettséget, míg az adóoptimalizáció a jogszabályok keretein belüli, legális tervezési eszközök alkalmazását jelenti. E három jelenség elkülönítése elengedhetetlen az adóparadicsomok és az agresszív adótervezés vizsgálatához.

Az adóoptimalizálás a jogszabályokban biztosított kedvezmények és mentességek rendeltetésszerű alkalmazásával elérhető, jogszerű adótervezés. Ezzel szemben az adókikerülés és adómenekülés olyan megoldásokat jelöl, amelyek a jogszabályok formai kereteit ugyan betartják, de a jogalkotói szándékot megkerülve – gyakorta a nemzetközi konstrukciók segítségével – csökkentik az adóalapot. Az adómegtagadás politikai-morális indíttatású, a közteherviselés szándékos mellőzését jelenti. Az adókijátszás pedig a gazdasági tények eltitkolásán vagy hamis adatszolgáltatáson alapuló, tipikusan adócsalási jellegű magatartás.

Az adóelkerülés alatt pedig azt értjük, amikor egy adózó jogszerű eszközökkel csökkenti adókötelezettségét, például adóoptimalizációval vagy adótervezéssel. Jóllehet az adóelkerülés nem illegális, gyakran etikai kérdéseket vet fel, különösen akkor, amikor a vállalatok olyan stratégiákat alkalmaznak, amelyek ellentétesek az adórendszer céljaival. Az Európai Unióban az adóelkerülés elleni küzdelem kiemelt prioritás, és számos intézkedés irányul ezen gyakorlatok visszaszorítására.

Az adóoptimalizáció – vagy adótervezés – teljes mértékben jogszerű tevékenység, amelynek célja, hogy a vállalkozások és magánszemélyek a jogszabályok adta lehetőségeket felhasználva a lehető legkedvezőbb adózási megoldásokat alkalmazzák. Lényege, hogy az adóterhek csökkentése a hatályos nemzeti és nemzetközi adójogi szabályok maradéktalan betartásával történjen, így nem minősül jogsértőnek. Gyakorlati megvalósítása során a különböző joghatóságok adórendszereiben rejlő eltéréseket, kedvezményeket és mentességeket használják ki annak érdekében, hogy a teljes adóteher csökkenjen, és a vállalat hosszú távon nagyobb adózás utáni nyereséget érjen el.

Ugyanakkor a nemzetközi közösség – különösen az OECD és az Európai Unió – egyre nagyobb hangsúlyt fektet az olyan adóstruktúrák visszaszorítására, amelyek kizárólag adóelőnyök elérésére, a gazdasági tevékenység tényleges helyszínétől független joghatóságok közötti áthelyezésre irányulnak, mivel ezek torzíthatják a piaci versenyt és sérthetik az adóztatás méltányosságát.

Az adócsalás és adókikerülés az adózási kötelezettségek megszegését jelenti, ahol az adózó szándékosan eltitkolja a bevételeit vagy hamis adatokat szolgáltat a hatóságoknak, hogy csökkentse adókötelezettségét. Az adócsalás illegális, büntetőjogi következményekkel jár, míg az adókikerülés általában illegális tevékenység, amely az adóalap szándékos csökkentésére irányul. Mindkét gyakorlat korlátozza az államok bevételtermelési képességét és torzízza a gazdaságpolitikai intézkedések végrehajtását. Noha az adóelkerülés nem minősül illegálisnak, jelentős gazdasági és társadalmi hatásokkal járhat: csökkenti az állami bevételeket, aláássa az adórendszerek igazságosságát, és torzízza a piaci versenyt.

A fentiekből következően az adóoptimalizálás és az adóelkerülés kérdésköre túlmutat a jogi kategorizáláson, és közvetlen kapcsolatba hozható a közpénzügyek működésével. A fiskális bevételek csökkenése kifejezetten érzékenyen érinti az központi szint mellett az önkormányzati szintet is, ahol a forráshiány közvetlenül befolyásolja a közszolgáltatások minőségét. Ez a helyzet felértékeli a részvételi döntéshozatali mechanizmusok szerepét, amelyek képesek növelni a közpénzek felhasználásának társadalmi legitimitását.

3. Az adóparadicsomok

A fejezet célja, hogy áttekintést nyújtson azokról a leggyakrabban alkalmazott adóelkerülési technikákról, amelyek segítségével a multinacionális vállalatok optimalizálják adóterheiket, miközben kihasználják az adóparadicsomok és a kedvező jogi környezet nyújtotta lehetőségeket. Az adóparadicsom fogalmának pontos meghatározása létfontosságú a téma elemzéséhez. Ugyanakkor meghatározása a vizsgálat szempontjától – jogi, gazdasági vagy földrajzi – függően eltérhet. Általánosságban azokat a gazdaságilag és politikailag önálló területeket értjük adóparadicsom alatt, amelyek kedvező adózási környezetet biztosítanak. Ezáltal vonzó célponttá téve őket offshore cégek számára.²

Az adóparadicsomok működése nem csupán a globális adórendszer torzulásához járul hozzá, hanem közvetetten a helyi kormányzás szintjén is érezteti hatását. A multinacionális vállalatok által alkalmazott adóoptimalizálási technikák révén kieső bevételek csökkentik az államok redisztribúciós

---

² Blahó et al.(2021): *i.m.*, 13.3. fejezet

kapacitását, amelynek következtében az önkormányzatok finanszírozása is bizonytalanná válhat.³

3.1. Az adóparadicsom definíciója

Az adóparadicsom fogalmára nem létezik egységes, jogilag kötelező erejű és nemzetközileg elfogadott meghatározás. Mégis közös bennük az, hogy olyan környezetet kínálnak, amely elősegíti az adóminimalizálást vagy -elkerülést, miközben nehezen visszakövethető pénzügyi struktúrákat tesznek lehetővé. Ehelyett a fogalmat leginkább a jellemzők és a viselkedés alapján határozzák meg a nemzetközi szervezetek, mint például az OECD és az EU.

Az adóparadicsom kifejezés az angol *tax haven* fordításaként terjedt el, amely szó szerint adó mennyországnak is értelmezhető, amely olyan államokra vagy joghatóságokra utal, amelyek szándékosan kedvező adózási környezetet alakítanak ki, célzottan a külföldi tőke bevonása érdekében. Ezek a joghatóságok jellemzően alacsony vagy nulla társaságiadó-kulccsal, titoktartási szabályokkal, valamint lazább számviteli és transzparencia-előírásokkal biztosítanak lehetőséget a nemzetközi vállalatoknak, magánszemélyeknek arra, hogy adókötelezettségeiket optimalizálják – gyakran az adóelkerülés határát súrolva, valamint fokozott pénzügyi titoktartást biztosítanak, elsősorban külföldi jogalanyok részére.

Az adóparadicsomnak azon országokat tekintik, amelyek külföldi befektetőknek kínálnak szinte adómentes vagy nagyon alacsony kulcsú rendszert, miközben az átláthatóság és az információcsere hiányzik, és nincs valós gazdasági jelenlét követelménye⁴. Az OECD (Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet) 1998-as jelentése (*Harmful Tax Competition: An Emerging Global Issue*) óta vizsgálja az adóparadicsomok szerepét a nemzetközi adóelkerülés elősegítésében. Az OECD négy kulskritériumot állított fel az adóparadicsomok azonosításához:

- *Nincs vagy csak névleges mértékű adóztatás* – az ilyen országok lényegében adómentes környezetet kínálnak.
- *Információmegosztás megtagadása* – az adóhatóságok közötti nemzetközi együttműködés hiánya.
- *Transzparencia hiánya* – például név nélküli részvényesek, offshore cégek mögötti tényleges tulajdonos (UBO) azonosíthatatlansága.
- *Substance követelmény hiánya* – nem szükséges valós gazdasági tevékenység az adott államban, így a jelenlét pusztán formális.

³ OECD (2015): Measuring and Monitoring BEPS, Action 11 – 2015 Final Report, OECD Publishing, Paris, 15–25. Elérhető: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2015/10/measuring-and-monitoring-beps-action-11-2015-final-report_g1g58cec/9789264241343-en.pdf (2026. április 13.)

⁴ Bánfai Edina (2022): Az adóparadicsomok szabályozása, *Európa Jog*, 2022/2, szám, 37.

A 2008-as pénzügyi világválság fordulópontot jelentett az adóparadicsomok nemzetközi megítélésében: a korábban tolerált gyakorlatokat a nemzetközi közösség egyre inkább pénzügyi és jogi kockázatként kezdte kezelni, az adóparadicsomi státusz nem pusztán a kedvező adókulcsokhoz, hanem a nemzetközi együttműködés hiányához kötődött⁵. A később létrehozott *OECD Global Forum on Transparency and Exchange of Information for Tax Purposes* értékelési rendszere alapján az országoknak részt kell venniük az automatikus információcserében ellenkező esetben a nem együttműködő országok listájára kerülhetnek. Az államok elkerülhették a „nem együttműködő joghatóság” minősítést, ha vállalták az OECD transzparencia- és információcsere-standardjainak implementálását. E kritériumrendszer később az Európai Unió adóparadicsom-definícióinak és jogpolitikai megközelítéseinek is alapjául szolgált.⁶

3.2. Gazdasági és jogi kritériumok

Az adóparadicsomok kialakulását a történelem során egyszerre ösztönözték gazdasági és jogi szükségletek. Gazdasági oldalról ezek az államok vagy területek a tőke bevonására, a befektetések élénkítésére és a munkahelyteremtésre törekedtek, míg jogi szempontból a kedvező adószabályozás, a titoktartás és a rugalmas társasági jog volt a fő vonzerő.

Az adóparadicsomok főbb jellemzői a következők:

- *Alacsony vagy nulla adókulcsok*: ezek a területek nagyon kedvező adózási feltételeket kínálnak, lehetővé téve a profitok jelentős csökkentését.
- *Átláthatóság hiánya*: nem követelik meg a tulajdonosi vagy pénzügyi adatok nyilvánosságra hozatalát, így névtelen cégstruktúrákat és pénzügyi titkosságot biztosítanak.
- *Könnyű cégalapítás*: egyszerű és gyors vállalkozásindítást tesznek lehetővé, minimális adminisztratív és jogi követelmények mellett.
- *Jogi és szabályozási rugalmasság*: kevésbé szigorú pénzmosás elleni szabályozás jellemzi őket, kedvező környezetet teremtve a pénzügyi szolgáltatások számára.
- *Politikai és gazdasági stabilitás*: sok adóparadicsom kis, stabil politikai rendszerrel rendelkező hely, ami kiszámítható üzleti környezetet biztosít.

---

⁵ Bánfai (2022): *i.m.*, 38-39.

⁶ OECD *Harmful Tax Competition: An Emerging Global Issue*; OECD (2023): *Tax Transparency Global Forum Progress Report*

3.3. Tipikus adóparadicsomok és példák

Az adóparadicsomok többféle formában jelenhetnek meg, eltérő jogi és gazdasági funkciókkal. A *területi alapú adórendszerek* esetében az állam gazdaságfejlesztési politikája hoz létre kijelölt övezeteket – például szabadkereskedelmi vagy különleges gazdasági zónákat –, ahol adókedvezményekkel vagy teljes adómentességgel ösztönzik a gazdasági aktivitást, külön jogszabályi és adminisztratív keretek között. Az *általános adóparadicsomok* (hagyományos offshore központok) alacsony vagy nulla adókulcsot alkalmaznak, jellemzően szigorú banktitkokkal és erős adatvédelmi szabályokkal párosítva. A *speciális pénzügyi központok* nemcsak adóelőnyöket, hanem fejlett jogi és pénzügyi infrastruktúrát is kínálnak a gyors, minimális felügyelet melletti tranzakciók lebonyolításához, ugyanakkor szigorú nemzetközi jogi ellenőrzés alatt állnak, különösen a pénzmosás elleni normák betartása miatt. Az *adópolitikai célzott adóparadicsomok* tudatosan alkalmaznak alacsony adókulcsokat és rugalmas jogszabályokat a külföldi befektetők bevonására, speciális garanciákat nyújtva a befektetések védelmére, gyakran nemzetközi egyezmények – például kettős adóztatás elkerüléséről szóló szerződések – keretében.

Az adóparadicsomok között több jól ismert terület és ország található, amelyek különböző pénzügyi jogi keretekkel rendelkeznek, de mindegyikük az előző pontokban leírt kritériumokat valamilyen formában kielégíti.

Svájc – a banktitok és a vagyonvédelem modellje

Svájc már a 19. század végétől nemzetközi pénzügyi központtá vált, de az 1934. évi szövetségi banktörvény (Bankengesetz) bevezette a híres banktitok intézményét, amely bűncselekménnyé nyilvánította az ügyfeladatok illetéktelen felfedését. Ez a jogi védelem különösen vonzó volt azok számára, akik politikailag instabil országokból szerették volna biztonságba helyezni vagyონukat. A stabil svájci frank és a fejlett pénzügyi infrastruktúra gazdasági oldalról tovább növelte Svájc vonzerejét.⁷ Nem klasszikus adóparadicsom, de a magas fokú jogbiztonság, az alacsony effektív társasági adókulcsok, a banktitok és a rugalmas pénzügyi szabályozás miatt a nemzetközi pénzügyi piacokon kiemelt szerepet tölt be.

Írország – alacsony társasági adó és szellemi tulajdon központ

Írország a 20. század végén vezette be a 12,5%-os társaságiadó-kulcsot, amely az EU egyik legalacsonyabbja. Emellett olyan adóstruktúrákat engedett meg, mint a „Double Irish” és „Dutch Sandwich”, amelyek segítségével a multinacionális cégek – különösen a technológiai szektorban (Google, Apple, Facebook) – jelentősen csökkentették globális adófizetési kötelezettségüket⁵. Az

---

⁷ Zucman, Gabriel (2015): *The Hidden Wealth of Nations*, University of Chicago Press, 2015, 47.

ország gazdasági célja az volt, hogy technológiai központtá váljon, amihez az alacsony adó és az angol nyelvű munkaerő komoly vonzerőt jelentett.

Luxemburg – holdingparadicsom Európa szívében

Luxemburg az 1929-es holdingtörvényével teremtette meg a speciális adómentességet élvező holdingtársaságok jogi alapját⁶. Ez lehetővé tette, hogy a multinacionális cégek európai központként használják az országot, kedvező adótervezési struktúrákat alkalmazva. Jóllehet az EU nyomására 2006-ban eltörölték ezt a jogi formát, Luxemburg továbbra is vonzó maradt a szellemi tulajdonra vonatkozó adókedvezményei miatt. Európai uniós tagország, amely ugyan nem hagyományos „adóparadicsom”, de az alacsony effektív adókulcsok, kedvező transzferár-szabályok és komplex adótervezési lehetőségek miatt sok multinacionális cég használja adóoptimalizálásra. Kiemelt szerepe van az EU-s jogharmonizációs kihívások kezelésében.

Ciprus – EU-tagállam, offshore lehetőségekkel

Ciprus 2004-es EU-csatlakozása előtt offshore státuszával, utána pedig alacsony (12,5%-os) társasági adókulcsával vonzotta a befektetéseket⁷. Különösen kedvelt lett az orosz és kelet-európai cégek körében a kettős adóztatást kizáró egyezmények széles hálózata és a jogi titoktartás miatt.

3.4. Az adóparadicsomok kialakulásának összefüggése az adóoptimalizálással

Adóoptimalizáláson olyan törvényes módszerek összességét értjük, amelyekkel a vállalatok a fizetendő adóterhet csökkenteni igyekeznek. Bánfai rámutat, az adóoptimalizáció iránti igény önmagában nem jogellenes. Gyakorlatban ez azt jelenti, hogy a vállalkozások igyekeznek kedvező adózási feltételek között helyezni profitjuk egy részét (például tőkeáramlásokkal, licencdíjakkal, hitelstruktúrákkal stb.), anélkül, hogy törvényt sértenének. Tipikus eszközök: alacsony adókulcsú joghatóságokban leányvállalatok alapítása, kettős adóegyezmények vagy kedvezményes adórezsimek (IP-regimek) kihasználása, transzferár-megoldások (profit átcsoportosítása kapcsolt vállalatok között). Az adóoptimalizálás ismert gyakorlati megjelenési formája a *nyereségáthelyezés* (profit shifting): a multinacionális csoportok olyan jogokkal és eszközökkel ruházzák fel cégcsoport-tagjaikat, hogy a nagy nyereséget alacsony adókulcsú helyen számolják el (Ezzel szemben az adóelkerülés/adócsalás törvényt sértő cselekmény.) Az adóparadicsomok szerepe ebben a folyamatban kiemelt: épp azért váltak népszerűvé a multik körében, mert gyors és biztonságos hozzáférést adnak az adóoptimalizációs eszközökhöz. A Tax Justice Network számításai

szerint a világ legnagyobb vállalatai (Fortune 500) 73%-ának van legalább egy tagvállalata adóparadicsomban.⁸

Az adóparadicsomok és az adóoptimalizálás közötti kapcsolat tehát nemcsak a vállalati adóterhek csökkentésében ragadható meg, hanem abban is, hogy e gyakorlatok hosszabb távon gyengítik a közpénzügyi rendszerek stabilitását. Ennek egyik legfontosabb következménye az önkormányzatok forrásainak szűkülése, amely új típusú megoldásokat tesz szükségessé a helyi szintű erőforrás-allokációban. Ilyen megoldásként jelennek meg a részvételi költségvetési modellek, amelyek a lakosság bevonásával igyekeznek biztosítani a szűkös források igazságos elosztását.⁹

4. Az adóoptimalizálás hatása az önkormányzati finanszírozásra és a részvételiség szerepe

A globális gazdasági folyamatok, különösen a multinacionális vállalatok által alkalmazott adóoptimalizálási technikák, nem csupán az állami költségvetések bevételi oldalát érintik, hanem közvetett módon az önkormányzatok pénzügyi mozgásterét is jelentősen befolyásolják. Az adóalap-erózió és a nyereségátcsoportosítás következtében csökkenő állami bevételek ugyanis szűkítik az újraelosztás lehetőségeit, amelynek egyik elsődleges vesztesei a helyi önkormányzatok.¹⁰

Az önkormányzatok finanszírozása a legtöbb európai országban vegyes rendszerben történik, amely saját bevételekből (helyi adók, díjak, illetékek, vagyonhasznosítás stb.), valamint központi költségvetési támogatásokból áll.¹¹ E struktúrában a központi források csökkenése közvetlenül érinti a helyi közszolgáltatások – például az oktatás, a szociális ellátás vagy az infrastruktúra-fejlesztés – finanszírozhatóságát.

A fenti összefüggések gyakorlati szinten is megfigyelhetők. Ilyen példaként említhető Magyarországon, Gödön működő Samsung SDI akkumulátorgyár esete, ahol a terület különleges gazdasági övezetté nyilvánítása következtében a helyben keletkező iparüzési adóbevételek jelentős része nem az önkormányzatnál, hanem megyei szinten realizálódott. Ez a helyzet jól szemlélteti, hogy a bevételek centralizációja miként járulhat hozzá a helyi

---

⁸ Bánfai (2022): *i.m.*, 37-40.

⁹ Fung, Archon – Wright, Erik Olin (2003): *Deepening Democracy*, 17–22. Elérhető: <https://www.sccc.wisc.edu/soc/faculty/pages/wright/DeepDem.pdf> (2026. április 13.)

¹⁰ OECD (2015): *Explanatory Statement, OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project*, OECD Publishing, Paris, 9–15. Elérhető: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2016/08/beps-project-explanatory-statement_g1g6db07/9789264263437-en.pdf (2026. április 14.)

¹¹ Horváth M. Tamás – Varga Judit (szerk.): *Államháztartási erőforrások joga*. Debreceni Egyetemi Kiadó – Dialóg Campus Kiadó, Debrecen–Budapest, 2019, 137–141.

önkormányzatok fiskális autonómiájának csökkenéséhez, még abban az esetben is, ha a gazdasági tevékenység ténylegesen a településen zajlik.¹²

Az adóoptimalizálás következtében fellépő bevételkiesés tehát nem csupán makrogazdasági probléma, hanem a helyi közösségek mindennapi életét befolyásoló tényező is lehet. A fiskális autonómia csökkenése különösen problematikus abból a szempontból, hogy az önkormányzatok demokratikus legitimációja szoros kapcsolatban áll gazdasági önállóságukkal. Amennyiben a helyi döntéshozatal egyre inkább központi forrásoktól függ, úgy a helyi közpolitikai prioritások kialakítása is korlátozottabbá válik, ami hosszabb távon a decentralizáció visszaszorulásához és a helyi demokrácia gyengüléséhez vezethet.

Az adóoptimalizálás önkormányzati hatásainak értékelése ugyanakkor nem lehet egyoldalú. Bár a bevételkiesésre és annak közpénzügyi következményeire is kell helyezni hangsúlyt, ugyanakkor szükséges figyelembe venni azt is, hogy a kedvezőbb adózási környezetet biztosító államok és joghatóságok a nemzetközi tőkeáramlások ösztönzésén keresztül hozzájárulhatnak a beruházások növekedéséhez. Ez a folyamat – különösen a termelő beruházások esetében – közvetett módon helyi szinten is gazdasági élénkülést, foglalkoztatásbővülést és adóalap-növekedést eredményezhet. Az adóverseny tehát bizonyos körülmények között a gazdasági hatékonyság növekedéséhez is hozzájárulhat, amennyiben az államok közötti verseny ösztönzi a befektetőbarát környezet kialakítását és a szabályozási rendszerek racionalizálását.¹³

Ebből következően az adóoptimalizálás megítélése nem korlátozódhat kizárólag annak fiskális hátrányaira, hanem szükséges a gazdasági előnyök és a bevételkiesések közötti összefüggések együttes vizsgálata is. Mindazonáltal a jelen tanulmány álláspontja szerint a közpénzügyi és önkormányzati hatások súlya indokoltá teszi a jelenség kritikus megközelítését. Különösen igaz ez azokra a rendszerekre, ahol az önkormányzatok finanszírozása jelentős mértékben függ a központi újraelosztástól, mivel ebben az esetben a globális adóoptimalizálási folyamatok közvetett módon a helyi autonómia érvényesülését is korlátozhatják.

A fiskális autonómia csökkenése különösen problematikus abból a szempontból, hogy az önkormányzatok demokratikus legitimációja szoros kapcsolatban áll gazdasági önállóságukkal.¹⁴ Amennyiben a helyi döntéshozatal egyre inkább központi forrásoktól függ, úgy a helyi közpolitikai prioritások kialakítása is korlátozottabbá válik. Ez a folyamat hosszabb távon a

¹² A gödi különleges gazdasági övezetről lásd pl.: Állami Számvevőszék (2021): önkormányzati gazdálkodással kapcsolatos jelentések, valamint a HVG (2020) és Telex (2020) beszámolói.

¹³ OECD (1998): *Harmful Tax Competition: An Emerging Global Issue*. Paris, OECD Publishing, 16–20., 37–40. Elérhető: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/1998/04/harmful-tax-competition_g1ghgc60/9789264162945-en.pdf (2026. április 15.)

¹⁴ Swianiewicz, Paweł (2014): *An Empirical Typology of Local Government Systems in Eastern Europe*. Elérhető: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/03003930.2013.807807> (2026. április 15.)

decentralizáció visszaszorulásához és a helyi demokrácia gyengüléséhez vezethet.

Ezzel összefüggésben különös jelentőséget nyernek azok az intézmények, amelyek képesek erősíteni a helyi döntéshozatal legitimitását és hatékonyságát. Ilyen eszköz a részvételi demokrácia különböző formáinak megjelenése, amelynek egyik legjelentősebb intézménye a részvételi költségvetés. A részvételi költségvetés olyan eljárás, amely során a helyi lakosok közvetlenül részt vesznek a költségvetési források egy részének elosztásában, így befolyásolva a közpénzek felhasználását.¹⁵

A részvételi mechanizmusok alkalmazása több szempontból is releváns az adóoptimalizálás által okozott fiskális kihívások kezelésében. Egyrészt hozzájárulnak a közpénzek felhasználásának átláthatóságához, amely különösen fontos olyan környezetben, ahol a rendelkezésre álló erőforrások szűkösek. Másrészt erősítik a társadalmi bizalmat, mivel a lakosság közvetlen tapasztalatot szerez a döntéshozatali folyamatokról.¹⁶

A részvételi költségvetés nem csupán demokratikus innováció, hanem hatékony erőforrás-allokációs eszköz is lehet. A deliberatív intézmények képesek javítani a közpolitikai döntések minőségét, mivel a helyi szereplők pontosabb információkkal rendelkeznek saját szükségleteikről.¹⁷ Ez különösen fontos az önkormányzatok esetében, ahol a források felhasználása közvetlenül érinti a lakosság életminőségét.

Az adóoptimalizálás és a részvételiség közötti kapcsolat tehát abban ragadható meg, hogy a globális gazdasági folyamatok által generált forráshiány növeli a helyi döntéshozatal demokratikus kontrolljának jelentőségét. A részvételi mechanizmusok révén a közösségek képesek prioritásokat felállítani, és biztosítani, hogy a korlátozott erőforrások a legfontosabb szükségletek kielégítésére kerüljenek felhasználásra.

Fontos azonban hangsúlyozni, hogy a részvételiség önmagában nem képes ellensúlyozni az adóoptimalizálás strukturális hatásait. A globális adóelkerülés visszaszorítása továbbra is nemzetközi együttműködést igényel.¹⁸ Ugyanakkor a helyi szinten alkalmazott demokratikus innovációk hozzájárulhatnak a negatív hatások mérsékléséhez, és erősíthetik a közpénzügyek iránti társadalmi felelősségvállalást.

¹⁵ Sintomer, Yves – Herzberg, Carsten – Röcke, Anja (2008): Participatory Budgeting in Europe. *International Journal of Urban and Regional Research*, 32(1), 164–170. https://legacy.econ.tuwien.ac.at/hanappi/AgeSo/rp/Sintomer_2008.pdf (2026. április 14.)

¹⁶ Shah, Anwar (2007): *Participatory Budgeting*. World Bank, 1–10. <https://documents1.worldbank.org/curated/en/635011468330986995/pdf/394980REVISED0101OFFICIAL0USE0ONLY1.pdf> (2026. április 13.)

¹⁷ Fung, Archon – Wright, Erik Olin (2003): *Deepening Democracy: Institutional Innovations in Empowered Participatory Governance*, Verso, London–New York, 15–25. o. <https://www.sccc.wisc.edu/soc/faculty/pages/wright/DeepDem.pdf> Letöltés ideje: 2026. április 13.

¹⁸ European Commission (2020): Taxation Trends in the European Union 21–30. Elérhető: <https://regulacioninteligente.org/wp-content/uploads/2021/01/Taxation-Trends-in-the-European-Union.pdf> (2026. április 13.)

Összességében megállapítható, hogy az adóoptimalizálás nem csupán fiskális, hanem demokratikus kihívást is jelent. Az önkormányzatok pénzügyi autonómiájának csökkenése szükségessé teszi a részvételi mechanizmusok erősítését, amelyek révén biztosítható a közpénzek legitim és hatékony felhasználása. A jövőben a globális és helyi szintű megoldások együttes alkalmazása lehet képes kezelni e komplex problémakört.

***

A tanulmány alapján jól látszik, hogy az adóoptimalizálás a globalizált gazdaság egyik meghatározó jelenségévé vált, és egyre komolyabb kihívásokat jelent a nemzeti adórendszerek számára. A tőke szabad áramlása és a multinacionális vállalatok működése miatt az adóztatási szuverenitás hagyományos értelmezése ma már nehezebben érvényesíthető, ami indokoltta teszi a nemzetközi szabályozási eszközök erősítését.

Az adóparadicsomok és az agresszív adótervezési megoldások elterjedése hozzájárul ahhoz, hogy az adóalapok csökkenjenek, illetve a nyereségek ne feltétlenül ott jelenjenek meg, ahol ténylegesen keletkeztek. Ennek következménye elsősorban az állami bevételek visszaesésében érhető tetten, de ennél szélesebb problémáról van szó, hiszen ez a közteherviselés igazságosságát és a gazdasági verseny feltételeit is érinti.

A vizsgálat során az is egyértelművé vált, hogy ezek a hatások nem állnak meg az állami szinten. A központi bevételek csökkenése közvetetten az önkormányzatok helyzetére is hatással van, amelyek sok esetben már eleve korlátozott forrásokkal gazdálkodnak. Ez a gyakorlatban a közszolgáltatások színvonalában és a fejlesztési lehetőségekben is megjelenhet, és hosszabb távon a helyi autonómia szűküléséhez vezethet.

Ezzel összefüggésben különösen felértékelődnek a részvételi demokrácia különböző eszközei. A részvételi költségvetés és más hasonló megoldások lehetőséget adnak arra, hogy a helyi közösségek nagyobb szerepet kapjanak a döntésekben, ami hozzájárulhat a közpénzek felhasználásának átláthatóságához és elfogadottságához.

Összességében tehát az adóoptimalizálás nem pusztán gazdasági vagy jogi kérdésként értelmezhető, hanem olyan jelenséggént, amelynek a demokratikus működésre is hatása van. A probléma kezelése ezért összetett megközelítést igényel: egyrészt szükség van a nemzetközi együttműködés erősítésére, másrészt a helyi szintű, részvételen alapuló megoldások szerepét sem lehet figyelmen kívül hagyni.

Források jegyzéke:

- Békés Balázs – Halász Zsolt – Szabó Ildikó – Varga Erzsébet (2022): *A jövedelem- és vagyoni típusú adók*. Budapest, Wolters Kluwer Hungary Kft.
- Blahó András – Czakó Erzsébet – Poór József (szerk.) (2021): *Nemzetközi menedzsment*. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Erdős Éva (2019): A digitális gazdaság és a kereskedelem árnyoldala: a digitális adóelkerülés nemzetközi tendenciái. *Miskolci Jogi Szemle*, 2019/2. Különszám, 2/1. szám, 236.
- European Commission (2020): Taxation Trends in the European Union. <https://regulacioninteligente.org/wp-content/uploads/2021/01/Taxation-Trends-in-the-European-Union.pdf> (letöltés dátuma: 2026. április 14.)
- Fung, Archon – Wright, Erik Olin (2003): *Deepening Democracy: Institutional Innovations in Empowered Participatory Governance*. London–New York: Verso. <https://www.sccc.wisc.edu/soc/faculty/pages/wright/DeepDem.pdf> (letöltés dátuma: 2026. április 14.)
- Halász Zsolt – Szabó Ildikó – Varga Erzsébet (2021): *Adótan és adóeljáráás*. Budapest: Wolters Kluwer Hungary Kft.
- Krivanics Ildikó (2022): Az offshore cégek szerepe a makrogazdaságban – az adóoptimalizációtól az adóelkerülésig. *KÖZJAVAK*, VIII. évf., 2022/3. szám, DOI 10.21867/KjK/2022.3.4.
- Kúria C-255/02., C-419/02. és C-223/03. sz. egyesített ügyekben hozott ítéletének összefoglalása.
- Novoszáth Péter (é.n.): *Adóelkerülés*. Közzszolgálati Online Lexikon. <https://lexikon.uni-nke.hu/szocikk/adoelkerules/> (letöltés dátuma: 2026. április 14.)
- OECD (1998): *Harmful Tax Competition: An Emerging Global Issue*. Paris: OECD Publishing.
- OECD (2015): *Explanatory Statement, OECD/G20 Base Erosion and Profit Shifting Project*. Paris: OECD Publishing. https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2016/0/8/beps-project-explanatory-statement_g1g6db07/9789264263437-en.pdf (letöltés dátuma: 2026. április 14.)
- OECD (2015): *Measuring and Monitoring BEPS, Action 11 – 2015 Final Report*. Paris: OECD Publishing. https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2015/1/0/measuring-and-monitoring-beps-action-11-2015-final-report_g1g58cec/9789264241343-en.pdf (letöltés dátuma: 2026. április 12.)

- Óry Tamás (2022): *A nemzetközi adóügyi együttműködés szabályozási keretei és gyakorlata*. Budapest: Wolters Kluwer Hungary Kft.
- Shah, Anwar (2007): *Participatory Budgeting*. Washington DC: World Bank.
<https://documents1.worldbank.org/curated/en/635011468330986995/pdf/394980REVISED0101OFFICIAL0USE0ONLY1.pdf>
(letöltés dátuma: 2026. április 13.)
- Sintomer, Yves – Herzberg, Carsten – Röcke, Anja (2008): *Participatory Budgeting in Europe. International Journal of Urban and Regional Research*.
https://legacy.econ.tuwien.ac.at/hanappi/AgeSo/rp/Sintomer_2008.pdf
(letöltés dátuma: 2026. április 14.)
- Swianiewicz, Paweł (2014): *An Empirical Typology of Local Government Systems in Eastern Europe*.
<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/03003930.2013.807807>
(letöltés dátuma: 2026. április 14.)
- Tóth Mihály (2019): *Az adócsalás elkerülésének hamis mítoszai*. Miskolci Jogi Szemle.
- Varga Erzsébet (2021): *Az adóügyi információcsere eszközei és gyakorlata a nemzetközi, az európai és a magyar jogalkalmazásban*. Budapest: Pázmány Press, PhD értekezés.
- Zucman, Gabriel (2015): *The Hidden Wealth of Nations: The Scourge of Tax Havens*. Chicago: University of Chicago Press.

AZ ÉRTÉKPAPÍROK ÚJ FORMÁJA: AZ ELOSZTOTT FŐKÖNYVÖN NYILVÁNTARTOTT ÉRTÉKPAPÍROK ÉS AZOK SZABÁLYOZÁSI PÉLDÁI EGYES EURÓPAI ORSZÁGOKBAN*

Halász Zsolt¹

A technológiai fejlődés sok más témakörhöz hasonlóan az értékpapírok világát sem hagyja érintetlenül. Az új technológiai megoldások és lehetőségek új intézmények, akár új jogintézmények megjelenését is eredményezhetik. A közismert kriptoeszközök működését lehetővé tevő elosztott főkönyvi nyilvántartás – sok más mellett – az értékpapírok nyilvántartására is alkalmas eszköz, amely még bár széleskörűen nem terjedt el, de alkalmazásának jogi kereteit néhány ország már megalkotta. Jelen tanulmány a már létező európai szabályozási megoldások összehasonlító elemzésével bemutatja, hogy az elosztott főkönyvön nyilvántartott értékpapírok szabályozási kereteinek meghatározására milyen lehetőségek vannak, és ezen értékpapír-nyilvántartási rendszer bevezetése milyen előnyökkel jár mind szabályozási, mind pedig felhasználói szempontból.

1. Az elosztott főkönyvön nyilvántartott értékpapírok megjelenése

Az eddigiekben közismert nyomtatott okiratként, illetve elektronikusan tárolt adatként – dematerializált formában kibocsátott – értékpapírok mellett egyre több európai országban megjelenik az értékpapírok egy új formája: az elosztott főkönyvön nyilvántartott értékpapírok. Az elosztott főkönyvi technológián (DLT) alapuló nyilvántartás sokak számára a kriptoeszközök nyilvántartásához kapcsolódó fogalom, azonban nem pusztán a kriptoeszközök, hanem más adatok rögzítésére és nyilvántartására alkalmas technológia, így az értékpapírok nyilvántartása során is alkalmazható.

Az elosztott főkönyvi technológia alkalmazásával kibocsátott értékpapírok (DLT-értékpapírok) szabályozásának első elemei az Európai Unióban a MiFID-irányelvnek² a megosztott főkönyvi technológián alapuló piaci infrastruktúrák kísérleti rendszeréről szóló rendelet (a továbbiakban: DLT-rendelet)³ által végrehajtott 2022. évi módosításával jelentek meg.

---

* DOI 10.21867/KjK/2026.2.5.

¹ Dr. Halász Zsolt, tanszékvezető egyetemi docens, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar Pénzügyi Jogi Tanszék.

² Az Európai Parlament és a Tanács 2014/65/EU irányelve (2014. május 15.) a pénzügyi eszközök piacairól, valamint a 2002/92/EK irányelv és a 2011/61/EU irányelv módosításáról, HL L 173., 2014.06.12., 349–496.

³ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2022/858 rendelete (2022. május 30.) a megosztott főkönyvi technológián alapuló piaci infrastruktúrák kísérleti rendszeréről, valamint a 600/2014/EU és a

Az Európai Unió bár szabályozza az értékpapírhoz számos elemét az értékpapír kibocsátástól⁴ (Prospektus rendelet) kezdve a piaci infrastruktúrákon át,⁵ a piaci visszaélések szabályozásáig, mindeddig nem alkotott általános értékpapírhoz szabályozást, és egyelőre még nem létezik egységes európai anyagi értékpapírhoz, nincs egységes európai értékpapír fogalom sem. Ennek következtében az értékpapírfogalom jogi meghatározása tagállami hatáskörbe tartozik, az anyagi értékpapírhoz szabályozási kereteinek meghatározásában a tagállamok széleskörű autonómiával rendelkeznek. A tagállamok többsége – köztük Magyarország – mindeddig nem tett érdemi lépéseket a DLT-értékpapírok szabályozására azon a technikai minimumon túl, hogy a MiFID-irányelv hivatkozott módosítását átültették saját jogrendjükbe.

Noha a magyar értékpapírhoz szabályozás alapján még nincs lehetőség a DLT-értékpapírok kibocsátására, ezt azonban néhány európai ország – pl. Németország, Svájc, Liechtenstein, Luxemburg, Spanyolország és Franciaország – már lehetővé tette. A piaci szereplők egyértelműen pozitívan fogadták az ilyen értékpapírok kibocsátásának lehetőségét. Az egyik első, nagy volumenű DLT-kötvény kibocsátást az *Európai Beruházási Bank (EIB)* hajtott végre 2021-ben.⁶ Az EIB első digitális kötvényét a tagállami tőkepiacokon is egyre több kibocsátása követi. A német pénzügyi felügyelet (BaFin) nyilvántartása szerint Németországban 2026. márciusáig összesen 277 kriptóértékpapír kibocsátására került sor.⁷

A világ meghatározó tőkepiacán, az USA jogrendszerében, ugyanakkor még nem született az európai példákhoz hasonló szabályozás.

Jelen tanulmány célja azon szempontok bemutatása és már létező szabályozási példák feltárása, amelyek azon tagállami jogalkotók számára is relevánsak lehetnek, amelyek még nem alkották meg saját vonatkozó szabályrendszerüket. A tanulmány a dogmatikai elemzés mellett leginkább az összehasonlító módszert alkalmazza, és azon szabályozási példákat elemzi,

---

909/2014/EU rendelet, továbbá a 2014/65/EU irányelv módosításáról, HL L 151., 2022.6.2., 1–33., 18. cikk.

⁴ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2017/1129 rendelete (2017. június 14.) az értékpapírokra vonatkozó nyilvános ajánlattételkor vagy értékpapíroknak a szabályozott piacra történő bevezetésekor közzéteendő tájékoztatóról és a 2003/71/EK irányelv hatályaon kívül helyezéséről (Prospektus rendelet), HL L 168., 2017.6.30., 12–82.

⁵ Az Európai Parlament és a Tanács 909/2014/EU rendelete (2014. július 23. az Európai Unió belüli értékpapír-kiegyenlítés javításáról és a központi értéktárakról (...), HL L 257., 2014.8.28., 1–72. (CSD rendelet).

⁶ EIB (2021): EIB issues its first ever digital bond on a public blockchain. Elérhető: <https://www.eib.org/en/press/all/2021-141-european-investment-bank-eib-issues-its-first-ever-digital-bond-on-a-public-blockchain> (letöltés dátuma: 2026. április 30.); EIB (2024): Investor Relations Presentation. Elérhető: <https://www.eib.org/files/fi/eib-investor-presentation.pdf> (letöltés dátuma: 2026. április 30.).

⁷ A BaFin kriptó értékpapír-listája. Elérhető: https://www.bafin.de/SharedDocs/Downloads/DE/Liste/dl_Liste_Kryptowertpapiere.xlsx?__blob=publicationFile&v=111 (letöltés dátuma: 2026. április 30.)

amelyek egymástól a leinkább eltérő megoldásokat alkalmazzák. Terjedelmi okokból nem volt lehetőség az összes szabályozási példa bemutatására.

2. A kriptoeszközök és a DLT-értékpapírok elhatárolása

A kriptoeszközök körében – azok rendeltetése szerint – több különféle tokenfajtat különböztethetünk meg: (1) A *fizetési tokenek* – amelyeket gyakran kriptopénznek is neveznek – egyfajta csere-, illetve fizetési eszközként működnek, rendeltetésük áruk, valamint szolgáltatások ellenértékének teljesítése, fizetési műveletek végrehajtása. Ezen alapvető rendeltetésük mellett sok esetben tartalékképzésre is használják ezeket. Egyes források „fizetésre használható virtuális eszköz” fogalommal illetik e tokeneket.⁸ A fizetési értéke nem valamely követelésen alapul, hanem a felhasználók közösségének értékítéletén a piaci kereslet-kínálat szabályai szerint. A fizetési token nem azonos az elektronikus pénzzel. Legjellemzőbb példák: Bitcoin, Ether, Ripple, Litecoin, Monero. (2) A *befektetési vagy értékpapírtokenek (asset/security)*, amint arra elnevezésük is utal, a hagyományos értékpapírokhoz hasonlítanak, mivel jogot biztosítanak a kibocsátó profitjában való jövőbeni részesedésre, valamilyen rögzített mértékű kifizetésre, és/vagy szavazati jog gyakorlására. A befektetési token feltételez egy olyan kibocsátót, aki kibocsátja a token a vele szemben fennálló követelés ellenében. Ilyen, a kibocsátóval vagy harmadik személlyel szembeni jog vagy követelés lehet, így pl. hitelviszony, esetleg tőke-, nyereség- vagy jövedelemrészesedés, szavazati jog vagy eszköz feletti rendelkezési jog. (3) A *használati (utility) tokenek* valamilyen szolgáltatáshoz vagy termékhez való azonnali, vagy a későbbiekben megvalósuló hozzáférést (vagy valamilyen termékre, szolgáltatásra vonatkozó követelést) biztosítanak, és értékük alapvetően e hozzáférési jog értékétől függ. Jellemzően nincs általános csereeszköz funkciójuk, nem biztosítanak tulajdonjogot, de átruházhatók és fizetési eszközként használhatók, ezáltal leginkább egy kuponhoz, utalványhoz hasonlíthatók. A használati token a fizetési eszköz funkciót nem általánosan, hanem csak a kibocsátó és a felhasználó relációjában tölti be, így nem tekinthető pénznek. (4) A *hibrid tokenek* olyan kriptoeszközök, amelyek a használati, a fizetési, és az értékpapírtokenek több tulajdonságát egyszerre testesítik meg.⁹ (5) A *nem helyettesíthető tokenek*, amelyek egyediek és nem helyettesíthetők más kriptoeszközökkel, ideértve a digitális műalkotásokat és a gyűjtői tárgyakat, valamint az egyedi szolgáltatásokat vagy tárgyi eszközöket –

⁸ Veres Zoltán (2023): Szempontok a kriptoeszközök fogalmának és természetének megértéséhez. *Új Magyar Közigazgatás*, 16. évf., 1. sz., 19–26.

⁹ Sajnovits, Alexander – Wilhelm, Alexander (2024): 3. Teil Kapiztel 4. Wertpapierbegriff. In: Möslin, Segna – von Buttlar, Omlor (eds): *eWpG Gesetz über elektronische Wertpapiere, Kommentar*. C.H.Beck, München, 630–653.

például termékgaranciát vagy ingatlant – képviselő nem helyettesíthető kriptoeszközöket¹⁰ (közismert elnevezéssel non-fungible tokens, vagy NFT-k).

A fenti felsorolásból látható, hogy a kriptoeszközök világa egy rendkívül színes képet mutat. Míg a fizetési és használati tokenek egyértelműen nem hasonlósak az értékpapírokhöz, addig az értékpapírtokenek – és bizonyos esetekben a hibrid tokenek – esetében sok hasonlóság tárható fel. A kérdés ezért az, hogy létezhet-e olyan kriptoeszköz, amely jogi értelemben értékpapírnak minősül? Ha pedig igen, akkor melyik szabályozási rezsimet kell rá alkalmazni?

Az Egyesült Államok tőkepiaci felügyeleti hatósága, a Securities and Exchange Commission (SEC) e kérdés megítélésében arra helyezi a hangsúlyt, hogy az elosztott főkönyvi technológián alapuló digitális eszköz az Egyesült Államok szövetségi értékpapírszabályozása¹¹ alapján értékpapírnak minősül-e vagy sem. Valamely eszköz értékpapír jellegének a megítélésére a SEC és a bíróságok a *Howey-ügyben*¹² kimunkált tesztet alkalmazzák. A teszt nem pusztán magának az eszköznek a formáját és szerződéses feltételeit értékeli, hanem a tartalmi jellemzőit is. Abban az esetben, ha egy eszköz értékpapírnak minősül, azt a SEC-nél nyilvántartásba kell vetetni, ehhez az értékpapírról és a kibocsátóról különféle információkat kell a SEC számára benyújtani. A *Howey*-teszt elemei a következők:

- Pénz befektetése történik-e?
- Egy közös vállalkozásba történik-e a befektetés, amelyben a befektetők közös kockázatot vállalnak?
- Nyereség ésszerű elvárása mellett történik-e a befektetés?
- A nyereség mások erőfeszítésétől függ-e?

Az Európai Unió szabályozási rendszerében a kriptoeszközökre és azok piacára vonatkozó MiCA-rendelet,¹³ valamint a pénzügyi eszközökre és azok piacára vonatkozó MiFID-rendelet összevetéséből egyértelműen látszik, hogy a technológiai különbségektől eltekintve e szabályozások szerkezete és tartalmi elemei sok tekintetben hasonlóak, egyes szabályozási alapelemek esetében érdemi átfedések is detektálhatók. Szükséges ezért világossá tenni, hogy a szóban forgó eszközök mikor, mely szabályozás hatálya alá tartoznak, és ettől függően a MiCA vagy a MiFID szabályrendszere alkalmazandó-e rájuk.

A pontos elhatárolás kiindulópontja az uniós kriptoszabályozás alapjogszabálya, a MiCA-rendelet, amelynek hatálya kiterjed az eszközalapú tokenekre, az elektronikuspénz-tokenekre és az ezektől eltérő egyéb tokenekre

¹⁰ Breszkovics Botond (2025): *Kriptojog: Innováció, kockázat és szabályozás*. Wolters Kluwer Hungary, Budapest.

¹¹ Különösen: Section 2(a)(1) of the Securities Act of 1933, Section 3(a)(10) of the Securities Exchange Act of 1934, Section 2(a)(36) of the Investment Company Act of 1940, Section 202(a)(18) of the Investment Advisers Act of 1940.

¹² SEC v. W.J. Howey Co., 328 U.S. 293 (1946).

¹³ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2023/1114 rendelete (2023. május 31.) a kriptoeszközök piacairól, valamint az 1093/2010/EU és az 1095/2010/EU rendelet, továbbá a 2013/36/EU és az (EU) 2019/1937 irányelv módosításáról, HL L 150., 2023.6.9., 40–205.

(együtt: kriptoeszközökre), azonban nem alkalmazható a MiFID szerint pénzügyi eszköznek (így különösen átruházható értékpapírnak) minősülő kriptoeszközökre (MiCA rendelet 2. cikk (4) a) pont). A tőkepiaci szabályozásban ugyanakkor a MiFID-irányelv már 2023 óta ismeri az elosztott főkönyv alapú pénzügyi eszközöket.

Ebből fakadóan a különböző eszközfajtákra vonatkozás szabályozási háttér az alábbiak szerint határolható le:¹⁴

- a) a hagyományos okirati vagy dematerializált formában kibocsátott átruházható értékpapírok egyértelműen – ahogy eddig is – a MiFID és kapcsolódó értékpapírijogi szabályok hatálya alá tartoznak;
- b) a kriptoeszközök szabályozási keretét a MiCA-rendelet adja;
- c) az átruházható DLT-értékpapírok, amelyek sajátossága, hogy a kriptoeszközökkel azonos technológiai háttér áll mögöttük, de értékpapírok, így a MiCA-rendelet hatálya alá kivettek (1. cikk (4) bekezdés) és az értékpapírijogi szabályozás hatálya alá tartoznak;
- d) az értékpapír-tokenek, bár kriptoeszköznek tűnnek, ha azonban a kibocsátás helyének joga alapján értékpapírnak minősülnek, akkor szintén az értékpapírijogi szabályozás hatálya alá tartoznak,¹⁵ kivéve, ha a token vagyoni jogot nem, csak más – pl. szavazati jogot – testesít meg;¹⁶
- e) az egyedi kriptoeszközökre (pl. NFT-k) a MiCA-rendelet hatálya nem terjed ki, az értékpapírijogi szabályozás hatályát pedig esetről esetre kell vizsgálni.

Mindezek alapján levonható a következtetés, hogy mind az Európai Unió, mind pedig az USA szabályozási rendszerében azon eszközöket, amelyek valamely átruházható értékpapír jellemzőivel teljeskörűen rendelkeznek, akkor is, ha tokenizált formában kerülnek kibocsátására, nem pusztán értékpapírtokennek (kriptoeszköznek), hanem értékpapírnak kell tekinteni. E szabályozási korlát az értékpapírtokenek elterjedését erősen korlátozza azon – egyre kisebb számú – országokra, amelyek jogrendszere lehetővé teszi az olyan értékpapír jellegű tokenek kibocsátását az értékpapírokkal párhuzamosan, vagy azok helyett, amelyek egyébként az értékpapírok tulajdonságaival rendelkeznek.

---

¹⁴ Wittinghofer, Sandra – Lorenz, Manuel (2025): VO 2017/2019 (Prospektverordnung). In: Kalss, Susanne – Krönke, Christoph – Völker, Oliver: *Crypto Assets, Kommentar*. C. H. Beck / Manz, München, 1377–1381.

¹⁵ Zickgraf, Peter (2020): Initial Coin Offerings. In: Maume, Philipp – Maute, Lena – Fromberger, Mathias: *Rechtshandbuch Kryptowerte*. C.H. Beck / Vahlen, München, 279., 290–294; Marjosola, Heikki (2021): Security Tokens and the Future of EU Securities Law: Rethinking the Harmonisation Project. *University of Helsinki Legal Studies Research Paper*, No. 70., 253–280.

¹⁶ Zickgraf, Peter (2020): Initial Coin Offerings. In: Maume, Philipp – Maute, Lena – Fromberger, Mathias: *Rechtshandbuch Kryptowerte*. C.H. Beck / Vahlen, München, 279–304.

3. A DLT-értékpapírok hozzáadott értéke

A DLT-értékpapírok kibocsátása és használata jelentősen egyszerűsítene az értékpapírok használatával és kereskedelmével kapcsolatos komplex pénzügyi folyamatokat. Számos előnye között kiemelendő többek között az egyedi értékpapírok tulajdonosi pozíciójának és az értékpapírokkal kapcsolatos kereskedési tranzakcióknak a könnyű nyomonkövethetősége nemcsak a szolgáltatók, hanem a befektetők, ügyfelek részéről is.

A könnyű nyomonkövethetőség elősegíti a bennfentes kereskedelem visszaszorulását, és sok más visszaélés megakadályozást is lehetővé teszi (pl. ügyletek visszadátumozása). Az értékpapír-tranzakciók lebonyolítása során gyorsabb – szinte azonnali – és olcsóbb elszámolást tesz lehetővé. A gyorsabb elszámolás mérsékli továbbá az ügyletek végrehajtásának kockázatát az ügyleti partner fizetőképességi kockázatának csökkenése által, amely áttételesen az ügyleti biztosítékok összegének és fenntartásának csökkenését is eredményezheti.

A DLT-értékpapírokkal ún. okos szerződések keretében is lehetségessé válik az ügyletek lebonyolítása, amely az ügyletek automatikus végrehajtását, kamat-, osztalék- és egyéb hozamkifizetések automatizálását, fizetéseképtelenség esetén pedig a biztosíték automatikus kifizetését hozhatja magával.

Felügyeleti oldalról különösen pozitív hozadéka lehet az automatizált adatszolgáltatás/adatgyűjtés lehetőségének.¹⁷

4. A DLT-értékpapírok szabályozási kihívásai

Az eddig megalkotott EU szabályozás magát az elosztott főkönyv vagy más megbízható technológia útján kibocsátott pénzügyi eszközöket nem szabályozza (csak a kapcsolódó releváns szolgáltatásokat, tevékenységeket, piaci infrastruktúrát, azt is csak kísérleti jelleggel), ezek szabályozása tagállami hatáskörben maradt, így indokolt a (tag)állami vonatkozó szabályozások áttekintése, a szabályozási hasonlóságok és különbségek feltérképezése.

A szabályozással szemben általánosan megfogalmazott követelmény, hogy az igazodjon a modern technológiák adta lehetőségekhez, és tegye lehetővé e technológiák adta lehetőségek minél szélesebb körű kihasználását. Tekintettel arra, hogy a technológiai háttér folyamatosan és soha nem látott sebességgel fejlődik, a jogalkotónak egy olyan szabályozási keretet kell megalkotnia, amely képes lépést tartani a technológiai újításokkal.

A technológia-semleges szabályozási rendszer kialakítása a vonatkozó azon UNIDROIT Alapelvvel¹⁸ összhangban zajlik, amely nem pusztán az elosztott

---

¹⁷ L. Seretakis, Alexandros (2019): Blockchain, Securities Markets and Central Banking. In: Hacker, Phillip – Lianos, Ioannis – Dimitropoulos, Georgios – Eich, Stephan (eds.): *Regulating Blockchain*. Oxford University Press, New York, 213–229.

főkönyvi technológiát tekinti egyetlen és kizárólagos lehetőségnek pénzügyi innovációs megoldások közül. A technológiai fejlődés során számos még nem kialakult technológiai megoldás is megjelenhet, amelyek alkalmasak lehetnek arra, hogy a tőkepiac működésének biztonságos hátterül szolgáljanak. A jogi szabályozási keretnek azt kell meghatároznia, hogy a már ismert és a még nem ismert megoldásoknak milyen követelményeket kell teljesíteniük ahhoz, hogy alkalmazhatók legyenek.

A tőkepiac működésének alapja a befektetői bizalom elnyerése. Mivel a befektetői bizalom megfelelő védelmi eszközök nélkül nem nyerhető el, szükséges, hogy a szabályozás biztosítsa e védelmi szintet (i) egyrészt egy biztos jogi hátteret nyújtó szabályozási környezet, (ii) másrészt az értékpapírpiacon integritását, transzparenciáját és megfelelő működését biztosító felügyeleti rendszer kialakítása által.

Elengedhetetlen az interoperábilis technológiai és szabályozási környezet kialakítása a különböző fejlesztők és állami szabályozások tekintetében a globális tőkepiac működése érdekében.

Az Európai Unióban a CSD-rendelet már ma is kötelezően előírja a dematerializált formában történő kibocsátást az átruházható értékpapírok esetében, amely a gyakorlatban a legtöbb esetben nem jelent már újdonságot. E kötelező szabályozási átállást néhány tagállam – Németország, Luxemburg, Spanyolország és Franciaország – összekötötte a DLT-értékpapírok szabályozási környezetének megalkotásával.

5. Egyes állami szabályozási példák

A bemutatott szabályozási példák nem teljeskörűek abban a tekintetben, hogy az alább részletezett példákon túl más országokban is találkozhatunk hasonló szabályozási megoldásokkal.

5.1. A német szabályozás

Németországban 2021. június 10-én lépett hatályba a Szövetségi Parlament által egy hónappal korábban elfogadott elektronikus értékpapírokról szóló törvény (eWpG),¹⁹ amelynek hatálya eredetileg csak a hitelviszonyt megtestesítő értékpapírokra terjed ki, a részvényekre pedig két évvel később terjesztették ki.²⁰ A törvény a német értékpapírhoz jogi fejlődésének egy markáns lépcsőfoka,

---

¹⁸ UNIDROIT Principles on Digital Assets and Private Law (2023): „Principles are technology and business model neutral.”

¹⁹ Gesetz über elektronische Wertpapiere vom 3. Juni 2021 (BGBl. I S. 1423), das durch Artikel 16 des Gesetzes vom 11. Dezember 2023 (BGBl. 2023 I Nr. 354) geändert worden ist.

²⁰ Gesetz zur Finanzierung von zukunftssichernden Investitionen, vom 11.12.2023 (BGBl. 2023 I Nr. 354).

amely megteremtette az értékpapírok új formájának megjelenését az elektronikus értékpapírok általános szabályozásával.

Az értékpapírok elektronikus értékpapírként történő kibocsátása a törvény alapján egy lehetőség, jog, és nem kötelezettség (2. § (1) bekezdés). A törvény az elektronikus értékpapírok két alapvető fajtáját különbözteti meg és szabályozza:

- a központi nyilvántartású (dematerializált) értékpapírokat, és
- a kriptóértékpapírokat.

Az elektronikus értékpapír is értékpapírnak minősül, mint a hagyományos okirati formában kibocsátott értékpapír, a hagyományos értékpapírfogalom valamennyi elemével rendelkezik, azonban a materiális (okirati) forma helyett egy elektronikus nyilvántartásba bejegyzésként jelennek meg.

A törvény az elektronikus értékpapír két fajtája alapján két különböző értékpapír-nyilvántartási rendszert különböztet meg. A központi nyilvántartású értékpapírokat egy központi nyilvántartásban (letétkezelő intézményben, központi értéktárban), a kriptóértékpapírokat pedig egy kriptóértékpapír-nyilvántartásban tartják nyilván. E két rendszer nem áll hierarchikus viszonyban egymással, egyik sem tekinthető jogi értelemben erősebbnek vagy gyengébbnek a másikhoz képest. Mindkettőnek azonos bizonyító ereje van, mindkettő célja az értékpapírok nyilvánosságának és átláthatóságának biztosítása. Elektronikus értékpapír nem létezhet e nyilvántartásokon kívül. Mindkét fajta nyilvántartás magán- és nem közhiteles nyilvántartás.²¹

A kriptóértékpapír-nyilvántartás egy decentralizált – nem valamely központi intézmény által vezetett – változtatás-, hamisítás- és törlésbiztos nyilvántartási rendszerként működik. E rendszernek biztosítani kell, hogy a rögzített adatok utólagosan ne lehessenek sem módosíthatók, sem pedig törölhetők. A kriptóértékpapír-nyilvántartást vagy maga a kibocsátó, vagy az általa megbízott szolgáltató vezetheti. A kriptóértékpapír-nyilvántartás a Kreditwesengesetz²² (KWG) értelmében befektetési szolgáltatásnak minősül, és ennek okán e szolgáltatás nyújtásához felügyeleti (BaFin) engedély szükséges. Fontos itt kiemelni, hogy a kriptóértékpapír-nyilvántartás csak a német jog alapján minősül befektetési szolgáltatásnak, az uniós szabályozásban (CRD-irányelv²³) meghatározott kölcsönös elismerés alá tartozó tevékenységek körében nem szerepel.

²¹ Szilágyi Ferenc (2023): Az elektronikus értékpapír intézménye a német jogban, különös tekintettel a kriptóértékpapírra. In: Tőkey, Balázs (szerk.): *Liber Amicorum - Ünnepi tanulmányok Kisfaludi András 65. születésnapjára*. Wolters Kluwer Hungary, Budapest, 363–375.

²² Gesetz über das Kreditwesen in der Fassung der Bekanntmachung vom 9. September 1998.

²³ Ld. Az Európai Parlament és a Tanács 2013/36/EU irányelve (2013. június 26.) a hitelintézetek tevékenységéhez való hozzáférésről és a hitelintézetek és befektetési vállalkozások prudenciális felügyeletéről, a 2002/87/EK irányelv módosításáról, a 2006/48/EK és a 2006/49/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről, HL L 176., 2013.6.27., 338–436. o. (CRD Irányelv) I. Melléklet - A kölcsönös elismerés tartozó tevékenységek jegyzéke.

A kriptóértékpapírok-nyilvánossága és átláthatósága érdekében a kriptóértékpapír kibocsátásáról a kibocsátó – a törvényben meghatározott tartalommal – közleményt köteles közzétenni a Bundesanzeigerben,²⁴ valamint tájékoztatni köteles a BaFin-t, amely honlapján ezen értékpapírokról nyilvános listát tesz közzé.²⁵

Az értékpapír-kereskedelem szempontjából lényeges különbség a központi és a kriptóértékpapír-nyilvántartás között, hogy az értékpapír-elszámolási rendszerbe csak a központi nyilvántartónál elhelyezett értékpapírok kerülhetnek be (12. § (3) bekezdés), amelynek következtében tőzsdén is csak a központi nyilvántartású értékpapírokkal lehet kereskedni. A kriptóértékpapírok is kereskedhető – forgalomképes – értékpapírok, de mint elszámolási rendszeren kívüli értékpapírok, csak a tőzsdén kívüli kereskedési platformokon.

Az eWpG nem vezet be új értékpapírs jogi instrumentum fajtát szemben pl. a svájci megoldással, hanem megtartja az értékpapír jog hagyományos fogalom rendszerét és az elektronikus értékpapírokat (mindkét fajtát) a hagyományos okirati formában megjelenő értékpapírokkal együtt értékpapírnak nevezi és tekinti. A német jogalkotó a tokenek liechtensteini mintájú általános és átfogó szabályozásától is eltekintett.²⁶

Az elektronikus értékpapír ugyanolyan dologi és kötelmi joghatást vált ki, mint a hagyományos okirat formájú értékpapír, és törvényi fikció alapján annak ellenére tekintendő értékpapírnak és egyúttal a BGB 90. §-a alapján dolognak, hogy nincs testi formája és tartalmi alapját pedig valamely nyilvántartásba történő bejegyzés képezi. Másképp fogalmazva: az elektronikus értékpapír normatív dolognak tekintendő.²⁷

A német jogalkotó célja egy technológia-semleges szabályozás²⁸ megalkotása volt, így a szabályozásban olyan fogalmak, mint például a blokklánc nem is jelennek meg.

5.2. A svájci szabályozás

Svájcban az értékpapírs jogi szabályozás kiindulópontja a *Kötelmi jogi törvény* (*Obligationsrecht*, a továbbiakban: OR.), mely szerint az értékpapír valamely jog fizikai megtestesülése egy fizikai információhordozó (pl. papíron kiállított okirat) által.²⁹ Az értékpapír tulajdonjogának átruházásához minden esetben szükséges az okirat birtokának átruházása, vagyis az értékpapírban megtestesülő

²⁴ A Bundesanzeiger a Németországi Szövetségi Köztársaság hivatalos közlönye és hirdetménylapja.

²⁵ eWpG 20. §.

²⁶ Casper, Mathias (2021): Elektronise Schuldverschreibungen. In: Möslin, Florian – Omlor, Sebastian: *Fintch Handbuch*. 2. Auflage. C. H. Beck, München, 711., 717.

²⁷ Szilágyi (2023): *i.m.*, 363–375.

²⁸ Lieder, Jan (2024): 2. Teil, Abschnitt 3. Kryptowerpapierregister. In: Möslin, Segna – von Buttlar, Omlor: *eWpG Gesetz über elektronische Wertpapiere, Kommentar*. C.H.Beck. München, 286., 290–294.

²⁹ OR. Art. 965.

követelés, mint valamely dolog ruházható át.³⁰ A dematerializált értékpapírok újdonsága a fizikai megtestesülés hiánya, amelyek átfogó hatályos szabályozása 2008-ban a *Bucheffektengesetz*³¹ (BEG) által történt meg.

A svájci értékpapírr jog központi gyűjtőfogalma az *Effekt*, amely magában foglalja az okirati formában megjelenő *értékpapírokat* (*Wertpapiere*) és az értékpapírnak nem minősülő *értékjogokat* (*Wertrechte*) is. A hatályos jogban a *Finanzdienstleistungsgesetz*³² határozza meg az Effekt fogalmi körét, amely magában foglalja:

- a) az okirati formában kibocsátott *átruházható* (*kereskedésre alkalmas*) *értékpapírokat* (*Wertpapiere*),
- b) az okiratként nem megjelenő (*nicht verbrieft*) *értékjogokat* (*Wertrechte*), ideértve az OR. 973c. cikke szerinti egyszerű értékjogokat és az OR. 973d. cikke szerinti nyilvántartott értékjogokat (Registerwertrechte),
- c) a *derivatívákat* és
- d) a *dematerializált értékpapírokat* (*Bucheffekte*).

A hagyományos dematerializált értékpapírt a svájci szabályozás tehát *Bucheffekt*-nek nevezi, amely olyan értékpapír jellegű instrumentum, amely okirat kiállítása nélkül, nyilvántartásba való bejegyzéssel – értékpapírszámlán történő jóváírással – értékjogokat (pl. követelést, tagsági jogot) testesít meg. A svájci szabályozás szerint tehát nem úgy közelíti meg a kérdést, hogy szabályozza az okirati formában kibocsátott és a dematerializált értékpapírokat, hanem megtartja az értékpapírfogalmat az okirati formára, emellett megalkotott egy másik fogalmat, amely ugyanazokat a jogokat biztosítja a tulajdonos számára, de fizikailag megjelenő okirat kiállítása nélkül. Az értékpapírok dematerializálását BEG nem írja elő kötelező jelleggel, csak annak a lehetőségét teremti meg.

A nem okirati formában kibocsátott értékpapírok rendszerének továbbfejlesztése 2020-ban egy igen átfogó jogalkotási lépéssel valósult meg, amikor a svájci Parlament elfogadta a szövetségi jogrendszer számos elemét módosító törvényt (*DLT-Gesetz*), amelynek célja a szabályozás elemeinek az elosztott főkönyvi technológia fejlődéséhez való hozzáigazítása volt,³³ lehetővé téve a DLT-értékpapír jellegű instrumentumok kibocsátását.

A német szabályozással szemben ezen instrumentumok az OR. szerint³⁴ az értékpapírhoz hasonló, elektronikusan nyilvántartott, nem másolható és nem manipulálható, elosztott főkönyvi technológia alapú instrumentumok, a

³⁰ OR. Art. 967.

³¹ Bundesgesetz vom 3. Oktober 2008 über Bucheffekten SR 957.1.

³² Bundesgesetz vom 15. Juni 2018 über die Finanzdienstleistungen (Finanzdienstleistungsgesetz, FIDLEG) SR 950.1, Art. 3.

³³ Bundesgesetz zur Anpassung des Bundesrechts an Entwicklungen der Technik verteilter elektronischer Register vom 25. September 2020.

³⁴ OR Art. 973d., Kuhn, Hans (2024): 4. Teil Kapitel 9. Schweiz. In: Möslin, Segna – von Buttlar, Omlor: *eWpG Gesetz über elektronische Wertpapiere, Kommentar*. C.H.Beck, München, 833.

„*Registerwertrecht*”-ek – vagy másképp DLT-értékpapírok –, amely magánjogi értelemben nem, de a Tőkepiaci infrastruktúráról szóló törvény³⁵ értelmében értékpapírnak minősül. Nevével ellentétben a *Registerwertrecht* nem egy nevesített jog, de funkcionálisan ugyanazt a szerepet tölti be, és ugyanazon jogokat testesítheti meg, mint az okirati formában megjelenő értékpapír.³⁶

A *Registerwertrecht* nyilvántartásba – a *Wertrechtregister*-be – történő bejegyzéssel jön létre és csak e nyilvántartáson keresztül ruházható át. Minden értékpapírként kibocsátható jog *Registerwertrecht*-ként is kibocsátható, amelynek következtében létrehozhatók (kibocsáthatók) mind követelések, mind tagsági jogok, mind pedig dologi jogok tekintetében. Az értékjog-nyilvántartás lehetővé teszi a külön közvetítő beiktatása nélküli átruházást. A nyilvántartásnak négy alapvető követelményt kell biztosítania:³⁷

- biztosítsa a jogosultak számára a nyilvántartott *Registerwertrecht* feletti uralmi jogot, vagyis a rendelkezési jog gyakorlását,
- védje saját integritását a jogosulatlan változtatásoktól,
- legyen rögzítve a nyilvántartásban a jogok tartalma és a nyilvántartás működése, valamint
- a jogosultak bármikor ellenőrizhessék a rájuk vonatkozó információkat és bejegyzéseket.

A német szabályozáshoz hasonlóan a svájci szabályozás is technológia-semleges, azonban a technológia jelenlegi állása szerint e követelményeket csak az elosztott főkönyvi technológia alapú nyilvántartás képes teljesíteni. A szabályozás azonban nem zárja ki más technológia alkalmazását, ha az teljesíti a fenti követelményeket.

Szemben a német eWpG szabályozásával a svájci szabályozás nem tekinti birtokba vehető dolognak a *Registerwertrecht*-et, azonban megköveteli, hogy a nyilvántartás a jogosultak számára a *Registerwertrecht*-ek feletti rendelkezési jogot biztosítsa.³⁸ További különbség, hogy míg a német szabályozás felügyeleti engedélyhez köti a kriptóértékpapír nyilvántartást, addig a svájci rendszer a *Registerwertrecht* nyilvántartásához csak annak alapvető követelményeit határozza meg.

³⁵ Bundesgesetz über die Finanzmarktinfrastrukturen und das Marktverhalten im Effekten- und Derivatehandel (Finanzmarktinfrastukturgesetz, FinfraG) vom 19. Juni 2015, Art. 2., 2bis

³⁶ Möslin, Florian (2024): § 1 Anwendungsbereich (2. Teil. Kommentar, Abschnitt 1.). In: Möslin, Segna – von Buttlar, Omlor: *eWpG Gesetz über elektronische Wertpapiere, Kommentar*. C.H.Beck, München, 88.; Bertschinger, Urs (2021): § 37. Fintech-Regulierung in der Schweiz, VI Regulierung des Effektenhandels. In: Möslin, Florian – Omlor, Sebastian: *Fintech Handbuch. 2. Auflage*. C. H. Beck, München, 1004–1008.

³⁷ OR Art. 973d. Abs. 2.

³⁸ OR Art 973d. Abs. 2. Nr.1.

5.3. A spanyol szabályozás

Spanyolországban a 2023-ban elfogadott *értékpapírokról és befektetési szolgáltatásokról szóló törvény*³⁹ (a továbbiakban: LMVSI) számos új elemet épített be az értékpapírszabályozásba, megteremtve a DLT-értékpapírok kibocsátásának lehetőségét. A törvény preambuluma (II. pont) szerint a pénzügyi eszközök fogalmának módosítása annak érdekében történik, hogy jogi kétségek nélkül egyértelművé tegye a pénzügyi eszközök elosztott főkönyvi technológiával történő kibocsátásának lehetőségét. A törvény az általános értékpapírszabályozási keretbe illesztette be a DLT-értékpapírokat, amelyekre sem külön jogi kategóriát, sem önálló szabályozást nem alkot. A spanyol szabályozás is a technológia-semleges megközelítést alkalmazza.

Az LMVSI 6. cikke szabályozza, hogy az átruházható értékpapírok okiratként, dematerializált értékpapírként és DLT-értékpapírként bocsáthatók ki, kereskedési rendszerekbe bevezetni azonban csak a dematerializált és a DLT-értékpapírokat lehet. A DLT-értékpapírok jogi státusa megegyezik az okiratként vagy értékpapírszámlán nyilvántartott dematerializált értékpapírként kibocsátott értékpapírokkal. A törvény emellett nem vezet be semmilyen korlátozást abban a tekintetben, hogy milyen típusú értékpapír kibocsátása történhet elosztott főkönyvi nyilvántartáson.

A törvény megköveteli, hogy azokban az esetekben, ha a kibocsátó szervezet a forgalomképes értékpapírok nyilvántartására elosztott főkönyvi technológián alapuló rendszereket alkalmaz, akkor ezeknek a rendszereknek biztosítaniuk kell a rajtuk keresztül végrehajtott kibocsátások integritását és megváltoztathatatlanágát, közvetlenül és közvetve azonosítaniuk kell a forgalomképes értékpapírok tulajdonosait, valamint a szóban forgó értékpapírok jellemzőit és darabszámát. A decentralizált nyilvántartási technológián alapuló rendszerekkel nyilvántartott értékpapírok tulajdonosai számára biztosítani kell a hozzáférést az értékpapírokkal kapcsolatos valamennyi információkhoz és az értékpapírokkal végzett tranzakciókhoz.

A DLT-értékpapírok az e rendszerekben történő első nyilvántartásba vételükkel válnak értékpapírrá és kerülnek a kibocsátó vagy az értékpapírok jegyzői tulajdonába. Ezen értékpapírok átruházása a nyilvántartáson keresztül történik (LMVSI 11. cikk).

A törvény egyértelművé teszi, hogy a spanyol értékpapírpiacon a *Comisión Nacional del Mercado de Valores* felügyeleti hatáskörrel rendelkezik azon értékpapírok nyilvántartásának és regisztrációjának kezeléséért felelős szervezetek felett is, amelyek elosztott főkönyvi technológián alapuló rendszerekkel működnek (LMVSI 232. cikk).

---

³⁹ Ley 6/2023, de 17 de marzo, de los Mercados de Valores y de los Servicios de Inversión.

5.4. Liechtensteini szabályozás

A liechtensteini szabályozás rendszere több tekintetben eltér az eddig tárgyalt szabályrendszerektől. Alapja a 2020-ban elfogadott, a tokenről és megbízható technológia-szolgáltatóról szóló törvény⁴⁰ (a továbbiakban: *TVT*G), amelynek szabályrendszere egy átfogó és technológia-független keretet kíván biztosítani a piaci szereplők számára a tokenekkel kapcsolatos szolgáltatások tekintetében (nem pusztán pénzügyi értelemben).

A liechtensteini szabályozás egyik alapfogalma az értékpapír, amelyet a személyekről és gazdasági társaságokról szóló törvény⁴¹ (PGR) határoz meg. A liechtensteini szabályozás a svájcihoz hasonlóan az okirati formában kiállított értékpapírból indul ki, azonban lehetővé teszi az okirat kiállításának mellőzését is, erre azonban a svájci szabályozással szemben nem hoz létre önálló értékpapírrégi kategóriát.⁴²

A szabályozás másik alapfogalma a token, amelyet a *TVT*G egy megbízható technológiai rendszeren található információként határoz meg, amely:

- képviselhet követelést vagy tagsági jogokat egy személlyel szemben, tárgyakhoz kapcsolódó jogokat vagy egyéb abszolút vagy relatív jogokat; továbbá
- egy vagy több megbízható technológiai-azonosítóhoz (kulcshoz) van rendelve.

Bármilyen jog tokenizálható a személyhez fűződő jogok kivételével. A liechtensteini szabályozás a token definíció alapján nem tesz különbséget az EU-s fogalmaik szerinti kriptoeszközök és DLT-értékpapírok között, hanem a token tág fogalmát alkalmazza mindkettőre. Bármilyen token kibocsátása, kereskedelme és a kapcsolódó szolgáltatások a *TVT*G szerint történhet(nek). E fogalomrendszerben a tokenizált eszközök tehát lehetnek a MiCA fogalomrendszere szerinti kriptoeszközök és a MiFID-irányelv szerinti pénzügyi eszközök is azzal a kiegészítéssel, hogy a tokenizált értékpapírokra az uniós szabályozáson alapuló és azzal alapvetően összhangban lévő értékpapírrégi szabályozás⁴³ mellett a *TVT*G szabályait is alkalmazni kell.

A tokenekre és tokenizált értékpapírokra a liechtensteini dologi jogi szabályozás – hasonlóan a svájcihoz, ám szemben a német szabályozással – nem terjeszti ki a birtokba vehető dolog fogalmát.⁴⁴

⁴⁰ Gesetz vom 3. Oktober 2019 über Token und VT-Dienstleister, Liechtensteinisches Landesgesetzblatt, Jahrgang 2019, Nr. 301, 2. Dezember 2019.

⁴¹ Personen- und Gesellschaftsrecht (PGR) vom 20. Januar 1926, LGBI-Nr. 1926.004, S. Die Wertpapiere 73. §.

⁴² PGR 267. §; K. Layr, Angelika (2021): Tokenization of Assets: Security Tokens in Liechtenstein and Switzerland. *Milan Law Review*, Vol. 2., No. 1., 45–72.

⁴³ Sachenrecht (SR) vom 31. Dezember 1922, LGBI. 1923.004, valamint Gesetz vom 5. Dezember 2024 über die Erbringung von Wertpapierdienstleistungen und die Ausübung von Anlagetätigkeiten Wertpapierdienstleistungsgesetz; WPDG), LGBI Jahrgang 2025 Nr. 105, 28. Januar 2025.

⁴⁴ Sachenrecht Art. 20., Art. 171.

***

A DLT értékpapírok kibocsátásának, nyilvántartásának és kereskedésének szabályozása több előnnyel is jár a tőkepiac valamennyi szereplője számára. Ezen előnyök mind a fogyasztónak minősülő, mind pedig e körön kívül eső ügyfelek helyzetének védelmét is szolgálják.

A kibocsátók számára egy új, innovatív forrásbevonási eszköz, a befektetők számára egy hatékony, gyors és biztonságos befektetési forma. Mindkét oldal számára egyik leglátványosabb kiemelendő előnye az ügyletek gyors, akár azonnali elszámolása. Míg a hagyományos értékpapírügyletek esetén a CSD-rendelet alapján jelenleg T+2 nap az elszámolás ideje (2027-től T+1 nap), az elosztott főkönyvi technológia alkalmazása az azonnali, valós idejű elszámolást is lehetővé teszi.

Bár az elosztott főkönyvön alapuló nyilvántartás is digitális környezetben működik, azonban e nyilvántartás adatai nem többszörözhetők és nem manipulálhatók.

A DLT-értékpapírok esetén ehhez adódik az is, hogy a közvetítő (nyilvántartó/letétkezelő) intézmények száma is csökken, hiszen feladataikat maga a nyilvántartás veszi át. Ugyanezen okból nincs szükség központi értéktárra sem. Mindebből fakadóan az ügyleti költségek is csökkenthetők. Az ügyletek lebonyolításában részt vevő szereplők számának csökkentése a hibalehetőségek számát is csökkenti.

A megbízható technológiai megoldások alkalmazása – a nyilvántartási rendszer átláthatósága és a létrejött nyilvántartások (pl. blokkok) megmásíthatatlansága okán – csökkenti a szándékos visszaélések kockázatát is.

Tekintettel arra, hogy az értékpapír fogalmát az uniós jog nem határozza meg, a tagállami anyagi értékpapírijogi szabályozások alapján lehet azt esetről esetre meghatározni, hogy egy-egy adott eszköz kriptoeszköznek, vagy elosztott főkönyvi nyilvántartású értékpapírnak tekintendő-e. Egészen addig, amíg az értékpapír fogalmának meghatározására nem kerül sor uniós szinten, addig a konkrét esetek elhatárolása kihívásokkal terhelt marad. A tagállami értékpapírijogi szabályozások között jelentős eltérések tapinthatók ki olyan alapvető kérdésekben is mint például, hogy a szabályozás magában foglal-e értékpapír definíciót, vagy hogy a tokenizált értékpapír birtokba vehető dolognak minősül-e.

A magyar jogrendszerben a Bszt.⁴⁵ egyetlen mondatát kivéve nem jelennek meg a DLT-értékpapírok szabályozási keretei. Bár a Bszt. lehetővé teszi a más országokban kibocsátott ilyen pénzügyi eszközökkel kapcsolatos szolgáltatások nyújtását és kereskedelem folytatását Magyarországon, kibocsátásukra a magyar

---

⁴⁵ 2007. évi CXXXVIII. törvény a befektetési vállalkozásokról és az árutőzsdei szolgáltatókról, valamint az általuk végezhető tevékenységek szabályairól.

jog szerint egyelőre nincs lehetőség, a magyar jog a nyilvántartásuk kereteit sem szabályozza.

E szabályozási hiányosság nem pusztán jogi korlátot jelent, hanem egyúttal versenyképességi hátrányt is, mivel azon vállalkozások, amelyek ilyen értékpapírt vagy egyéb pénzügyi eszközt akarnak kibocsátani a fent bemutatott előnyök kiaknázása okán, kénytelenek ezt valamely más országban megtenni, ahol a jogi keretek adóttak. A jogi korlátok, szabályozási hiányosságok ekként a hazai tőkepiac fejlődését akadályozzák annak ellenére, hogy a DLT-értékpapír kibocsátása számos jogi és gazdasági előnnyel járna.

Források jegyzéke:

- L. Seretakis, Alexandros (2019): Blockchain, Securities Markets and Central Banking. In: Hacker, Phillip – Lianos, Ioannis – Dimitropoulos, Georgios – Eich, Stephan (eds.): *Regulating Blockchain*. Oxford University Press, New York, 213–229.
- Bertschinger, Urs (2021): § 37. Fintech-Regulierung in der Schweiz, VI Regulierung des Effektenhandels. In: Möslin, Florian – Omlor, Sebastian: *Fintech Handbuch. 2. Auflage*. C. H. Beck, München, 1004–1008.
- Breszkovics Botond (2025): *Kriptojog: Innováció, kockázat és szabályozás*. Wolters Kluwer Hungary, Budapest.
- Casper, Mathias (2021): Elektronise Schuldverschreibungen. In: Möslin, Florian – Omlor, Sebastian: *Fintch Handbuch. 2. Auflage*. C. H. Beck, München.
- K. Layr, Angelika (2021): Tokenization of Assets: Security Tokens in Liechtenstein and Switzerland. *Milan Law Review*, Vol. 2., No. 1., 45–72.
- Kuhn, Hans (2024): 4. Teil Kapitel 9. Schweiz. In: Möslin, Segna – von Buttlar, Omlor: *eWpG Gesetz über elektronische Wertpapiere, Kommentar*. C.H.Beck, München.
- Lieder, Jan (2024): 2. Teil, Abschnitt 3. Kryptowerpapierregister. In: Möslin, Segna – von Buttlar, Omlor: *eWpG Gesetz über elektronische Wertpapiere, Kommentar*. C.H.Beck, München, 286–294.
- Marjosola, Heikki (2021): Security Tokens and the Future of EU Securities Law: Rethinking the Harmonisation Project. *University of Helsinki Legal Studies Research Paper*, No. 70., 253–280.
- Möslin, Florian (2024): § 1 Anwendungsbereich (2. Teil. Kommentar, Abschnitt 1.). In: Möslin, Segna – von Buttlar, Omlor: *eWpG Gesetz über elektronische Wertpapiere, Kommentar*. C.H.Beck. München.

- Sajnovits, Alexander – Wilhelm, Alexander (2024): 3. Teil Kapiztel 4. Wertpapierbegriff. In: Möslin, Segna – von Buttlar, Omlor (eds): *eWpG Gesetz über elektronische Wertpapiere, Kommentar*. C.H.Beck, München, 630–653.
- Szilágyi Ferenc (2023): Az elektronikus értékpapír intézménye a német jogban, különös tekintettel a kriptoeértékpapírra. In: Tőkey, Balázs (szerk.): *Liber Amicorum - Ünnepi tanulmányok Kisfaludi András 65. születésnapjára*. Wolters Kluwer Hungary, Budapest, 363–375.
- Veres Zoltán (2023): Szempontok a kriptoeszközök fogalmának és természetének megértéséhez. *Új Magyar Közigazgatás*, 16. évf., 1. sz., 19–26.
- Wittinghofer, Sandra – Lorenz, Manuel (2025): VO 2017/2019 (Prospektverordnung). In: Kalss, Susanne – Krönke, Christoph – Völker, Oliver: *Crypto Assets, Kommentar*. C. H. Beck / Manz, München, 1377–1381.
- Zickgraf, Peter (2020): Initial Coin Offerings. In: Maume, Philipp – Maute, Lena – Fromberger, Mathias: *Rechtshandbuch Kryptowerte*. C.H. Beck / Vahlen, München, 279–304.
- 2007. évi CXXXVIII. törvény a befektetési vállalkozásokról és az árutőzsdei szolgáltatókról, valamint az általuk végezhető tevékenységek szabályairól.
- Az Európai Parlament és a Tanács 909/2014/EU rendelete (2014. július 23. az Európai Unió belüli értékpapír-kiegyenlítés javításáról és a központi értéktárakról (...), HL L 257., 2014.8.28., 1–72. (CSD rendelet).
- Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2017/1129 rendelete (2017. június 14.) az értékpapírokra vonatkozó nyilvános ajánlattételkor vagy értékpapíroknak a szabályozott piacra történő bevezetésekor közzéteendő tájékoztatóról és a 2003/71/EK irányelv hatályaon kívül helyezéséről (Prospektus rendelet), HL L 168., 2017.6.30., 12–82.
- Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2022/858 rendelete (2022. május 30.) a megosztott főkönyvi technológián alapuló piaci infrastruktúrák kísérleti rendszeréről, valamint a 600/2014/EU és a 909/2014/EU rendelet, továbbá a 2014/65/EU irányelv módosításáról, HL L 151., 2022.6.2., 1–33.
- Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2023/1114 rendelete (2023. május 31.) a kriptoeszközök piacairól, valamint az 1093/2010/EU és az 1095/2010/EU rendelet, továbbá a 2013/36/EU és az (EU) 2019/1937 irányelv módosításáról, HL L 150., 2023.6.9., 40–205.
- Az Európai Parlament és a Tanács 2013/36/EU irányelve (2013. június 26.) a hitelintézetek tevékenységéhez való hozzáférésről és a hitelintézetek és befektetési vállalkozások prudenciális felügyeletéről, a

2002/87/EK irányelv módosításáról, a 2006/48/EK és a 2006/49/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről, HL L 176., 2013.6.27., 338–436. o. (CRD Irányelv)

- Az Európai Parlament és a Tanács 2014/65/EU irányelve (2014. május 15.) a pénzügyi eszközök piacairól, valamint a 2002/92/EK irányelv és a 2011/61/EU irányelv módosításáról, HL L 173., 2014.06.12., 349–496.
- A BaFin kriptó értékpapír-listája. Elérhető: https://www.bafin.de/SharedDocs/Downloads/DE/Liste/dl_Liste_Kryptowertpapiere.xlsx?__blob=publicationFile&v=111 (letöltés dátuma: 2026. április 30.)
- Bundesgesetz über die Finanzmarktinfrastrukturen und das Marktverhalten im Effekten- und Derivatehandel (Finanzmarktinfrastrukturgesetz, FinfraG) vom 19. Juni 2015.
- Bundesgesetz vom 15. Juni 2018 über die Finanzdienstleistungen (Finanzdienstleistungsgesetz, FIDLEG) SR 950.1.
- Bundesgesetz vom 3. Oktober 2008 über Bucheffekten SR 957.1.
- Bundesgesetz zur Anpassung des Bundesrechts an Entwicklungen der Technik verteilter elektronischer Register vom 25. September 2020.
- EIB (2021): EIB issues its first ever digital bond on a public blockchain. Elérhető: <https://www.eib.org/en/press/all/2021-141-european-investment-bank-eib-issues-its-first-ever-digital-bond-on-a-public-blockchain> (letöltés dátuma: 2026. április 30.); EIB (2024): Investor Relations Presentation. Elérhető: <https://www.eib.org/files/fi/eib-investor-presentation.pdf> (letöltés dátuma: 2026. április 30.).
- Gesetz über das Kreditwesen in der Fassung der Bekanntmachung vom 9. September 1998.
- Gesetz über elektronische Wertpapiere vom 3. Juni 2021 (BGBl. I S. 1423), das durch Artikel 16 des Gesetzes vom 11. Dezember 2023 (BGBl. 2023 I Nr. 354) geändert worden ist.
- Gesetz vom 3. Oktober 2019 über Token und VT-Dienstleister, Liechtensteinisches Landesgesetzblatt, Jahrgang 2019, Nr. 301, 2. Dezember 2019.
- Gesetz vom 5. Dezember 2024 über die Erbringung von Wertpapierdienstleistungen und die Ausübung von Anlagetätigkeiten (Wertpapierdienstleistungsgesetz; WPDG), LGBl Jahrgang 2025 Nr. 105, 28. Januar 2025.
- Gesetz zur Finanzierung von zukunftssichernden Investitionen, vom 11.12.2023 (BGBl. 2023 I Nr. 354).
- Investment Company Act of 1940.
- Ley 6/2023, de 17 de marzo, de los Mercados de Valores y de los Servicios de Inversión.

- Personen- und Gesellschaftsrecht (PGR) vom 20. Januar 1926, LGBI-Nr. 1926.004, S. Die Wertpapiere.
- Sachenrecht (SR) vom 31. Dezember 1922, LGBI. 1923.004.
- SEC v. W.J. Howey Co., 328 U.S. 293 (1946)
- Securities Act of 1933.
- Securities Exchange Act of 1934.
- UNIDROIT Principles on Digital Assets and Private Law (2023)

PPP-PIACI TRENDEK (2018-2024)*

Vezendi-Varga Judit¹

A tanulmány a PPP-vel (public-private partnership), a köz- és magánszektor közötti közfeladatellátási céllal életre hívott szerződéses konstrukcióval foglalkozik, mely eszközt 2010-et követően a közpolitikai döntéshozók kiverttek a hazai közfeladatellátási megoldások közül. Ugyanakkor a PPP intézménye nem tűnt el, hisz Európa szerte alkalmazzák, s a felhasználási köre egyre változatosabb. Az alábbi munka egy rövid összefoglalót kíván adni a PPP európai piacán 2018 és 2024 között zajló folyamatokról, az Európai PPP Szakértői Központ (továbbiakban EPEC, European PPP Expertise Centre) adatsoraira támaszkodva.

1. PPP és EPEC

A PPP (public-private partnership), vagy magyarul a köz- és magánszektor közötti partnerség, fogalmának meghatározásakor nincs tökéletes összhang a különböző szakirodalmi források között, azonban vannak eme közfeladat-ellátó szektorok közötti megállapodásnak olyan jegyei, amelyekben valamennyi szerző egyetért. A PPP előbbiek alapján olyan közszektorbeli és magánszektorbeli alanyok között létrejött szerződés, melyet hosszabb távra (több évre), közfeladatellátási céllal írnak alá.²

A PPP-t, mint közfeladat-ellátási, illetve finanszírozási konstrukciót – melynek révén külső, magánszektorból érkező források váltak becsatornázzhatóvá a közfeladatok finanszírozásába – 2000 és 2009 között hazánkban is érdeklődés övezete, sőt valósultak is meg ilyen beruházások (pl. autópályák, kollégiumok, büntetés-végrehajtási létesítmény, sportlétesítmények). Azonban a kormányzat 2010-ben megkezdte a PPP-beruházások felülvizsgálatát, s döntött azok állami kivásárlásáról, megszüntetéséről. 2010 után nem találkozni kifejezetten PPP-nek minősített projekttel Magyarországon. Ez persze nem jelenti azt, hogy a jogintézmény megszűnt volna, hisz például koncessziós szerződések azóta is születtek hazánkban, melyet a PPP egyik altípusának tekinthetünk. Más államokban azonban nem utasították el ilyen kategorikusan a jogintézményt. Ezt támasztja alá az Európai PPP Szakértői Központ (továbbiakban: EPEC) tevékenysége is.

---

* DOI 10.21867/KjK/2026.2.6.

¹ Dr. Vezendi-Varga Judit PhD, egyetemi adjunktus, DE ÁJK, Pénzügyi Jog és Közgazdaságtudományi Tanszék

² Lásd bővebben: VARGA Judit (2018): *A partnerség (PPP) szerepének változása a közpénzügyek jogában*. DE ÁJK, Debrecen, 15-43.

Az EPEC az Európai Beruházási Bank kötelékében fejti ki tevékenységét. 2008-ban jött létre az Európai Beruházási Bank és az Európai Bizottság kezdeményezésére. Tagsági alapon működő szervezetről van szó, melynek feladata közszektorbeli alanyok támogatása PPP-ügyletekkel összefüggő döntések (lásd: előkészítés, szabályozás, megvalósítás) meghozatala során. Elsősorban minisztériumoknak, állami ügynökségeknek, önkormányzatoknak, illetve PPP-ért felelős egyéb nemzeti szervezeteknek ad segítséget. Az EPEC nem hatósági minőségben, hanem tanácsadó hálózatként működik. Fő feladatai közé tartozik a tudásmegosztás, a szakpolitikai támogatás, illetve a projekt-előkészítés támogatása.³ A tudásmegosztás keretében piaci információkat elemez, összegyűjti a PPP-projektekből származó tanulságokat, módszertani útmutatókat készít, és segíti az így megszerzett tapasztalatok, jó gyakorlatok továbbadását. A szakpolitikai támogatás során a PPP-vel összefüggő jogi és szabályozási keretek fejlesztésén, a döntéshozatali, illetve projektmenedzselési folyamatok optimalizálásán dolgozik. Ugyanakkor konkrét PPP-projektekhez is segítséget nyújt tanácsadás keretében, vagy épp a közbeszerzési folyamatok során szakértői támogatást biztosít.

Az EPEC a PPP fogalma alatt azon hosszú távra születő szerződéses megállapodásokat érti, melyek közszektor- és magánszektorbeli szereplők között jönnek létre, s céljuk valamely közösségi infrastruktúra létesítése és szolgáltatás nyújtása. E szerződésekben a magánpartner jelentős kockázatot, illetve szervezési felelősséget vállal. A közszektorbeli alany pedig teljesítményalapú kifizetéseket teljesít a vele szerződő magánfélnek a PPP-ügylet tárgyát képező szolgáltatás nyújtásáért, vagy jogot ad a magánpartnernek a szolgáltatás nyújtásából származó bevételre.⁴

Az EPEC évről évre áttekinti az európai PPP-piacon zajló eseményeket (lásd: Review of the European PPP Market), mely összefoglalók kiternek az EU27-eken túl az Egyesült Királyság, Törökország, Albánia, Bosznia-Hercegovina, Észak-Macedónia, Koszovó, Montenegró, Szerbia és 2023-óta Izrael PPP-projektjeire is. Az évente elkészülő kiadványok az EPEC saját és az Európai Beruházási Bank adatsoraira építenek, s készítenek összefoglalót az egyes években a pénzügyi zárásig jutott 10 millió euró értéket meghaladó DBFO, DBFM és koncessziós projektekről.

A DBFO a PPP egyik típusa, a betűszó a design, build, finance és operate szavak kezdőbetűiből áll össze. Ezeknél a szerződéseknél az állammal szerződő alany tervezési, kivitelezési és működtetési kötelezettséget vállal a PPP keretében megszülető infrastruktúrával összefüggésben. A szerződés keretében létrejövő létesítmény az állam tulajdonát képezi megépítése pillanatában,

³ European PPP Expertise Centre, forrás: <https://www.eib.org/en/products/advisory-services/epec/index> (2026. április 18.)

⁴ European Investment Bank (2026): EPEC Guide to Public-Private Partnerships. pp. 4. Elérhető: <https://www.eib.org/files/publications/20250124-160426-epec-guide-to-ppp-en.pdf> (2026. május 20.)

ugyanakkor az infrastruktúrához kapcsolódó szolgáltatást a magánpartner nyújtja a szerződésben meghatározott időpontig vagy időtartamon keresztül. Az infrastruktúrához kapcsolódó szolgáltatás ellenértékét, vagy csak a közszektorbeli alany, vagy csak a szolgáltatást igénybe vevő, vagy előbbi kettő valamilyen előre rögzített arányban együtt viseli.

A DBFM szerződés elnevezése a design, build, finance és maintain (vagy manage) kifejezések rövidítéséből származik. Ez előző szerződéstípushoz képest lényeges különbség, hogy eme utóbbi PPP-ügyletekben az állammal szerződő fél a PPP tárgyat képező infrastruktúra karbantartásáért, rendelkezésre állásáért, üzemeltetéséért tartozik felelősséggel, s ezért kap ellenértéket, ám a létesítményhez kapcsolódó szolgáltatást nem ő nyújtja a végső fogyasztók részére.

A koncessziós szerződések is tekinthetők a PPP egy típusának, hisz koncesszió keretében is az állam egy másik közfeladat-ellátó szektorhoz⁵ tartozó szereplővel ír alá több évre megállapodást, melynek tárgya valamilyen közfeladat, illetve közösségi igény kielégítése. A koncesszió hazánkban az állam vagy helyi önkormányzat által végzett kizárólagos gazdasági tevékenység gyakorlásának időleges átengedését jelenti visszerthes szerződés keretében. Az ügylet tárgya lehet valamilyen vagyontárgy létrehozása, működtetése, vagy egy meghatározott tevékenység végzése is. A PPP eme típusa különösen régi múltra tekint vissza hazánkban, ahogy Közép-Európa más államaiban is.

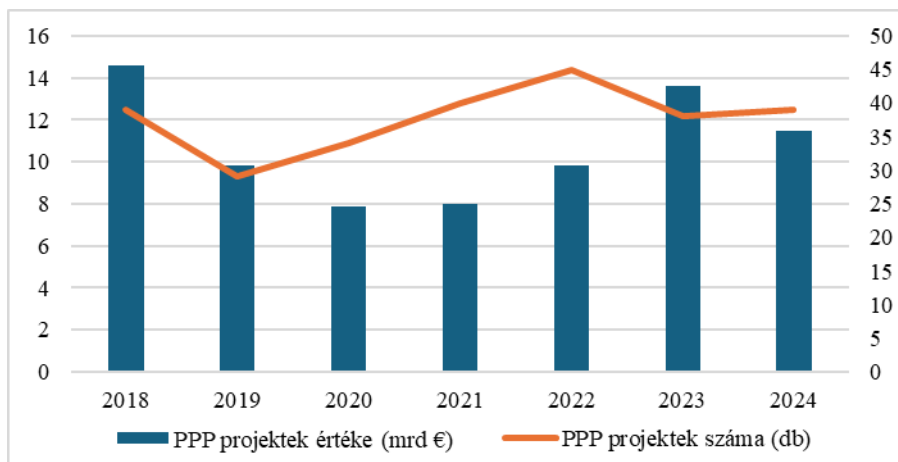
2. Mit mutat az európai PPP-piac 2018-2024 között?

A vizsgált hétéves periódusban a lezárt PPP-projektek összértéke 2018-tól 2020-ig határozott csökkenést mutat. Még 2018-ban több, mint 14 milliárd eurót fordítottak ilyen beruházásokra, addig 2019-ben már valamivel kevesebb, mint 10 milliárd, s 2020-ban a projektek összértéke nem érte el a 8 milliárd eurót. A trend 2021-ben megfordul, mikor is lassú ütemű, de határozott növekedésre lehetünk figyelmesek, mely eredményeként 2023-ra 13 milliárd euró feletti összeget költöttek a vizsgált államok ilyen ügyletekre. 2024-ben azonban ismét némi visszaesésre lehetünk figyelmesek.

---

⁵ Horváth M. Tamás (2005): *Közmenedzsment*. Budapest-Pécs, Dialóg-Campus Kiadó.

1. ábra

Lezárt PPP projektek 2018-2024 között

Forrás: saját szerkesztés⁶

A legalább 10 millió euró értékű projektek számát tekintve kicsit más kép rajzolódik ki előttünk. A lezárt PPP-beruházások száma bár 2018 és 2019 között visszaesést mutat, 2018-ban 38 darab, 2019-ben 29 darab projekt lett befejezve. 2019 után 2022-ig azonban határozott növekedés figyelhető meg. 2022-ben tetőznek a számok, hisz ebben az évben 45 ügyletet zártak le. A 2022 és 2023 közötti kis mértékű visszaesést követően 2024-ben ismét növekvő trendre lehetünk figyelmesek a vizsgált piacon.

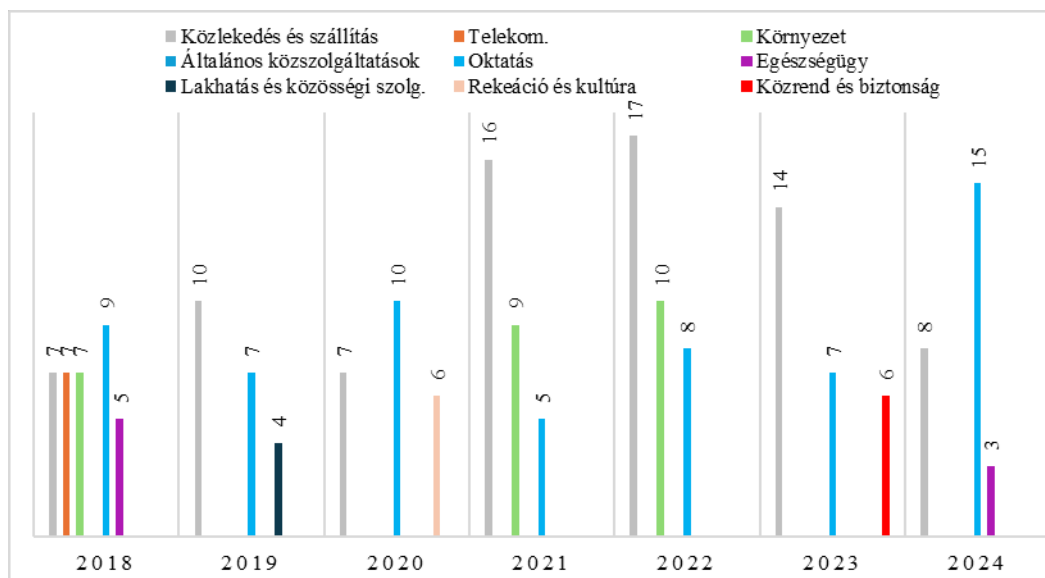
A 2. számú ábra a vizsgált időszak egyes éveiben a lezárt PPP-ügyletek darabszám alapján mutatja be, hogy melyek voltak azok a közfeladat-ellátási szektorok, amelyek a legtöbb ilyen szerződést zárták le. Főszabály szerint minden évben az az első három helyen végzett szektor lett feltüntetve az ábrán – az adatok könnyebb áttekinthetősége érdekében –, ahol a legtöbb PPP lett lezárva. Kivételt a 2018-s év képez, hisz itt öt közfeladat-ellátási terület szerepel. Ennek oka, hogy 2018-ban a legtöbb ilyen projekt oktatási területen lett lezárva (9 db), a második helyen pedig három szektor osztozik: a közlekedési, a telekommunikációs és a környezetvédelmi szektorok, ahol is 7-7 projektet zártak le 2018-ban. A harmadik legaktívabb közfeladat-ellátási terület, mely a PPP-konstrukciót alkalmazta az egészségügy volt, 5 db beruházással. A 2. ábrán látható, hogy közlekedési és szállítási (vizsgált időszakban összesen: 79 projekt), illetve oktatási területen (vizsgált időszakban összesen: 69 projekt) különösen népszerű eszköznek számít a PPP, amit elősorban a szektorhoz

⁶ Review of the European PPP Market in 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024 (<https://www.eib.org>)

kapcsolódó közfeladatok infrastruktúrájának fejlesztéséhez hívtak segítségül. Egyéb szektorok is feltűnnek dobogós helyen, bizonyítva a vizsgált eszköz széles körű hasznosíthatóságát. Ilyen közfeladat-ellátási területek: a környezetvédelem, a lakhatás, a rekreáció és kultúra, a közrend és biztonság, valamint az egészségügy, amelyekben több beruházás is megvalósult PPP formában.

2. ábra

PPP-t alkalmazó legaktívabb közfeladat-ellátási szektorok (2018-2024) (db)

Forrás: saját szerkesztés⁷

Összehasonlítva a fenti eredményeket a 2010 és 2017 közötti adatokkal, azt láthatjuk, hogy korábban egyértelműen az oktatási célú projektek voltak a legtöbben, melyeket a közlekedési célú beruházások követtek a sorban. Érdeemben képviseltették magukat már 2018 előtt is az egészségügyi, környezet(védelmi), telekommunikációs beruházások.⁸

További információ nyerhetünk a vizsgált közfeladat-ellátási eszköz alkalmazásáról, ha a PPP-projektek költségigényét tesszük görcső alá. A 3. ábra feladatellátási területenként bontva összegzi a PPP-ügyletek költségigényét a 2018 és 2024 közötti időszakban. Eme diagram elkészítése során is az egyes

⁷ Review of the European PPP Market in 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024 (<https://www.eib.org>)

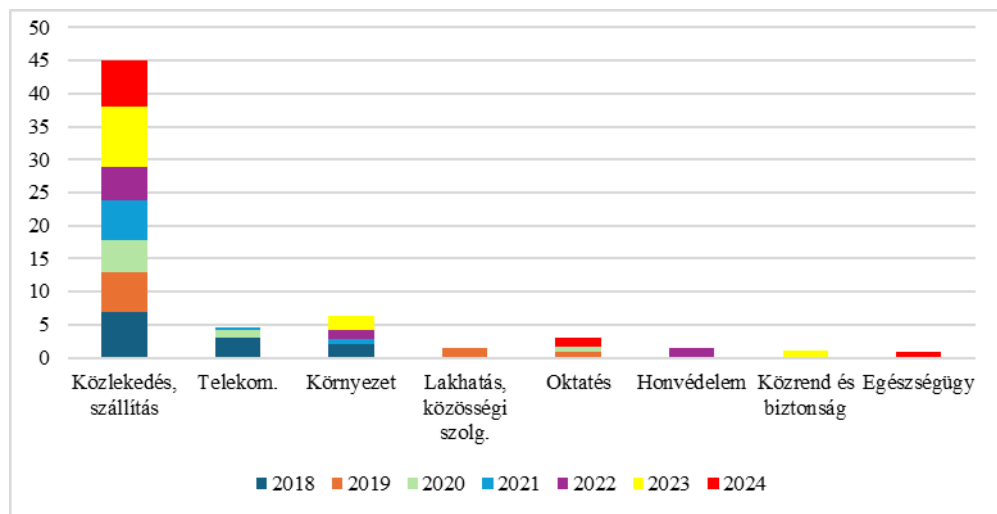
⁸ Varga (2018): *i.m.*, 184.

években az első három legnagyobb költségigényű szektor adatai lettek beemelve. Leolvasható, hogy nem csak a szerződések számát, hanem költségigényét tekintve is a közlekedési és szállítmányozási szektor a vezető. Ebben a szektorban közel 45 milliárd eurót költöttek PPP-beruházásokra 2018 és 2024 között. Az összes többi közfeladat-ellátási terület messze lemarad ettől. A második helyen álló környezetvédelemre hozzávetőlegesen 6,26 mrd eurót, a harmadik helyen végzett telekommunikációs projektekre is valamivel több, mint 4,5 milliárd eurót költöttek.

A feladatellátási szektorok PPP-szerződéseinek költségigényét vizsgálva 2010 óta a közlekedési ágazat az, amelyik a listát vezeti, vagyis eme terület PPP-projektjei a legdrágábbak. Természetesen ez nem véletlen, gondoljunk az út-, autópálya építésekre, a vasúti pályák vagy a kikötők korszerűsítésére, létesítésére. Valamennyi beruházás komoly költséget emészt fel. 2013 és 2017 között a vizsgált államok PPP keretében egészségügyi célokra fordították a közlekedési célokat követően a legtöbb forrást.⁹

3. ábra

Lezárt PPP-projektek költségigénye közfeladat-ellátási szektorok szerinti bontásban 2018-2024 (mrd €)

Forrás: saját szerkesztés¹⁰

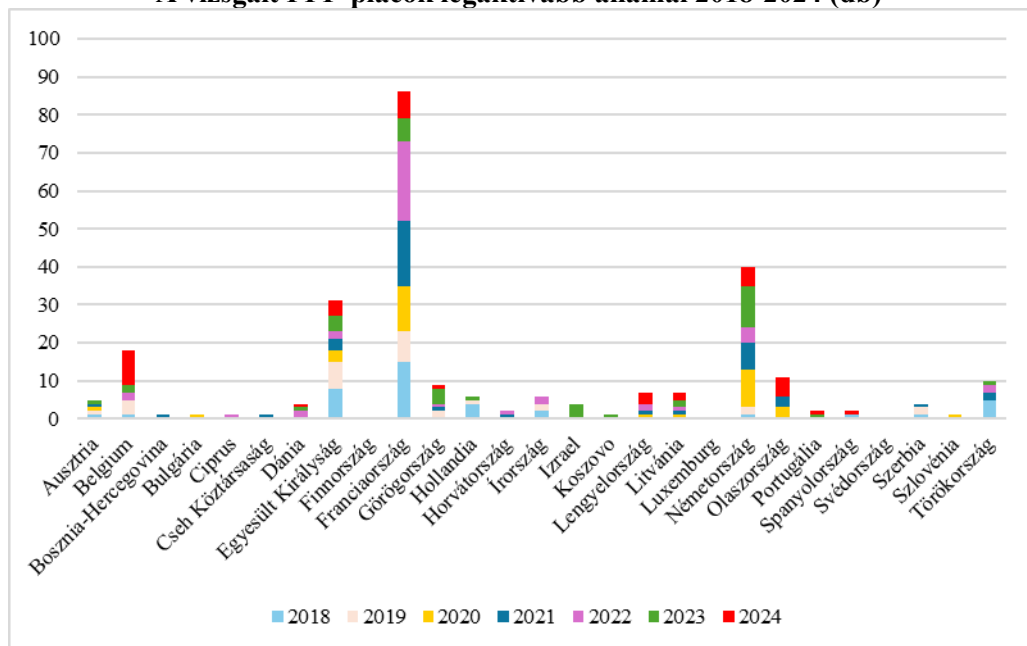
⁹ Varga (2018): *i.m.*, 185.

¹⁰ Review of the European PPP Market in 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024 (<https://www.eib.org>)

Az előzőekben arról volt szó, hogy melyek azok a közfeladat-ellátási szektorok, ahol a legtöbb, illetve a legnagyobb költségigényű PPP-ügylet született az elmúlt hét évben. Most pedig vessünk egy pillantást arra, hogy melyek azok az államok, amelyek a legaktívabbak voltak, hol született az egyes években a legtöbb ilyen szerződés. A 4. számú diagramm az EPEC éves összefoglalóiban feltüntetett PPP-ügyleteket ábrázolja államonkénti bontásban.

4. ábra

A vizsgált PPP-piacok legaktívabb államai 2018-2024 (db)

Forrás: saját szerkesztés¹¹

2018 és 2024 között összesen 260 szerződést zártak le. A legtöbbet Franciaországban (86 db szerződés), Németország a második a maga 40 projektjével, még a harmadik helyet az Egyesült Királyság tudhatja magáénak 31 befejezett PPP-vel. Ez némi változást jelent a 2010 és 2017 közötti trendhez képest, mely időszakban a legtöbb PPP-ügyletet az Egyesült Királyság tudhatta magáénak, a második legtöbb ilyen szerződéssel Franciaország büszkélkedett, s Németország általában az előkelő harmadik helyet birtokolta a legaktívabb államok versenyében az éves statisztikákat vizsgálva.¹²

¹¹ Review of the European PPP Market in 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024 (<https://www.eib.org>)

¹² VARGA (2018): *i.m.* 183.

***

Összefoglalásul megállapíthatjuk, hogy a PPP intézménye továbbra is létezik. Bizonyos államokban pedig kifejezetten népszerűnek számít, melynek oka a benne rejlő, tőle remélt előnyökben keresendő. Jelesül abban, hogy segítségével költségvetésen kívüli források becsatornázására nyílik lehetőség a közfeladatok ellátásába, közösségi igények kielégítésébe, mely révén időben előrébb hozhatóak olyan állami beruházások, amelyek tisztán költségvetési forrásokból finanszírozva időben csak jóval később volnának kivitelezhetőek. Mindez komoly gazdaságélénkítő hatással is járhat, hisz aktivizálja a magánszektor forrásait, beruházási kedvét. Ráadásul nem csak a magánszektor pénzeszközei, hanem egyéb tapasztalatai, szolgáltatás-nyújtás kapcsán szerzett ismeretei is felhasználásra kerülhetnek az állami feladatellátás során. Remélt pozitív hozadék még, hogy az infrastruktúra megvalósításának, illetve kapcsolódó szolgáltatások nyújtásának költségein, valamint kockázatain is tudnak osztozni a szerződésben részes felek. Ráadásul azzal, ha a PPP keretében megvalósult beruházás, illetve szolgáltatás költségeinek viselésébe a fogyasztókat is bevonják, láthatóbbá és érzékelhetővé válnak eme közszolgáltatások költségei a végső felhasználók számára, mérsékelve ezzel a túlhasználat problémáját.

Ugyanakkor a közpolitikai döntéshozóknak e szerződések aláírásakor számolniuk kell azzal, hogy hosszú távon kötelezik el magukat, illetve a központi-, vagy helyi költségvetéseket. Mivel többéves ügyletekről van szó, az aktuális kormányzati vezetés a következő ciklusok döntéshozói számára is fizetési kötelezettséget generál e szerződések aláírásával. A hosszú távú elköteleződés komoly gazdasági kockázatot is jelent, hisz garantálni kell, hogy az aktuális gazdasági környezettől függetlenül, az állam mindig képes lesz vállalt kötelezettségei, így e szerződések ellenértékének megfizetésére. A magánszektorbeli alanyok közfeladat-ellátásba vonásával a közpénzekkel összefüggő átláthatóság garantálásával szemben megjelenik egy másik cél, az üzleti titkok védelmének igénye. A közpénzfelhasználás transzparenciájának garantálása így fokozott figyelmet igénylő kérdéskörre válik. Nem beszélve a magánszektorbeli alanyok megversenyeztetésével, a közbeszerzéssel összefüggő plusz költségekről.

A PPP-től remélhető előnyök realizálása nem automatikus, s mivel a felek hosszú távú elköteleződéséről van szó, melyben egyaránt rejlenek gazdasági, illetve politikai kockázatok, ezért nagy szükség van a már megszerzett tapasztalatok, illetve tudás átadására, melyben az olyan intézmények, mint az EPEC nagy segítségére lehet a közpolitikai döntéshozóknak.

Források jegyzéke:

- Horváth M. Tamás (2005): *Közmenedzsment*. Budapest-Pécs, Dialóg-Campus Kiadó.
- Varga Judit (2018): *A partnerség (PPP) szerepének változása a közpénzügyek jogában*. DE ÁJK, Debrecen.
- European Investment Bank (2026): EPEC Guide to Public-Private Partnerships. Elérhető: <https://www.eib.org/files/publications/20250124-160426-epec-guide-to-ppp-en.pdf> (letöltés dátuma: 2026. május 20.)
- EPEC (2018): Review of the European PPP Market in 2018. Elérhető: <https://www.eib.org/en/publications/epec-market-update-2018> (letöltés dátuma: 2026. május 20.)
- EPEC (2019): Review of the European PPP Market in 2019. Elérhető: <https://www.eib.org/en/publications/epec-market-update-2019> (letöltés dátuma: 2026. május 20.)
- EPEC (2020): Review of the European PPP Market in 2020. Elérhető: <https://www.eib.org/en/publications/epec-market-update-2020> (letöltés dátuma: 2026. május 20.)
- EPEC (2021): Review of the European PPP Market in 2021. Elérhető: <https://www.eib.org/en/publications/epec-market-update-2021> (letöltés dátuma: 2026. május 20.)
- EPEC (2022): Review of the European PPP Market in 2022. Elérhető: https://www.eib.org/attachments/lucalli/20230009_epec_market_update_2022_en.pdf (letöltés dátuma: 2026. május 20.)
- EPEC (2023): Review of the European PPP Market in 2023. Elérhető: <https://www.eib.org/en/publications/20240030-market-update-2023>. (letöltés dátuma: 2026. május 20.)
- EPEC (2024): Review of the European PPP Market in 2024. Elérhető: <https://www.eib.org/en/publications/20250010-market-update-review-of-the-european-public-private-partnership-market-in-2024> (letöltés dátuma: 2026. május 20.)

AZ INTEGRITÁSI JOG ÖNÁLLÓSÁGA*

Bottyán Béla¹

A tanulmány annak vizsgálatára vállalkozik, hogy az integritás fogalma jogi szempontból értékelhető-e önálló szabályozási területként, illetve indokolt-e „integritási jogról” beszélni. A kutatás kiindulópontja az, hogy az integritás napjainkban a közszféra, a vállalatirányítás, a compliance-rendszerek és a korrupcióellenes szabályozás egyik meghatározó fogalmává vált, azonban jelentéstartalma továbbra sem teljesen egységes. A tanulmány ezért elsőként áttekinti az integritás fogalmi és dogmatikai alapjait, különös tekintettel annak erkölcsi, szervezeti és normatív dimenzióira. Ezt követően elemzi az integritásmenedzsment lényegét, valamint annak kapcsolatát a compliance-funkcióval és a modern szervezeti kontrollrendszerekkel.

A vizsgálat kitér arra is, hogy az integritási jog lehetséges tárgya nem a klasszikus jogviszonyokban, hanem a szervezetek jogszerű, felelős és koherens működését célzó eljárásokban, magatartásokban és kockázati állapotokban ragadható meg. A tanulmány ezt követően az önállósodás ismérvei – így különösen a szabályozási tárgy elkülönülése, a sajátos szabályozási módszer, a saját alapelvek és intézmények, a normatív autonómia, valamint a tudományos autonómia – alapján értékeli az integritási jog helyét a jogrendszerben.

A következtetés szerint az integritási jog jelenlegi fejlettségi fokán még nem tekinthető klasszikus, elkülönült jogágnak, ugyanakkor több olyan sajátossággal rendelkezik, amely az önállósodás irányába mutat. Az integritási jog ezért leginkább keresztmetszeti, egyre inkább önállóbbá váló területként írható le, amely több jogág működését áthatva, a szervezeti bizalom, a visszaélések megelőzése és a megfelelő működés biztosítása érdekében fejt ki normatív hatást.

1. Fogalmi és dogmatikai alapvetés

Az integritás kifejezést gyakran használják jogi, igazgatási, gazdasági és etikai diskurzusokban egyaránt, azonban egységes és mindenki által elfogadott jelentéstartalma nem alakult ki. Az esetleges többértelműség elkerülése miatt ezért mindenekelőtt a fogalmi kereteket érdemes felállítani. Az integritás legalább három elvi síkon értelmezhető, nevezetesen (a) egyéni, erkölcsi minőségként, (b) szervezeti jellemzőként, valamint (c) jogilag releváns

---

* DOI 10.21867/KjK/2026.2.7.

¹ Dr. Bottyán Béla, doktorandusz, Nemzeti Közszerológati Egyetem Közigazgatás-tudományi Doktori Iskola

normatív sztenderdként, melynek során a jog kötelezettségek, kontrollmechanizmusok és felelősségrevonás útján konkretizálja az integritást.

A szakirodalom alapján alapvetően kettő főbb megközelítés különíthető el a szervezeti integritás eredetével kapcsolatban. Az első, bottom-up jellegű viszonyulás szerint, az egyéni szinten értelmezhető integritás „feltranszformálódhat” a szervezeti integritás szintjére. E szemlélet összhangban áll az erényetika (virtue ethics) azon felfogásával, melynek kiindulópontja az egyes individuumok morálisan helyeselhető cselekedetei, következetes magatartása, megfelelő jelleme. A felsorolt tulajdonságok a csoport-ágencia elmélete alapján vonatkoztathatók szervezeti szintre, melynek során a szervezet önálló döntési és cselekvési egységként jelenik meg, így a szervezetek esetében is értelmezhető a magatartás értékelése és a felelősségrevonás. A másik, top-down megközelítés, szerint ezzel szemben az egyéni integritás nem előfeltétele, hanem következménye a szervezeti integritásnak. Kirby álláspontja szerint az integritásról szóló viták sok esetben tévesen az egyének integritásából igyekeznek levezetni a közszféra integritását, melyek nem veszik figyelembe az ún. összetételi hiba (compositional fallacy) intézményét. Ennek lényege, hogy sok egyén helyesen cselekszik, de ebből még nem következik a szervezet egészének integritása, hiszen a szervezet maga működhet rendszertelenül, illetve ennek az ellenkezője sem zárható ki. Előfordulhat ugyanis, hogy egy szervezet integritást követel meg és integritásorientált működést produkál akkor is, ha az egyik alkalmazott magatartása esetenként hiányosságot mutat. A szerző véleménye szerint a megoldás az, ha először az intézmény integritását határozzák meg, mely alkalmas arra, hogy abból levezessék a tisztviselő integritását. Ennek segítségével értelmezhetővé válik, hogy az alkalmazott magatartása milyen szervezeti morális ideált szolgál.²

A fenti megközelítések közös eleme, hogy az integritás az általános jogkövetésnél tágabb, illetve többlet jelentéssel bír, hiszen magában foglalja a célokkal összhangban álló működést, a tisztázott felelősségi viszonyok fenntartását, valamint az értékalapú döntéshozatalt is. Ennek következménye, hogy az integritás nem csupán magatartási, hanem szervezeti minőségként is értelmezhető.

Szintén a tágabb felfogást tükrözik a nemzetközi sztenderdek is. A COSO keretrendszere sem ad kifejezett fogalommeghatározást az integritáshoz, ugyanakkor azt a kontrollkörnyezet egyik alapvető elemének tekinti, melynek tartalma különböző attribútumok mentén ragadható meg, így többek között a „tone at the top”, a „standards of conduct” (rögzített magatartási sztenderdek), „adherence and deviations” (elvárt magatartások mérése és eltérések kezelése)

---

² Kirby, Nikolas (2021): An ‘Institution-First’ Conception of Public Integrity. *British Journal of Political Science*, Vol. 51. No. 4., 1620–1637.

útján. Összefoglaló jelleggel a COSO az integritást egy következetes, a szervezet által deklarált etikai sztenderdekhez igazodó magatartásként azonosítja, amit irányítási- és kontrollmechanizmusok (kódex, felelősségi rend, értékelés, eltérések kezelése stb.) intézményesítenek.³

A közszféra vonatkozásában D'Alterio több nemzetközi forráson (OECD, ENSZ) alapuló fogalomelemzés eredményeként arra a következtetésre jut, hogy az integritás alatt a közszféraszervezetek cselekvéseinek minőségét kell érteni, amelyet alapvető szabályok és értékek (pl. átláthatóság, pártatlanság, elszámoltathatóság) mentén ítéltünk meg. A szerző kiemelte azt is, hogy az integritás fogalma tágabban értelmezendő, és nehéz „szűk” jogi definícióvá formálni, ugyanakkor az integritáshoz tartozó szervezési és igazgatási eszközök heterogén összetételt mutatnak (etikai kódexek, kockázatkezelés, összeférhetetlenség, kontrollrendszer, fegyelmi eljárások stb.).⁴

Az integritás tágabb értelmezésével kapcsolatos felfogást osztja Pulay is, aki szerint „az integritás az elvek, értékek, cselekvések, módszerek, intézkedések konzisztenciáját jelenti, vagyis olyan magatartásmódot, amely meghatározott értékeknek megfelel; a rendszerelméletben időnként olyan rendszerekre alkalmazzák, amelyek képesek céljaik elérésére; morális értéként pártatlanságot és józanságot értenek alatta, vagy a szó eredete alapján egységességet, osztatlanságot.”⁵ Ez a meghatározás arra mutat rá, hogy az integritás lényegi eleme a belső összhang a kitűzött célok, az alkalmazott eszközök és a tényleges működés között.

A fentiek alapján az integritás a jog számára nem valamiféle alanyi jogként jelenik meg, hanem szervezeti működési sztenderdként ragadható meg.

2. Integritásmenedzsment

Az integritásmenedzsment definíciójának kérdésköre elsődlegesen a gazdaság- és szervezéstudomány rendszerében vizsgálható, melynek során a kiindulópontot a folyamat alapú megközelítés képezi. Ez alapján az integritásmenedzsment nem egyszeri szervezeti intézkedésként, hanem folyamatos és ciklikus folyamatként értelmezhető, amely magában foglalja az integritási kockázatok azonosítását, a megelőző és kontrollmechanizmusok

---

³ Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO): *Internal Control – Integrated Framework. Executive Summary*. Durham, NC, 2013. Elérhető: <https://www.coso.org/guidance-on-ic> (letöltés ideje: 2026. július 7.).

⁴ D'Alterio, Elisa (2017): The Integrity of the Public Sector and Controls. *International Journal of Constitutional Law*, Vol. 15., No. 1., 1013–1038.

⁵ Pulay Gyula (2014): A korrupció megelőzése a szervezeti integritás megerősítése által. *Pénzügyi Szemle*, 59. évf., 2. sz., 151–166.

kialakítását, azok működtetését, ellenőrzését, valamint rendszeres felülvizsgálatát és fejlesztését is.⁶

Az OECD egyik nyilvánosságra hozott, hivatalos bizottsági dokumentumában található információk szerint az integritásmenedzsment olyan tevékenységekre utal, amelyeket egy adott szervezeten belül az integritás ösztönzése és érvényesítése, valamint a korrupció és más integritássértések megelőzése érdekében végeznek. E meghatározásból kitűnik, hogy az integritásmenedzsment egyszerre rendelkezik preventív, szervezetszabályozási és magatartásorientáló funkcióval, melynek célja a jogsértések megelőzése mellett az értékteremtő működés biztosítása is. Az integritásmenedzsment-keretrendszer az eszközök, folyamatok, módszerek és szervezeti struktúrák egy meghatározott együttese, amelyeket a szervezet az integritás előmozdítására bevezet és alkalmaz, illetve felfogható a szervezeti etikai programok egyik típusaként is.⁷

Az integritásmenedzsment Kaptein szerint olyan szándékos intézkedések együttese, amelynek célja etikai kultúra létrehozása, az etikátlan magatartás gátlása és az etikus magatartás előmozdítása a szervezeten belül.⁸ Példaként említhető továbbá az a holland szakirodalom, amely a következők szerint definiálja az integritásmenedzsmentet: „*a szervezet következetes (rendszerszerű) erőfeszítése, amely az integritás előmozdítására irányul.*”⁹ Az imént felsorolt szakirodalmi meghatározásokban közös az, hogy a leírtak alapján az integritást tudatosan felépített és fenntartott ösztönzők, eljárások és kultúra útján megvalósítandó működési minőségként fogják fel.

Fontos megemlíteni az integritásmenedzsment compliance menedzsmenttel való viszonyát, melyek nem azonos fogalmak. Gazdaság- és szervezéstudományi megközelítés alapján a compliance menedzsment kifejezés alatt azon folyamatok összességét értjük, amelyek célja, hogy biztosítékot nyújtson a szabályszerű, eredményes és hatékony működés, valamint a megbízható beszámoló elérésére.¹⁰ Jogi szempontból compliance szűkebb értelemben elsősorban a normatív előírásoknak, a hatósági elvárásoknak és a belső normáknak való megfelelés biztosítását jelenti, tágabb értelemben azonban a szervezet kockázatalapú irányítási- és kontrollmechanizmusainak

---

⁶ International Organization for Standardization. *ISO 37301:2021 Compliance Management Systems – Requirements with Guidance for Use*. Geneva: ISO, 2021.

⁷ Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) (2009): *Towards a Sound Integrity Framework: Instruments, Processes, Structures, and Conditions for Implementation*, Paris.

⁸ Kaptein, Muel (2015): The Effectiveness of Ethics Programs: The Role of Scope, Composition, and Sequence. *Journal of Business Ethics*, Vol. 132., No. 2., 415–431.

⁹ Huberts, Leo W. J. C. – Hoekstra, Alain (ed.) (2016): *Integrity Management in the Public Sector: The Dutch Approach*. BIOS, The Hague.

¹⁰ Benedek Petra (2019): *Compliance menedzsment a szolgáltatási szektorban*. PhD értekezés. Budapest. Elérhető: <https://repozitorium.omikk.bme.hu/items/5ce282c6-2a0e-4218-8062-4ff035d67646> (letöltés dátuma: 2026. április 30.).

összességét is magában foglalhatja. Ehhez képest az integritásmenedzsment a szervezet értékalapú és felelős működésének előmozdítására irányul és nem csupán a normasértések elkerülését, hanem a deklarált célokkal és alapelvekkel összhangban álló működést célozza. E megközelítésben a compliance az integritás intézményesített minimumszintjeként is értelmezhető, míg az integritás a szervezet magasabb rendű működési minőségét fejezheti ki.¹¹ Az integritásmenedzsment tehát a compliance-rendszereknél tágabb, értékorientált governance-modellként is felfogható.

A jog fejlődése egyre inkább az integritásmenedzsment elemeinek normatív internalizálása irányába mutat. A belső kontrollrendszerek, a visszaélés-bejelentési csatornák, a kockázatkezelési rendszerek, a vezetői felelősségi sztenderdek vagy az etikai szabályzatok ma már számos esetben nem pusztán önkéntes vállalások, hanem jogilag releváns, esetenként kötelező intézmények. Mindezek arra utalnak, hogy az integritásmenedzsment mára szétfeszíti a tisztán menedzsmenttudományi kereteket, és fokozatosan a jog által is értékelt, részben kikényszeríthető szervezeti sztenderddé válik. Ez különös jelentőséggel bír annak vizsgálata során, hogy beszélhetünk-e önálló „integritási jogról”, vagy csupán több jogágot átható integritáskövetelmények rendszeréről.

3. Az integritási jog tárgya

Az értelmezési keret felállítását és a menedzsment szempontú megközelítés lényegi részének áttekintését követően azt szükséges vizsgálni, hogy az integritás értelmezhető-e jogi fogalomként vagy egy menedzsment kifejezés, amely jogi szempontból relevanciával bír.

Az önálló jogágak egyik klasszikus ismérve az elkülönült szabályozási tárgy. Ennek megfelelően az integritási jog önállóságának vizsgálata során elsőként azt szükséges tisztázni, hogy milyen társadalmi viszonyok képezhetik a terület tárgyát. Kiindulópontként lehet tekinteni arra, hogy az integritási jog tárgya nem maga az integritás, mint absztrakt erkölcsi érték vagy filozófiai jelenség. A jog alapvetően nem közvetlenül értékeket szabályoz, hanem azok társadalmilag releváns megnyilvánulásait, illetve sérelmének eseteit rendezi. Ebből következően az integritási jog tárgya azon (a) szervezetek, (b) aktusok és (c) állapotok összességeként határozható meg, melyek a szervezet integritásának fennállására, sérelmére vagy helyreállítására gyakorolnak hatást.

Az integritási jog tárgya elsőként a szervezetek szintjén ragadható meg. Ide sorolhatók mindazon szervezetek által alkalmazott megoldások, melyek a megfelelő működés biztosítását szolgálják, különösen a belső

---

¹¹ Paine, Lynn S. (2023): Managing for Organizational Integrity. *Harvard Business Review*, Vol. 72., No. 2., 106–117., Fuerst, Michael J. – Lütge, Christoph (2023): The Conception of Organizational Integrity. *Journal of Business Ethics*, Vol. 32., No. 1., 25–33.

kontrollrendszerek, a felügyeleti mechanizmusok, kockázatkezelési módszerek, visszaélés-bejelentési csatornák, etikai és magatartási kódexek. Megjegyzendő, hogy a nemzetközi sztenderdek – például a COSO keretrendszere és az OECD integritásmodellje – szintén hangsúlyozzák a szervezeti infrastruktúra jelentőségét.

Másodsorban az integritási jog tárgyát a szervezeti működéshez kapcsolódó aktusok képezik. E körbe tartoznak mindazon cselekmények vagy mulasztások, melyek az integritás érvényesülését célozzák vagy éppen annak sérelméhez vezetnek. Ehhez tartozhat többek között bármely korrupciós bűncselekmény elkövetése, egy összeférhetetlenségi helyzet eltitkolása, döntéshozatal tisztaságának megsértése, félrevezetés vagy vezetői felügyeleti kötelezettség elmulasztása. Az ilyen típusú magatartások tanúsításának következménye, hogy megbontják a szervezet kitűzött céljai, illetve rögzített normái és a tényleges működés közötti koherenciát.

Harmadsorban az integritási jog tárgyát képezhetik azok a kockázati állapotok is, melyekre ugyan még nem alkalmazandóak a jogsértésre reagáló szabályok, de magában foglalja a visszaélésgyanús eseményeket, illetve a szervezeti sebezhetőségeket, például kontroll hiánya, nem átlátható döntéshozatali szisztéma, bejelentési csatornák hiánya, ellenőrizetlen összeférhetetlenségi kitettség. Az integritás tárgya ebből a szempontból inkább preventív jellegű, hiszen a szervezeteket arra kötelezi, hogy ezeket a helyzeteket mielőbb felismerje és kezelje.

Az integritási jog tárgya a gyakorlatban más-más módon jelenik meg a köz- és magánszférában. A közszférában elsődlegesen a közpénzek tisztességes kezelése, a pártatlan közhatalmi döntéshozatal, a korrupció megelőzése és az elszámoltathatóság biztosítása áll előtérben. A magánszférában ezzel szemben a vállalatirányítás megbízhatósága, a tulajdonosi és stakeholder-érdekek védelme, a piaci tisztesség, valamint a szervezeten belüli kontrollok és felelősségi rendszer gyakorlati érvényesülése kap nagyobb hangsúlyt. Ami a konkrét előírásokat illeti, a közszférára vonatkozó alapvető integritási követelmények között az államigazgatási szervek integritásirányítási rendszeréről és az érdekérvényesítők fogadásának rendjéről szóló 50/2013. (II. 25.) Korm. rendeletet, a költségvetési szervek belső kontrollrendszeréről és belső ellenőrzéséről szóló 370/2011. (XII. 31.) Korm. rendeletet, valamint a köztulajdonban álló gazdasági társaságok belső kontrollrendszeréről szóló 339/2019. (XII. 23.) Korm. rendeletet érdemes kiemelni. Ezek a jogszabályok rögzítik a költségvetési szervek és a köztulajdonban álló gazdasági társaságok integritásirányítási, illetve kockázati- és kontrollrendszer felállításával és üzemeltetésével kapcsolatos elvárásokat, valamint a kapcsolódó személyek feladat- és felelősségi körét.

Az integritás tárgyköréhez kapcsolódó kötelező belső csatorna (whistleblowing) létrehozásáról és fenntartásáról szintén külön törvény

rendelkezik,¹² melynek lényege a bejelentések megtételének és nyilvánosságra hozatalok támogatása annak érdekében, hogy a normák megsértésének hatékony felderítése, kivizsgálása biztosított legyen, valamint az esetleges további intézkedések megtételéhez kellő információ álljon rendelkezésre. Ezen EU-s irányelv alapján átültetett hazai előírások nem kizárólag állami, hanem bizonyos magánszektorba tartozó szervezetek esetében is kötelező jelleggel alkalmazandóak.¹³

Jogi szempontból elemezni szükséges azt is, hogy az elvárható gondosság miként jelenik meg a gyakorlatban a jogi személy irányítása során, azaz a vezető tisztségviselőtől ténylegesen számonkérhető-e többek között a belső szabályzatok és eljárásrendek megléte, az integritás kontrollok beépítése és végrehajtása, kockázatkezelési rendszer felállítása és üzemeltetése, visszaélés-bejelentési csatornák működtetése, felügyeleti és monitoring mechanizmusok alkalmazása tekintetében. A Caremark-doktrína értelmében a vezetői felelősségi mulasztás az angolszász jogrendszerben bizonyosan a felelősségre vonás alapja lehet, ha bebizonyosodik a megfelelő kontrollrendszer hiánya.¹⁴ Ehhez képest Magyarországon (a kontinentális jog érvényesülése alapján) kevésbé meghatározó a precedensjog kötelező ereje,¹⁵ ugyanakkor a jogazda gondossága (*diligentia boni patrisfamilias*) a polgári jogban, így a vállalatirányításban is alapvető elvi mérce, amely a gondos, felelősségteljes és előrelátó magatartást követeli meg a társaság vezető tisztségviselőitől. Ez a szemlélet biztosítja, hogy a vállalatvezetés ne csak rövidtávú profitszerzésre törekedjen, hanem a cég - hosszú távú - fenntarthatóságát és a vállalati értékek megőrzését tartsa szem előtt. Ez megnyilvánul többek között abban, hogy a gazdasági társaság „korlátolt felelőssége” sem jelent korlátlan védelmet, hiszen ez nem abszolút. A korlátolt felelősség elvének áttörését jelenti, ha bizonyos esetekben az ügyvezető a cég tartozásaiért saját vagyonával is felel, ezért e földrajzi területen a vállalatirányítás tekintetében a gondossági kötelezettség magában foglal integritási kötelezettséget is. Ezt támasztja alá a jogi személlyel szemben alkalmazható büntetőjogi intézkedésekről szóló 2001. évi CIV. törvény is,

¹² 2023. évi XXV. törvény a panaszokról, a közérdekű bejelentésekről, valamint a visszaélések bejelentésével összefüggő szabályokról.

¹³ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/1937 irányelve (2019. október 23.) az uniós jog megsértését bejelentő személyek védelméről, HL L 305., 2019.11.26., 17–56.

¹⁴ Arlen, Jennifer (2025): Directors' Caremark Liability for Fraudulent Disclosures to Customers About the Company's Cybersecurity: SolarWinds Reconsidered. *Journal of Corporation Law*, Vol. 50., No. 3., 1141–1176. A Caremark-doktrína a delaware-i vállalati jog egyik alapvető precedense, amely a vállalati igazgatók felelősségét rögzíti a jogi és megfelelési (compliance) kockázatok felügyeletében. A doktrína értelmében a vezetőknek kötelességük olyan belső ellenőrzési rendszereket kialakítani, amelyek biztosítják a törvények betartását, különben személyes felelősségre vonhatók a felügyelet elmulasztása miatt.

¹⁵ Szerletics Antal: „Jogcsalád.” In: Nemzeti Közszerződési Egyetem *Közszolgálati Online Lexikon*. Nemzeti Közszerződési Egyetem Elérhető: <https://lexikon.uni-nke.hu/szocikk/jogcsalad/> (letöltés dátuma: 2026. április 28.).

amelynek rendelkezései – kevésbé implicit jelleggel – például korrupciós bűncselekmény elkövetése, illetve irányítási vagy ellenőrzési kötelezettség szándékos nem teljesítése esetében alkalmazhatóak. Ennek értelmében a büntetőjog közvetett módon elismeri a szervezeti integritás relevanciáját, amikor a kontrollhiányt jogi szempontból értékeli, melynek megvalósulása a megelőző kontrollok hiányának, a szervezeti felügyelet gyakorlása elmulasztásának megállapításában, a compliance-programok meglétében és érdemi végrehajtásában, illetve a felelősséget enyhítő és súlyosbító szervezeti körülmények értékelésében érhető tetten. Következésképpen sok esetben nem pusztán integritáshiányról, hanem a kontrollok végre nem hajtásáról, illetve a kontrollok nem megfelelő végrehajtásáról (control failure) beszélhetünk.

Az integritást érdemes megvizsgálni a hatósági gyakorlat oldaláról is. Az Integritás Hatóság autonóm államigazgatási szerv, amely az európai uniós költségvetési források felhasználásával összefüggésben többek között integritáskockázat-értékelési gyakorlatot folytat, évente elemző integritásjelentést készít, évente és eseti jelleggel ajánlásokat ad ki, illetve vizsgálati és ellenőrzési tevékenységet végez.¹⁶ A jogszabály értelmezése alapján az integritás szabályozási célként és kontrollként is megjelenik, ami alátámasztja az integritás összetettségét.

Mindez arra utal, hogy az integritási jog tárgya horizontális jellegű, köz- és magánszférát is átfogó módon jelenik meg, nem egyetlen klasszikus jogviszonyban ragadható meg, hanem azon szervezetek, aktusok és kockázati állapotok összességében, melyek a szervezet jogszerű, felelős és koherens működését biztosítják. Az integritási jog tárgya ezért kifejezetten funkcionális jellegű, a visszaélések megelőzésére, a szervezeti megbízhatóság fenntartására és a legitim működés biztosítására irányul. A fentebb írt elemzés alapvetően az integritási jog körülhatárolását, és tartalmának értékelését célozta, melynek segítségével már érdemben vizsgálható az önállósodása is. E fejezet tanulsága szerint az integritási jog tárgya a szervezeti megbízhatóság jogilag értékelhető feltételrendszere.

4. Az integritási jog önállósága

Az integritási jog önálló jogterületként való értékelése során elsőként azt szükséges rögzíteni, hogy valamely szabályozási terület jogági autonómiája rendszerint több szempont együttes vizsgálata alapján ítéltető meg. Egyes definíciók szerint a jogrendszerben egy-egy nagyobb törvénycsoportok (normatív aktusok) együttese külön jogághoz tartozónak tekinthető, ha a tárgykör és a szabályozási módszer jól definiált és saját jogi doktrínával

---

¹⁶ 2022. évi XXVII. törvény az európai uniós költségvetési források felhasználásának ellenőrzéséről 5. § (1)–(3) bek.

rendelkezik. A hazai jogelméleti szakirodalomban hangsúlyosan jelenik meg az az álláspont, hogy valamely szabályegyüttes akkor minősülhet önálló jogágnak, ha egyrészt a normák kellően homogén társadalmi viszonyokra vonatkoznak, másrészt az adott területre jellemző, specifikus szabályozási módszerrel rendelkezik.¹⁷ Amellett, hogy a homogén társadalmi viszonyok meghatározása szinte lehetetlen,¹⁸ jelenleg nem is azonosítható egy egységes, mindenki által elfogadott kritériumrendszer, amelynek teljesítésével egy terület jogágnak nevezhető lenne.¹⁹

A fentiek alapján egy egyedi szempontrendszert érdemes alkalmazni, mely mentén az önállóság értékelhető, nevezetesen (a) a szabályozási tárgykör elkülönülése, (b) a sajátos szabályozási módszer alkalmazása, (c) a saját alapelvek és intézmények érvényesülése, (d) normatív autonómia és (e) tudományos autonómia megléte. Az integritási jog önállósodásának kérdése nem kizárólag formális jogforrási, hanem funkcionális és dogmatikai megközelítésben vizsgálható.

A szabályozási tárgykör tekintetében a többi területtől való elhatárolása azért bír kiemelt jelentőséggel, mert ennek hiányában önállósodásról sem beszélhetünk. Csakúgy, ahogy a munkajog vagy a versenyjog területén a munkajogi, illetve a versenyjogi szabályok azonosíthatóak, úgy felmerül kérdésként, hogy az integritási jog vonatkozásában mennyire tekinthetők más jogágaktól függetlennek az előző fejezetben felsorolt jogszabályok.

Az egyedi szabályozási módszer alkalmazása megnyilvánulhat abban, hogy általános tulajdonságokra a jogalkotó a norma megszövegezése, illetve elfogadása esetén figyelemmel van, így például a polgári jog mellérendeltségi és diszpozitív, vagy a közigazgatási jog alá-fölérendeltségi és kógens jellemzőire. Ebből kiindulva az integritás-szabályozás nem elsősorban represszív (jogsértés után megtorlást célzó), hanem *ex ante* logikájú. Elsődleges fókusz a jogellenes magatartások megelőzésére, a szervezeti sérülékenységek csökkentésére, illetve a kontrollkörnyezet kialakítására és fenntartására terjed ki. Sajátosságként tekinthetünk arra, hogy a kapcsolódó jogszabályok alapvetően nem tilalmat állítanak, hanem olyan szervezeti kötelezettségeket telepítenek a jogi norma címzettjeire, melyekkel további aktív (tevételes) magatartás tanúsítását írja elő számukra (például a belső kontrollrendszerek felállítása és üzemeltetése, kockázatalapú működésre való áttérés, visszaélés-bejelentési rendszer kialakítása, összeférhetetlenség megelőzése, illetve

¹⁷ Szigeti Péter – Takács Péter (2004): *A jog- és államelmélet alapvonalai*. Napvilág Kiadó, Budapest, 131.

¹⁸ Vétesy, László (2020): „The Theoretical and Legal Foundation of Beach Law: Challenges of Categorisation – Establishing a New Branch of Law.” In: Kovács Éva Margit (szerk.): *Ünnepi kötet a 65 éves Imre Miklós tiszteletére*. Ludovika Egyetemi Kiadó, Budapest, 425–442.

¹⁹ Vétesy, László (2007): „The Place and Theory of Banking Law – Or Arising of a New Branch of Law: Law of Financial Industries.” *Collega*, Vol. 9., No. 2., 1–9.

kezelése. Ezt egészíti ki a jogi személlyel szemben alkalmazható büntetőjogi intézkedésekről szóló 2001. évi CIV. törvény, amely a jogi személlyel szemben alkalmazandó intézkedéseket sorolja fel. Fontos kiemelni azt is, hogy a szabályozás során kockázatalapú szemlélet érvényesül, így konkrét jogsértésre való reagálás helyett sebezhetőségek, kitettségek, illetve visszaélés gyanús események kezelését célozza.

Saját alapelvek képezik egy jogághoz tartozó egységek dogmatikai magját, melyek rendszert képezve utalhatnak arra, hogy az integritási jog jogági jellege erősödik. Ilyen elvi tételek között kiemelendő az elszámoltathatósági háromszög (accountability triangle) a közigazgatási és szervezeti kontroll alapköve, amely három egymást feltételező pillérre épül, nevezetesen a hatáskörre (felhatalmazás), a felelősségre és a számonkérésre (elszámoltatásra), amely szemlélet a szervezeti kultúrába építendő be, biztosítva ezzel azt, hogy a forprofit vállalatok és állami szervezetek etikus módon működjenek.²⁰ Legalább ugyanekkora jelentősége van a három védelmi vonal elvi tételének is. Ennek lényege, hogy az első vonal szintjén jellemzően azok a szervezeti egységek találhatók, amelyek megvalósítják az operatív kontrolltevékenységeket a maguk munkavégzésének ellenőrzése céljából, a második vonal szintjén általában a compliance helyezkedik el, végül a harmadik vonal szintje a belső ellenőrzést foglalja magában. A védelmi vonalak közösen, egymással együttműködve segítik elő a szervezet által felállított célok megvalósulását, az elv- és értékalapú megközelítés alkalmazását, a szervezet egyéni prioritásaival összhangban lévő intézkedések megtételét, valamint a megfelelő kockázatmenedzsment kiépítését, amelynek megkérdőjelezhetetlen szerepe van az értékteremtésben is. A saját intézményrendszer megléte azért döntő, mert ennek hiányában az integritási jog más jogág(ak)tól kölcsönözheti az intézményi infrastruktúrát. Az egyes szervezetek – önszántukból vagy normatív előírásoknak való megfelelés miatt – integritásirányítási rendszereket alakítanak ki, compliance funkciókat működtetnek, bejelentővédelmi mechanizmusokat dolgoznak ki, integritási tanácsadókat foglalkoztatnak, belső kontrollokat vezetnek be és hajtának végre.

A normatív autonómia relevanciája szintén kritikus, hiszen nem közömbös annak megítélése, hogy széttagolt normákat szükséges összeolvasni, vagy egy elkülönült normarendszert lehet alapul venni. Az előző fejezetben foglaltak alapján erre a Ptk. vezetői felelősséggel kapcsolatos rendelkezései, és külön jogszabály a büntetőjogi intézkedések alkalmazásáról szóló előírásai, valamint a közszféraszervezetek integritására vonatkozó normatív szabályok,²¹ továbbá az OECD, COSO és egyéb EU sztenderdek irányadóak. Az egyedi jelleg abban

²⁰ Ld. bővebben: Bottyán, Béla (2025): „A compliance paradigmája.” *Pro Publico Bono – Magyar Közigazgatás*, 13. évf., 2. sz., 97–112.

²¹ 370/2011. (XII. 31.) Korm. rendelet a költségvetési szervek belső kontrollrendszeréről és belső ellenőrzéséről és a 339/2019. (XII. 23.) Korm. rendelet a köztulajdonban álló gazdasági társaságok belső kontrollrendszeréről.

érhető tetten, hogy kötelező érvényű előírások több jogszabályban találhatók meg, melyek alapvetően gyengébb autonómiát feltételeznek, ugyanakkor a soft law-hoz tartozó normák száma jelentősnek mondható. A jogszabályok jellemzően nem egy-egy kontroll-listát tartalmaznak, hanem keretrendszerek felállítását követelik meg a jogalanyoktól és elvárják annak tartalommal való feltöltését a saját szervezeti igényeiknek és körülményeiknek megfelelően.

Egyes tudományterületek képviselői szerint a tudományos autonómia a felsorolt ismérvek közül talán a legfontosabb. Az integritási jogot vizsgálva nem szétszórt diskurzus, hanem összefüggő szakirodalmi korpusz rajzolódik ki. A témában megjelent művek elemzik többek között a szervezeti integritást, a közsféra integritását (public integrity), az integritásmenedzsmentet, az integritásrendszereket, az integritás és a compliance kapcsolatát is. A szerzők között meg lehet említeni Lynn Paine-t, Michael Fuerst-et, Kirby-t, D'Alterio-t, Hoekstra-t, Huberts-et és Maesschalck-ot, illetve az OECD-t, valamint a COSO-t. Azonosítható továbbá egy olyan fogalmi készlet, amely túlmutat egy általános szóhasználaton, egészben vagy részben önálló terminológiának tekinthető. Ide tartozhatnak a szervezeti integritás, az integritásmenedzsment, az integritásrendszer, az integritás kockázatok, az integritás kontrollok, a kontrollkörnyezet vagy a „*tone at the top*” kifejezések. A tudományos intézményesülést támasztja alá, hogy az egyetemi oktatásban mind hazai, mind nemzetközi szinten akkreditált képzések keretében oktatják például a Public Integrity, az Integrity and Anti-Corruption, a Compliance and Ethics, illetve a Corporate Integrity megnevezésű tantárgyakat. A forrásokat illetően önálló, integritás, illetve integritási jog címmel megjelent anyagok tankönyvi rendszere még nem kiforrott, de kézikönyvi és handbook-irodalom már szélesebb körben elterjedt. A fentiek alapján integritási jog, mint diszciplína kialakulása nem állapítható meg, inkább a governance studies, a compliance studies, illetve a public integrity studies metszetében fejlődő szub-diszciplínaként lehet rá tekinteni.

Összegezve az egyedi szempontrendszer alkalmazását, annak eredménye a következők szerint foglalható össze.

1. táblázat

Az integritási jog önállósága

Vizsgálati szempont	Értékelés	Indokolás
Szabályozási tárgy elkülönülése	részlegesen fennáll	szervezeti működésre, kontrollokra, integritási kockázatokra irányul
Sajátos szabályozási módszer	jelentős mértékben fennáll	preventív, kockázatalapú, hibrid szabályozás
Saját alapelvek és intézmények	fennáll	transzparencia, elszámoltathatóság, kontrollrendszerek
Normatív autonómia	korlátozott	több jogágban szétszórt normák
Tudományos autonómia	kialakulóban	önálló szakirodalom és terminológia fejlődik

Forrás: saját szerkesztés

A vizsgált ismérvek alapján jelenleg nem rendelkezik egységes kodifikációval, normái több jogágban szétszórta találhatók meg, és dogmatikai rendszere sem teljesen kiforrott. Ugyanakkor önálló szabályozási tárgya részben azonosítható, sajátos regulációs módszerekkel rendelkezik, intézményesült szervezeti megoldásokat alkalmaz, valamint folyamatosan növekvő tudományos háttérrel bír. Mindezen körülmények arra utalnak, hogy az integritási jog leginkább egy keresztmetszeti, önállósodó jogterületként írható le, amely más jogágak működését is képes áthatni szervezeti és működési sztemderdek felállítása útján.

Ennélfogva az integritási jogra jelenlegi fejlettségi fokán nem lehet önálló klasszikus jogágként tekinteni, hanem olyan fejlődő normatív mezőre, amely a jövőben további dogmatikai elkülönülés irányába mozdulhat el.

***

A tanulmány célja annak vizsgálata volt, hogy az integritás értelmezhető-e, illetve értékelhető-e önálló jogágként, valamint beszélhetünk-e az integritási jog létezéséről. A vizsgálat alapját a fogalmi és dogmatikai alapvetések, az integritásmenedzsment rendszere, a szabályozási tárgy azonosíthatósága, valamint az önállósodás ismérvei képezték.

A fogalmi elemzés rámutatott arra, hogy az integritás egyszerre értelmezhető erkölcsi minőségként, szervezeti működési jellemzőként és jogilag releváns normatív sztemderdként. A nemzetközi szakirodalom és sztemderdek (különösen az OECD és a COSO keretrendszerei) egyértelműen azt támasztják alá, hogy az integritás a jog számára elsősorban szervezeti működési és magatartási mérceként ragadható meg.

Az integritásmenedzsment vizsgálata alapján megállapítható, hogy az integritás nem pusztán konkrét szervezeti mechanizmusokban (belső kontrollrendszerekben, kockázatkezelési megoldásokban, visszaélés-bejelentési rendszerekben és vezetői felelősségi sztemderdekben) képvisel értéket, hanem maga is értéket hordoz. A szervezetek által alkalmazott megoldások egyre gyakrabban válnak jogilag releváns, esetenként kötelező intézményekké, ami az integritás és a jog közötti fokozódó konvergenciára utal.

A szabályozási tárgy vizsgálata során az a következtetés vonható le, hogy az integritási jog nem egy adott klasszikus jogviszonyt szabályoz, hanem a szervezetek működésének minőségére irányul. Tárgya azon eljárások, magatartások és kockázati állapotok összessége, melyek a szervezet jogszerű, felelős és célok szerinti működését biztosítják. Ennek értelmében az integritási jog tárgy funkcionális jellegű, és több jogágot átfogó módon jelenik meg.

Az önállósodás kérdésének elemzése alapján arra a következtetésre lehet jutni, hogy az integritási jog jelenlegi fejlettségi fokán nem tekinthető klasszikus jogágnak. A kapcsolódó normák több jogterületen szétszórta találhatók meg, és dogmatikai rendszere sem teljesen kiforrott. Ugyanakkor

számos olyan ismérvvvel bír, melyek együttesen az önállósodás irányába mutatnak. Önálló szabályozási tárgya részben azonosítható, sajátos – preventív, kockázatalapú és hibrid – szabályozási módszerekkel rendelkezik, intézményesült szervezeti megoldásokat alkalmaz, valamint növekvő tudományos és gyakorlati háttérrel rendelkezik.

Mindezek alapján az integritási jog leginkább keresztszakterület, egyre autonómabbá váló jogterületként írható le, amely nem egyetlen jogág keretei között helyezkedik el, hanem több jogág működését átható, ún. metajogi jellegű rendszert alkot. Az integritás e felfogásban a jog által egyre inkább elismert és részben kikényszeríthető szervezeti követelmény.

A jövőre nézve nem zárható ki, hogy az integritáskövetelmények további szigorítása, az uniós és nemzetközi megfelelési normák teljesítésének szükségessége, valamint a szervezeti felelősségi rendszerek fejlődése az integritási jog dogmatikai elkülönülését tovább erősíti. Ennek eredményeként a jelenleg széttagolt normák idővel egy koherensebb szabályozási egységbe rendeződhetnek.

Források jegyzéke:

- Arlen, Jennifer (2025): „Directors’ Caremark Liability for Fraudulent Disclosures to Customers About the Company’s Cybersecurity: SolarWinds Reconsidered.” *Journal of Corporation Law*, Vol. 50., No. 3., 1141–1176.
- Benedek Petra (2019): *Compliance menedzsment a szolgáltatási szektorban*. PhD értekezés. Budapest. Elérhető: <https://repozitorium.omikk.bme.hu/items/5ce282c6-2a0e-4218-8062-4ff035d67646> (letöltés dátuma: 2026. április 30.).
- Bottyán, Béla (2025): „A compliance paradigmája.” *Pro Publico Bono – Magyar Közigazgatás*, 13. évf., 2. sz., 97–112.
- D’Alterio, Elisa (2017): The Integrity of the Public Sector and Controls. *International Journal of Constitutional Law*, Vol. 15., No. 1., 1013–1038.
- Fuerst, Michael J. - Lütge, Christoph (2023): The Conception of Organizational Integrity. *Journal of Business Ethics*, Vol. 32., No. 1., 25–33.
- Huberts, Leo W. J. C. – Hoekstra, Alain (ed.) (2016): *Integrity Management in the Public Sector: The Dutch Approach*. BIOS, The Hague.
- Kaptein, Muel (2015): The Effectiveness of Ethics Programs: The Role of Scope, Composition, and Sequence. *Journal of Business Ethics*, Vol. 132., No. 2., 415–431.

- Kirby, Nikolas (2021): An ‘Institution-First’ Conception of Public Integrity. *British Journal of Political Science*, Vol. 51. No. 4., 1620–1637.
- Paine, Lynn S. (2023): Managing for Organizational Integrity. *Harvard Business Review*, Vol. 72., No. 2., 106–117.
- Pulay Gyula (2014): A korrupció megelőzése a szervezeti integritás megerősítése által. *Pénzügyi Szemle*, 59. évf., 2. sz., 151-166.
- Szerletics Antal: „Jogcsalád.” In: Nemzeti Közszerológati Egyetem *Közszerológati Online Lexikon*. Nemzeti Közszerológati Egyetem, Budapest. Elérhető: <https://lexikon.uni-nke.hu/szocikk/jogcsalad/>. (letöltés dátuma: 2026. április 28.).
- Szigeti Péter – Takács Péter (2004): *A jog- és államelmélet alapvonalai*. Napvilág Kiadó, Budapest.
- Vértesy, László (2007): „The Place and Theory of Banking Law – Or Arising of a New Branch of Law: Law of Financial Industries.” *Collega*, Vol. 9., No. 2., 1-9.
- Vértesy, László (2020): „The Theoretical and Legal Foundation of Beach Law: Challenges of Categorisation – Establishing a New Branch of Law.” In: Kovács Éva Margit (szerk.): *Ünnepi kötet a 65 éves Imre Miklós tiszteletére*. Ludovika Egyetemi Kiadó, Budapest, 425-442.
- Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/1937 irányelve (2019. október 23.) az uniós jog megsértését bejelentő személyek védelméről, HL L 305., 2019.11.26., 17-56.
- 2022. évi XXVII. törvény az európai uniós költségvetési források felhasználásának ellenőrzéséről.
- 2023. évi XXV. törvény a panaszokról, a közérdekű bejelentésekről, valamint a visszaélések bejelentésével összefüggő szabályokról.
- 370/2011. (XII. 31.) Korm. rendelet a költségvetési szervek belső kontrollrendszeréről és belső ellenőrzéséről.
- 339/2019. (XII. 23.) Korm. rendelet a köztulajdonban álló gazdasági társaságok belső kontrollrendszeréről.
- Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO): *Internal Control – Integrated Framework. Executive Summary*. Durham, NC, 2013. Elérhető: <https://www.coso.org/guidance-on-ic> (letöltés dátuma: 2026. július 7.).
- International Organization for Standardization. *ISO 37301:2021 Compliance Management Systems - Requirements with Guidance for Use*. Geneva: ISO, 2021.
- Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) (2009): *Towards a Sound Integrity Framework: Instruments, Processes, Structures, and Conditions for Implementation*, Paris

CSÁBÍTÓ PÉNZÜGYI AJÁNLATOK: HAZÁRDJÁTÉK VAGY BIZTONSÁGOS BEFEKTETÉS?*

Hernádi Ákos Péter¹

A telekommunikáció és a közösségi médiafelületek rohamos fejlődésével, egyre több információ és reklám jut el hozzánk. Ebből az információ áramlásból a pénzügyi piacok is kiveszik a részüket. Folyamatosan bővülnek a befektetési lehetőségek, de ezzel együtt „felbukkanhatnak olyan csábító pénzügyi ajánlatok is, amelyek látszólag könnyű és gyors meggazdagodást ígérnek, de valójában hamisak és veszélyesek.”²

Szinte minden emberben benne van a vágy, hogy rövid idő alatt gazdag legyen és ezért gyakran gondolkodás nélkül elfogadnak jól hangzó pénzügyi ajánlatokat, vagy belevágnak kockázatos befektetésekre. Vajon mit tehetünk azért, hogy ne váljunk károsulttá, a pénzügyi befektetéseink eredménye az anyagi biztonság és ne a bizonytalanság legyen. Összehasonlítjuk a kockázatos és a biztonságos befektetést. Továbbá megvizsgáljuk mit tehet a fogyasztóvédelem és mi lehetne a helyes megoldás. Jelen tanulmány e problémakör megvilágításához kíván néhány szempontot adni.

1. Kockázatos befektetés vagy pénzügyi csalás

A jól hangzó pénzügyi ajánlatok között gyakoriak a szándékos pénzügyi csalások, amelyeket nehéz megkülönböztetni a „csak” kockázatos befektetésektől. Nagyon fontos azonban, hogy a két kategóriát elkülönítsük egymástól. Egy tisztességes, de kockázatos pénzügyi befektetés esetében pontos tájékoztatást kapunk a portfóliók összetételéről és a kockázati tényezőkről. A kockázatos befektetés több lábon áll, magunk választhatjuk meg a kockázat mértékét, miből legyen több a portfólióban - magas, de bizonytalan hozamú részvényekből, vagy alacsonyabb, de garantált hozamú kötvényekből - valamint a kockázati tényezőkről pontos képet kaphatunk.³

Ezzel szemben a pénzügyi csalásoknál jellemző a kevés információ és az ellenőrizhetetlen befektetés, valamint a kirívóan magas hozam garanciák nélkül. Az áldozatok jellemzően megpróbálnak kellő körültekintéssel eljárni, de az

---

* DOI 10.21867/KjK/2026.2.8.

¹ Dr. Hernádi Ákos Péter, fogyasztóvédelmi szakjogász

² Pénzügyi Navigátor: *Óvatosan a csábító pénzügyi ajánlatokkal*, elérhető: <https://www.mnb.hu/fogyasztovedelem/sok-kicsi-sokra-megy/ovatosan-a-csabito-penzugyi-ajanlatokkal> (letöltés dátuma: 2026. május 14.)

³ Bankmonitor.hu (2021): *Kockázatos befektetések: hogyan reagáljak az első veszteségre?* elérhető: <https://bankmonitor.hu/mediatar/cikk/kockazatos-befektetesek-hogyan-reagaljak-az-elso-vesztesegre/> (letöltés dátuma: 2026. május 14.)

információk hiánya és a tapasztalatlanságuk miatt belekerülnek a szélhámosok csapdájába. Miről ismerhetjük fel a feltehetően csaló ajánlatokat? Például:

- egy csábító pénzügyi ajánlat csak korlátozott ideig elérhető, sürgető vagy agresszív hangvételű;
- egy adott ajánlat csak és kizárólag számunkra érhető el;
- a szolgáltató készpénzben kéri a befektetési összeget.⁴

Sokszor a szélhámosok által létrehozott felületen, az áldozatok követhetik is a pénzünk gyarapodását, sőt újabb befektetéseket is eszközölhetnek és egészen addig nem tűnik fel az átverés, amíg vissza nem szeretnénk kérni a pénzünket.

Felmerül a kérdés: meg kell-e menteni azokat a „szerencsejátékosokat”, akik sejtik a pénzügyi konstrukció nem legális, „pilótajáték” jellegét, de bíznak a szerencséjében és a magas hozam realizálásában? Miért kell segíteni azoknak, akik a magas hozam reményében csak a szerencséjükben bíznak és minden körülmények nélkül kockára teszik az egész vagyonukat? A hazardjátékosok ellentétben a pénzügyi csalás áldozataival, sejtik, vagy sok esetben inkább tudják is, hogy a pénzügyi konstrukció illegális „pilótajáték”, de a magas hozam reményébe vállalják a kockázatot.⁵

A *pilótajáték* (vagy Ponzi-sémák⁶) olyan pénzügyi konstrukciók, amelyekben a hozamokat az új befektetők befizetéséből fedezik, nem pedig valódi nyereségből. Az új befektetők pénzét használják a régi befektetők kifizetésére, így a rendszer fenntartása további újabb befektetők vonzásától függ. Ezek a rendszerek előbb-utóbb összeomlanak, mivel mindennapos nehézségek adódnak az új befektetők megszerzésében. A pilótajátékot el szokták különíteni a piramisjátéktól amelyben a pénzbefizetésen túl még új tagokat is kell toboroznia a résztvevőknek, akik után jutalékot kapnak. Viszont hazánkban a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 412. §-a nem tesz különbséget a pilótajáték és a piramisjáték között, mindkettő szervezői egyformán bűncselekményt követnek el.

Szintén hazardjátéknak számít, az úgynevezett *tőkeáttételes kereskedés*. Egyre több hirdetéssel lehet találkozni, amelyek magas hozammal járó jövedelmet ígérnek a befektetőknek, minimális napi közreműködés mellett. Azaz a befektető a regisztrációs díj befizetése után kap egy kereskedő felületet és a tőkeáttétel keretében egy bizonyos tőkeösszeget lényegében kölcsönben,

⁴ Pénzügyi Navigátor: *Óvatosan a csábító pénzügyi ajánlatokkal*, elérhető: <https://www.mnb.hu/fogyasztovedelem/sok-kicsi-sokra-megy/ovatosan-a-csabito-penzugyi-ajanlatokkal> (letöltés dátuma: 2026. május 14.)

⁵ Horváth Attila - Tátrai Csaba (2023): *Érthetően a befektetésről - Gyakorlati útmutató az anyagi biztonság és bőség megteremtéséhez*, Budapest, Inwestmentors Hungary Kft., 35-40.

⁶ A Ponzi-sémák Charles Ponziról, egy olasz csalóról kapták a nevüket, aki csalárd pénzkereseti rendszeréről vált hírhedtté. Rudolf Dániel (2023): *Tízreket vert át a világ egyik legsikeresebb szélhámosa a piramisjáték atyja*, 2023. május 10. Divány.hu, elérhető: <https://divany.hu/offline/piramis-jatek/> (letöltés dátuma: 2026. május 14.)

amelyet, ha elveszít vissza kell fizetnie. Az ilyen módon keletkező adósságok a befektetőknél a hozam helyett súlyos egzisztenciális problémákat okoz. Ezzel el is érkeztünk a kérdéshez: meg kell-e mentenünk ezeket a befektetőket „szerencsejátékosokat”.

Amikor emberek tudatában vannak a pénzügyi struktúrák illegális, vagy kockázatos mivoltának, és mégis részt vesznek bennük, a kérdés az, hogy mennyire vagyunk felelősek a döntéseikért. Az embereknek alapjoguk, hogy saját pénzügyeikkel kapcsolatban döntéseket hozzanak, még akkor is, ha ezek a döntések nem tűnnek bölcsnek. Az, hogy valaki tudatosan belemegy egy illegális, vagy kockázatos konstrukcióba, az ő döntése, de mivel tudatában vannak a kockázatoknak, ezért a keletkezett veszteségeikért is vállalniuk kell a felelősséget.

2. A biztonságos befektetés

A pénzügyi befektetések világa rengeteg lehetőséget kínál. A biztonságos pénzügyi befektetések iránti kereslet a stabilitás és a kiszámíthatóság iránti vágyunkból fakad. Ebben a részben áttekintjük, hogyan lehet biztonságos befektetéseket végezni, és milyen lehetőségeket érdemes mérlegelni.

Befektetéseink célja általában a vagyoni gyarapodás. Azonban a megfelelő módon történő befektetés nemcsak a hozamról szól, hanem arról is, hogy megvédjük a befektetett tőkénket. A biztonságos befektetések segítenek minimalizálni a kockázatokat, így stabil alapot képeznek anyagi jövőnk számára.⁷ Ez különösen fontos, ha nagyobb céljaink vannak, például egy lakás vásárlása vagy a nyugdíjas évekre való felkészülés. Hogyan tudunk biztonságos befektetést választani?

Az első lépés a személyes pénzügyi helyzetünk és a kockázati toleranciánk megértése. Mennyire vagyunk hajlandók kockáztatni a pénzünkben? Az alacsony kockázatú befektetések általában kevesebb hozammal járnak, míg a magas kockázatú lehetőségek nagyobb nyereséget ígérnek, de nagyobb veszteségeket is hozhatnak. Fontos, hogy világosan lássuk, mennyit tudunk elveszíteni anélkül, hogy az életminőségünket veszélyeztetnénk. Mielőtt bármilyen befektetést eszközölnénk, érdemes tisztán látni a pénzügyi céljainkat. Rövid távra szeretnénk egy kis összeget félretenni, vagy hosszú távú gyarapodásra vágyunk? A céljaink meghatározzák, hogy milyen típusú befektetések jöhetnek számításba.

A gyakorlati tapasztalatok alapján úgy vélem, hogy a legbiztonságosabb pénzügyi befektetések a kötvények és a bankszámlák vagy lekötött betétek.

---

⁷ Csűrös Gabriella (2014): Az Európai Unióhoz kapcsolódó hitelezési, kölcsönnyújtási műveletek, *Közjogi Szemle*, 7. évfolyam, 1. szám, 43-55.

A *kötvények*, különösen az állam által kibocsátott kötvények, az egyik legbiztonságosabb befektetési formák közé tartoznak. A kötvények olyan értékpapírok, amelyeket a kormányok vagy cégek bocsátanak ki, és az ígért hozamot a kötvény lejáratakor vagy periodikusan fizetik vissza. A kötvények általában alacsonyabb hozamot kínálnak, mint a részvények, de a kockázat is minimális. Az állam által kibocsátott kötvények hozama pedig garantált.

Amikor kötvényekbe fektetjük a pénzünket az alábbiakra érdemes ügyelni:

- ellenőrizzük a kötvény minősítéseit (AAA a legjobb),
- figyeljük a hozamokat és a lejáratú időket.
- diverzifikáljunk, ne kössük le minden tőkénket egy kötvényre.

A bankszámlákon történő megtakarítás és a *lekötött betétek* szintén biztonságos lehetőségek. A lekötött betétek esetén a bankszámlánkat meghatározott időre zárolják, cserébe a bank magasabb kamatot kínál. Ezek a befektetések biztosítják a tőkénk biztonságát, hiszen ezek általában a banki garanciákkal védettek.

3. A biztonságos befektetések védelme és garanciái: az OBA és a BEVA

Bár mindkét szervezet a befektetett pénz biztonságát szolgálja, fontos különbséget tenni köztük, mert más-más típusú befektetésekre vonatkoznak.

Az Országos Betétbiztosítási Alap (a továbbiakban: OBA)⁸ elsősorban a *bankbetéteket* védi (így például a folyószámlán lévő pénzt, lekötött betéteket, banki takarékleveleket stb.). A biztosítottság alapfeltétele, hogy a tulajdonos a pénzmosás és terrorizmus finanszírozásának megelőzéséről szóló törvényben meghatározott módon beazonosítható legyen. A betétbiztosítás védelmét élvezik a magyarországi székhelyű bankokban elhelyezett banki betétek lekötéstől függetlenül (betéti okiratok, betétszámla, folyószámla, bankszámla, fizetési számla). Azonban csak az OBA tagintézeteire, azaz a betétet gyűjtő bankokra és lakástakarék-pénztárakra, valamint ezek külföldi fióktelepeire terjed ki, utóbbiakra csak akkor, ha az adott ország jogszabályai ezt lehetővé teszik. Nem terjed ki a védelem, a bankoknál is hozzáférhető olyan megtakarítási formákra, illetve befektetési eszközökre, mint például az önkéntes nyugdíjpénztári megtakarítás, kamatozó részvény, befektetési jegy, valamint a kriptovalutákra.

Abban az esetben fizet az OBA, ha egy bank fizetéseképtelenné válik (magyarán csődbe megy). A betétek tőkéje és kamata után legfeljebb 100 000 eurónak megfelelő forintösszegig fizet kártalanítást betétesenként és bankonként, azonban a törvényben meghatározott feltételek fennállása esetén, amennyiben elkülönített számlán került elhelyezésre a betét, úgy ezt az

---

⁸ Alapításáról az Országos Betétbiztosítási Alap létrehozásáról és működésének részletes szabályairól szóló 1993. Évi XXIV. Törvény rendelkezett. Jelenlegi működéséről a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 2013. Évi CCXXXVII. Törvény X. Fejezete rendelkezik.

összeghatárt meghaladóan, további legfeljebb 50 000 euró összeghatárig is fizethető kártalanítás.⁹ Az általános összeghatárt meghaladó kifizetésre jogosultak azok a természetes személyek, akiknek elkülönített számlán elhelyezett betétje:

- lakáseladás vételárából,
- lakásbérleti jog vagy lakáshasználati jog eladásából származó vételárból,
- munkaviszony megszűnéséhez vagy nyugdíjhoz kapcsolódó juttatásból,
- biztosítási összegből vagy bűncselekmény áldozatainak vagy tévesen elítélteknek járó kártérítésből áll.¹⁰

A kártalanítás általános és speciális esetekre irányadó összeghatárát a törvény euróban állapítja meg, azonban a kifizetés, a kártalanítás kezdő időpontját megelőző napon érvényes MNB devizaárfolyamon átszámítva forintban történik.

A Befektető-védelmi Alap (a továbbiakban: BEVA)¹¹ önálló jogi személy, amely a törvény rendelkezései, valamint saját szabályzatai alapján, tagjai díjbefizetései és egyéb bevételei felhasználásával korlátozott vagyoni biztosítást nyújt abban az esetben, ha valamely tagja a meghatározott ügyfélköveteléseket fedezet hiányában nem képes kiadni, vagyis a letétek kiszolgáltatására vonatkozó kötelezettségét nem tudja teljesíteni. Az értékpapírszámlán tartott eszközöket védi (például részvények, kötvények, befektetési jegyek stb).¹²

Ha felszámolási eljárást kezdeményeznek a BEVA tagja ellen, vagy a bíróság rendeli el a BEVA tag felszámolását, ennek közzétételét követő 15 napon belül a BEVA a kártalanítás lehetőségéről közleményben tájékoztatja az érintett befektetőket, amelyet a honlapján és az MNB által üzemeltetett közzétételi honlapon (www.kozzetetek.hu) is közzé tesz. A közlemény tartalmazza az igényérvényesítés első napját, az igényérvényesítés módját, a kártalanítás megállapításának és kifizetésének szabályait. Természetesen a kártalanítás lehetőségéről a felszámolás alá került társaságnál, a BEVA-nál, illetve az MNB Pénzügyi Fogyasztóvédelmi Központjánál is tájékozódhatnak az érintettek.

Kártalanítás megállapítására kizárólag a befektető kérelme alapján kerül sor. A kérelmet a BEVA által rendszeresített formanyomtatványon kell benyújtani,

⁹ Országos Betétbiztosítási Alap (2024): *Iránytű a betétbiztosításhoz*, elérhető: https://www.oba.hu/wp-content/uploads/2025/01/OBA_iranytu_148.5x210_2024_04.pdf (letöltés dátuma: 2026. május 14.)

¹⁰ Országos Betétbiztosítási Alap honlapja: <https://www.oba.hu/betetvedelem/betetbiztositas/> (letöltés dátuma: 2026. május 14.)

¹¹ Alapításáról az értékpapírok forgalomba hozataláról, a befektetési szolgáltatásokról és az értékpapírtőzsdéről szóló 1996. évi CXI. törvény rendelkezett. Jelenlegi működéséről a tőkepiacról szóló 2001. évi CXX. törvény XXIV. fejezete rendelkezik.

¹² Befektető-védelmi Alap (2018): *Iránytű a befektetések védelméhez*, elérhető: https://bva.hu/wp-content/uploads/2018/10/BEVA_Iranytu_20181010.pdf (letöltés dátuma: 2026. május 14.)

és ehhez mellékelni kell a követelés alapjául szolgáló szerződést is. A kérelmet a befektető az igényérvényesítés első napjától számított egy éven belül terjesztheti elő. Az igényérvényesítés első napja nem lehet később, mint a felszámolást elrendelő végzés közzétételét követő harmincadik nap. Amennyiben ezt akadályoztatás miatt, nem tudta a kérelmező megtenni, a kérelem indokolással együtt az akadály elhárulását követő harminc napon belül terjeszthető elő.

A befektető szerződéssel alátámasztott követelésének és a BEVA tagja által vezetett nyilvántartás adatainak megegyezése esetén, az egyezőség erejéig a BEVA kártalanítást állapít meg. Az alap akkor is fizet, ha a befektető részére kártalanítás a fentiek szerint ugyan nem állapítható meg, viszont követelését jogerős bírósági határozattal igazolja. Ekkor a befektető a határozat jogerőre emelkedését követő kilencven napon belül jelentheti be kártalanítás iránti igényét, amelyhez mellékelnie kell a követelést megalapozó határozatot.

Amennyiben a BEVA tagja nem ismeri el az ügyfél követelését, a befektetőnek a felszámolás elrendelése előtt polgári peres úton, ezt követően pedig a felszámolási eljárás során kell érvényesítenie a követelést ahhoz, hogy kártalanításra jogosult legyen.

A BEVA a kártalanítást pénzben nyújtja. Ha a kártalanítás értékpapír után jár, összege az értékpapírnak a felszámolás kezdő időpontját megelőző száznyolcvan nap átlagárfolyama alapján kerül kiszámításra. Tőzsdei vagy tőzsdén kívüli árfolyam hiányában a kártalanítás alapjául szolgáló árat a Beva igazgatósága állapítja meg, szükség esetén szakértő bevonásával.

A BEVA befektetőnként és a különböző befektetéseket összevontan legfeljebb 100.000 euró összeghatárig fizet kártalanítást. Az euróban meghatározott összeghatárnak forintra történő átszámítása a felszámolás kezdő időpontjának napján érvényes MNB devizaárfolyamon történik. A kártalanítás mértéke egymillió forint összeghatárig száz százalék, egymillió forint összeghatár felett egymillió forint és az egymillió forint felett rész kilencven százaléka.

Fontos ugyanakkor hangsúlyozni, hogy nem fizet a Beva kártalanítást:

- ha a befektetővel szerződő szervezet a szerződés megkötésekor nem volt tagja a BEVA-nak,
- ha a követelés bankbetétén alapul,
- ha a követelés alapja a befektetés értékvesztése,
- ha a befektető a 2001. évi CXX. törvény (Tpt.) szerint kizárt a kártalanításból,
- ha a befektető nem rendelkezik biztosított szerződéssel, illetve követelése nem a BEVA tagjának birtokába került pénz vagy értékpapír kiadására vonatkozik,
- ha a befektető a BEVA-tag nyilvántartásaiban nem szerepel.

Végezetül hangsúlyozandó az is, hogy nem fizethető kártalanítás a jogszabályi feltételek hiányában, kizárólag méltányossági alapon.¹³

4. Mit tehet a fogyasztóvédelem?

Magyarországon a bankok és pénzügyi intézmények legfőbb felügyeleti szerve a Magyar Nemzeti Bank (a továbbiakban: MNB). Az MNB felel a pénzügyi közvetítőrendszer (bankok, biztosítók, pénztárak, tőkepiac) prudenciális felügyeletéért, piacfelügyeletéért és a fogyasztók pénzügyi védelméért. A pénzügyi fogyasztói panaszok esetén az MNB Pénzügyi Fogyasztóvédelmi Központja, illetve a Pénzügyi Békéltető Testület (PBT) járhat el. Megpróbálják biztosítani, hogy a pénzügyi rendszerek megbízhatóan, átláthatóan és törvényesen működjenek. Az MNB- nek ezért folyamatosan figyelnie kell a piaci tevékenységeket, és aktívan keresnie kell a gyanús vagy illegális működési jeleket. Ez magában foglalhatja a pénzügyi jelentések, tranzakciók és az ügyfelek által előterjesztett panaszok elemzését. Ha illegális vagy csalárd tevékenységeket észlelnek, kötelesek beavatkozni, hogy megóvják a fogyasztókat. Ez magában foglalhatja a gyanús pénzügyi intézmények leállítását, a bűnüldöző hatóságok értesítését, valamint a fogyasztók tájékoztatását. A fogyasztóvédelem terén alapvetően kétféle megközelítés létezik, az általános szabályozás és az egyedi védelem.¹⁴

Az *általános szabályozás* a fogyasztók védelmét szolgáló jogi keretet biztosítja. Ez a keret általában tartalmazza azokat a jogszabályokat és irányelveket, amelyek célja a fogyasztói jogok védelme, mint például a termékbiztonság, a tisztességes üzleti gyakorlatok, valamint a fogyasztók tájékoztatása. Az általános szabályozás biztosítja, hogy minden fogyasztó azonos jogokkal rendelkezzen, függetlenül attól, hogy milyen előre nem látható események történnek.

Az *Egyedi védelem* esetén különálló intézkedések és támogatások léphetnek életbe, például állami mentőakciók formájában. Ezek az intézkedések általában akkor jönnek létre, amikor a kialakult helyzet azt követeli meg, hogy a kormány konkrétan beavatkozzon a piacon, hogy megvédje a fogyasztókat egy váratlan krízishelyzetben, mint például természeti katasztrófák, gazdasági válságok vagy más súlyos események bekövetkezése esetén. Ezzel a megközelítéssel a kormány célja, hogy a legnagyobb szükségben lévő fogyasztókat segítse, akár pénzügyi támogatások, akár más típusú segítségnyújtás formájában. A kérdés, hogy a fogyasztók jövőbeni magatartására milyen hatással van, ha az állami mentőakciók ígéretével túlzott kockázatvállalásra ösztönzik őket?

¹³ Befektető-védelmi Alap honlapja, elérhető: <https://bva.hu/hu/befekteto-vedelem/altalanos-informaciok/> (letöltés dátuma: 2026. május 14.)

¹⁴ Vértessy László (2023): A pénzügyi fogyasztóvédelem aktuális kérdései, kihívások a 2020-as években, *Pro Publico Bono – Magyar Közigazgatás*, 2023/4., 17–43.

Ha a fogyasztók biztosak abban, hogy az állam meg fogja őket menteni, akkor hajlamosabbak lehetnek kockázatos döntések meghozatalára. Ez a jelenség a morális kockázat, ahol a biztosíték (az állami mentőakció) miatt a fogyasztók kevésbé figyelnek a kockázatokra és annak lehetséges következményeire. Ráadásul a jövőbeni állami beavatkozás lehetősége arra ösztönözheti a fogyasztókat, hogy túlvállalják magukat, hiszen bíznak abban, hogy ha a dolgok rosszra fordulnak, az állam segíteni fog. Ez hosszú távon káros döntésekhez vezethet, és az egyének számára katasztrofális pénzügyi helyzeteket eredményezhet.

Ha a fogyasztók úgy érzik, hogy az állam mindig megóvja őket a súlyos következményektől, ez a kockázatosabb befektetések irányába terelheti őket. Ez rövid távon eredményezhet magas hozamokat az egyének részére, de hosszú távon fenntarthatatlan pénzügyi viselkedéshez vezethet.

Az állami mentőakciók ígérete csökkentheti a felelősségtudatot a fogyasztók körében, hiszen nem érzik szükségét annak, hogy saját döntéseik következményeivel számoljanak.

Összességében mind az általános szabályozás, mind az egyedi védelem fontos szerepet játszik a fogyasztóvédelemben. Míg az általános szabályozás a jogok védelmét biztosítja, az egyedi védelem lehetőséget teremt a gyors reagálásra és a helyzet orvoslására, amikor a körülmények azt megkívánják. A hatékony fogyasztóvédelem érdekében álláspontom szerint mindkettő alkalmazása szükséges lehet.

Azonban a jövőbeni fogyasztói magatartás szempontjából a kockázatvállalás ösztönzése, a remény a jövőbeli állami segítség révén, rövid távon előnyöket hozhat ugyan, de hosszú távon instabilitás és pénzügyi problémák forrása lehet. Ezért fontos, hogy a fogyasztók tudatában legyenek a kockázatoknak, és ne csak a külső mentőmechanizmusokra támaszkodjanak. Az állami beavatkozásnak helyénvalónak és mérsékelt mértékűnek kell lennie, hogy ösztönözze a felelős döntéshozatalt a fogyasztók részéről.

***

A telekommunikáció és a közösségi média fejlődésével egyre több információhoz és ajánlathoz jutunk hozzá. Ráadásul a digitalizáció új befektetési formákat is teremtett. Az online brókerplatformok, a robottanácsadók, valamint a kriptovaluták népszerűsége új dimenziókat nyitott meg a befektetők előtt. Most már sokkal könnyebben hozzáférhetünk a különböző eszközökhöz, és diverzifikálhatjuk portfóliónkat. De pontosan ezek az új befektetési formák jelentős kockázatot is rejtnek.

Továbbá a pénzügyi csalások is komoly problémát jelentenek világszerte és az áldozatok száma folyamatosan nő. Manapság egyre fontosabbá válik, hogy mindannyian tisztában legyünk a pénzügyi csalások típusával, hatásaival,

valamint azok megelőzésének lehetőségeivel és hogyan védhetjük meg magunkat a pénzügyi veszteségektől.

A legfontosabb lépés a pénzügyi csalások megelőzése érdekében, hogy tisztában legyünk a különböző típusú csalásokkal. Ismerjük fel azokat a jeleket, amelyek arra utalnak, hogy csalás áldozatai lehetünk. Ma már a szabályszerűen működő pénzügyi szolgáltatók, különösen a bankok széleskörű tájékoztatást nyújtanak az ügyfelek részére a pénzügyi csalások lehetséges módjairól és azok felismeréséről. A pénzügyi csalások számos negatív következménnyel járhatnak az egyének és a társadalom szempontjából. Ezek elsősorban a pénzügyi veszteség, a lelki traumák, a károsodott hírnév. Az áldozatok gyakran jelentős összegeket veszíthetnek, ami komoly anyagi problémákat okozhat. A csalás áldozatai gyakran hosszú távú pszichológiai hatásokkal küzdenek, például bizalmatlanság vagy szorongás formájában. Ráadásul az egyéni és céges hírnév is megsérülhet, ami hosszú távon bizalmi válságot eredményezhet.

Véleményem szerint a kockázatos pénzügyi befektetésekből és a pénzügyi csalásokból eredő veszteségek jelentősen csökkenthetők lennének a társadalom pénzügyi tudatosságának fejlesztésével. Már a középiskolákban is beilleszthető lehetne az alapvető pénzügyi ismeretek oktatása, amelyben a fiatalok megismernék a kockázatos befektetések veszélyeit és a biztonságos befektetéseket. Ezzel elősegíthetnénk a társadalom pénzügyi kultúrájának fejlődését.

Források jegyzéke:

- Bankmonitor.hu (2021): *Kockázatos befektetések: hogyan reagáljak az első veszteségre?* elérhető: <https://bankmonitor.hu/mediatar/cikk/kockazatos-befektetesek-hogyan-reagalj-az-elso-vesztesegre/> (letöltés dátuma: 2026. május 14.)
- Befektető-védelmi Alap (2018): *Iránytű a befektetések védelméhez*, elérhető: https://bva.hu/wp-content/uploads/2018/10/BEVA_Iranytu_20181010.pdf (letöltés dátuma: 2026. május 14.)
- Befektető-védelmi Alap honlapja, elérhető: <https://bva.hu/hu/befekteto-vedelem/altalanos-informaciok/> (letöltés dátuma: 2026. május 14.)
- Csűrös Gabriella (2014): Az Európai Unióhoz kapcsolódó hitelezési, kölcsönnyújtási műveletek, *Közjogi Szemle*, 7. évfolyam, 1. szám, 43-55.
- Horváth Attila - Tátrai Csaba (2023): *Érthetően a befektetésről - Gyakorlati útmutató az anyagi biztonság és bőrség megteremtéséhez*, Budapest, Inwestmentors Hungary Kft., 35-40.

- Országos Betétbiztosítási Alap (2024): *Iránytű a betétbiztosításhoz*, elérhető: https://www.oba.hu/wp-content/uploads/2025/01/OBA_iranytu_148.5x210_2024_04.pdf (letöltés dátuma: 2026. május 14.)
- Pénzügyi Navigátor: *Óvatosan a csábító pénzügyi ajánlatokkal*, elérhető: <https://www.mnb.hu/fogyasztovedelem/sok-kicsi-sokramegy/ovatosan-a-csabito-penzugyi-ajanlatokkal> (letöltés dátuma: 2026. május 14.)
- Rudolf Dániel (2023): *Tízezreket vert át a világ egyik legsikeresebb szélhámosa a piramisjáték atyja*, 2023. május 10. Dívány.hu, elérhető: <https://divany.hu/offline/piramis-jatek/> (letöltés dátuma: 2026. május 14.)
- Vértesy László (2023): A pénzügyi fogyasztóvédelem aktuális kérdései, kihívások a 2020-as években, *Pro Publico Bono – Magyar Közigazgatás*, 2023/4., 17–43.
- 1993. évi XXIV. törvény az Országos Betétbiztosítási Alap létrehozásáról és működésének részletes szabályairól
- 1996. évi CXI. törvény az értékpapírok forgalomba hozataláról, a befektetési szolgáltatásokról és az értékpapír-tőzsdéről
- 2001. évi CXX. törvény a tőkepiacról
- 2013. évi CCXXXVII. törvény a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról

---

SZERZŐINK FIGYELMÉBE

A Közjavak folyamatosan várja a minimum 10.000, maximum 25.000 karakter terjedelmű, a folyóirat profiljába illeszkedő tanulmányokat. A kéziratok megküldése előtt javasoljuk a formai követelményekre vonatkozó szabályok áttanulmányozását. A megjelentetni kívánt tanulmányokat a szerkesztőbizottság részére az alábbi e-mail címre kérjük megküldeni: bartha.ildiko@law.unideb.hu

Formai követelmények

A tanulmányokat word dokumentumban, Times New Roman betűtípusban, 12-es betűmérettel, normál sortávolsággal, sorkizártan kérjük elkészíteni.

Hivatkozási rendszerre vonatkozó követelmények:

A szerkesztőbizottság kéri a szerzőket, hogy a kéziratokat egyfelől a hagyományos, lábjegyzettel ellátott formátumban, valamint a blogként való megjelentetést elősegítő szövegekőzi hivatkozásokat tartalmazó változatban is szíveskedjenek elkészíteni.

A felhasznált forrásokat lábjegyzetben kérjük meghivatkozni, az alábbi szerkesztési elvek szerint.

Szakirodalmak esetében az alábbiak szerint kérjük a pontos oldalszám megjelölését, amennyiben szükségessé válik: magyar szakirodalomnál „34–54.” és angol szakirodalomnál „pp. 34–54.”

Könyveknél:

Sivák József–Vigvári András (2012): *Rendhagyó bevezetés közpénzügyek tanulmányozásába*. Budapest, Complex, 35-40.

Tanulmánykötetben, gyűjteményes kötetben megjelent szövegek esetében:

Ádám Antal (2009): A 20 éves magyar Alkotmány értékeiről és fejlesztési lehetőségeiről. In: Kocsis Miklós – Zeller Judit (szerk.): *A köztársasági Alkotmány 20 éve*. Pécs, Pécsi Alkotmányjogi Műhely Alapítvány, 41–77.

Mickiewicz, Ellen (2000): Institutional Incapacity, the Attentive Public, and Media Pluralism in Russia. In: Richard Gunther, Richard – Mughan, Anthony (eds.): *Democracy and the Media*. Cambridge: Cambridge University Press, pp. 85–121.

Folyóiratban megjelent tanulmány esetében:

Nyilas Anna (2022): Professzionális pervitel a perhatékonyság szolgálatában – a jogiképviselő részvételének hatása a permenetre. *Magyar Jog.* 69. évf., 7-8. sz., 452.

Selck, J. Torsten (2004): On the Dimensionality of European Union Legislative. *Journal of Theoretical Politics.* Vol. 16., No. 2. April, pp. 203–222.

Hetilapokban/napilapokban megjelent, szerző nélküli írások hivatkozása:

Közös rendszer – felkészült irányítás (2011). In: Szabadhadjú Városi Hetilap, 2011. 21. évf. 42. sz. (12. 20.) 4–5.

Jogszabályra történő hivatkozás:

Magyar jogszabályok: A jogszabály száma és teljes címe (sorrend szöveggörnyezetűl függően) Példa: 2015. évi CXLI. törvény a közbeszerzésekről

Unió jogszabályok:

A jogszabály kibocsátója, száma (a jogszabály kibocsátásának időpontja) a jogszabály teljes címe, Hivatalos Lap elérhetősége. A jogszabály főszövegben történő első említéséhez kapcsolt lábjegyzetben mindig ezt a teljes hivatkozást adjuk meg.

Példa:

Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/1 irányelve (2018. december 11.) a tagállami versenyhatóságok helyzetének a hatékonyabb jogérvényesítés céljából történő megerősítéséről és a belső piac megfelelő működésének biztosításáról, HL L 11., 2019.1.14., 3–33.

Ismételt hivatkozás (rövidítés):

Sivák-Vigvári (2012): *i.m.*, 33-34.

Források jegyzéke:

Kérjük a tanulmány végén ABC sorrendben tüntessék fel a hivatkozott szakirodalmi forrásokat.

Kérjük, hogy a szerzők a tervezett tanulmány részét képező képeket, ábrákat vagy táblázatokat is külön dokumentumban is küldjék el (ábrák és táblázatok esetében olyan formátumban, amelyben lehetséges ezek szerkesztése - diagramoknál excelben).

© 2026 DE Közzolgáltatási Kutatócsoport

A mű szerzői jogilag védett. Minden jog, így különösen a sokszorosítás, terjesztés és fordítás joga fenntartva. A mű a szerzők írásbeli hozzájárulása nélkül részeiben sem reprodukálható.

Idézni, szöveges tartalmat átvenni csak a forrásra való hivatkozással szabad.